

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 35.

Måndagen den 3 maj.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes dervid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Till kammarens afgörande förelåg till en början statsutskottets utlåtande n:o 56, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om de viktigare hittills framställda förslagen till ändrade bestämmelser rörande valrätt till Riksdagens Andra Kammare.

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 130) hade herr *D. Bergström* föreslagit, att Riksdagen måtte dels i skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes ofördröjligen låta företaga en undersökning om de olika meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om de viktigare hittills framställda förslagen till ändrade bestämmelser rörande valrätt till Riksdagens Andra Kammare, och dels för detta ändamål ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag å 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att motionen måtte af Riksdagen lemnas utan afseende.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr *Bergström*: Herr talman! Bland de många ursinniga anfall, som under tiden närmast före representationsförändringen förekommo mot den *De Geerska* ministären och mot de medlemmar af den dåvarande svenska Riksdagen, som voro anhängare af representationsförslaget, var det särskildt en anfallsserie, som rigtade sig dels mot de medlemmar af Riksdagen, som sökte att sätta i gång ett opinionsuttalande från landets sida rörande detta förslag, dels mot förslagens upphofsman justitiestatsministern friherre *De Geer*, hvilken mottog och fäste afseende vid de så kal-

Om undersökning angående meningarna i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

lade reformadresserna och -deputationerna. Den ursinnigaste bland de ursinniga var en f. d. expeditionsskreterare, hvilken, på samma gång han på det allra gröfsta for ut mot friherre De Geer personligen, högeligen ondgjorde sig öfver, att ett antal svenska medborgare, uppgående till omkring 60,000, i reformadresser uttalade sig för representationsförslaget. I ett par utaf honom under åren 1864 och 1865 utgifna broschyrer under rubrik, den ena "*Allmänna Vålfärds-Utskottet och de vilseledde*", den andra "*Omröstningen och Folkviljan eller folkets beslut i representationsfrågan*", förkunnade han sådana satsar, som att "allmän omröstning pågår i landet vid sidan af de bestående statsmagterna om ett förslag, som tillhör dem uteslutande att antaga eller förkasta", och han tillkännagaf "sitt ogillande af detta djerfva försök att, vid sidan af de båda statsmagterna, såsom allt bestämmande sätta en tredje eller det s. k. folket och att åt denna tredje magt inrymma en annan och högre betydelse i statens angelägenheter, än den lag och grundlagar medgifva".

Jag vill icke begå någon oartighet mot 1897 års statsutskott, som naturligtvis i fråga om lugn och besinning står betydligt framom denne broschyrförfattare från 1864 och 1865, men det kan icke förnekas, att de få ord, hvarmed statsutskottet affärdat min motion, ganska lifligt erinra just om de satsar, som uttalades af denne författare, då nemligen statsutskottet såsom motiv för att min motion skall lemnas utan afseende säger, att "rikets grundlagar föreskrifva det sätt, hvarpå folket skall genom sina valda representanter få sina önskingar och åsigtar i afseende å förändring af samhällsskicket framburna, och att det sålunda icke kan anses med grundlagarnes anda förenligt, att Riksdagen skulle vid sidan af desamma tillskapa en sådan anordning, som motionären åsyftat, och härför anvisa medel."

Eller skulle jag möjligen icke hafva rätt förstått, hvad statsutskottet menar med dessa ord? Om statsutskottet till äfventyrs med dessa ord har velat bestrida rättigheten af min sats, att det är af stor vigt, att en politisk reform står i öfverensstämmelse med den allmänna meningen i landet, så skulle det väl kanske icke vara allt för förmätet af mig att gent emot statsutskottets ledamöter åberopa världens äldste nu lefvande och — jag torde kunna tillägga — främste statsman, som i sitt land aldrig någonsin förnekat rättigheten af denna sats, utan tvärtom ständigt och jemt framhållit önskvärdheten och nödvändigheten af ett kraftigt förarbetet i landet genom öfverläggningar och meningsyttringar, innan lagstiftningsarbetet vidtager i en vigtig fråga.

Om statsutskottet med dessa sina ord till äfventyrs skulle hafva afsett att säga, att naturligtvis eger den allmänna meningen att uttala sig, men den bör icke få tränga fram till statsmagterna, så ber jag deremot att få erinra, att likväl äfven här i landet vid åtskilliga tillfällen den allmänna meningen har inför statsmagterna kunnat göra sig hörd på ett sätt, likartadt eller åtminstone beslägtadt med hvad jag här föreslagit, och att till och med statsmagterna vidtagit åtgärder för att höra den allmänna meningen.

Utom hvad jag här redan nämnt om reformadresser och -deputationer under representationsförändringens tid och utom hvad jag i min motion yttrat om åtskilliga petitioner, som inkommit till regeringen i rösträttsfrågan under de sista 30 åren, skulle jag kunna erinra om de ganska digra volymer i blått och gult band, som för fem år tillbaka här på Andra Kammarens bord presenterades såsom ett uttryck af folkets mening i försvarsfrågan. Detta är den ena sidan af saken.

I fråga om den andra vill jag erinra t. ex. derom, att från vederbörandes sida åtgärder hafva vidtagits för att höra alla intresserades — och de äro icke så få — mening rörande ett så viktigt förslag som förslaget om arbetarepensionering eller arbetareförsäkring.

Om till äfventyrs det skulle hafva varit utskottets mening att här säga, att det naturligen icke går an, att folket på något sätt får vara med om att lagstifta utöfver hvad som grundlagarne bestämma, så vill jag påpeka, att jag naturligtvis icke har föreslagit något sådant. Jag har endast och allenast föreslagit, att man skulle söka gifva en dylik undersökning en fullständigt officiell natur, då den derigenom skulle erhålla ett verkligt stort värde. I ett af Europas länder, nemligen Schweiz, har man, efter att för flera århundraden sedan hafva börjat på det sättet, numera kommit derhän, att folket har rätt att i vissa fall fakultativt yttra sig med full bestämmanderätt rörande lagförslag, som blifvit behandlade af den schweiziska riksdagen, och jag ber att få erinra kammarens ledamöter om, att vi här i vårt land icke alldeles saknat tankar, som gått i enahanda riktning, om också på ett mycket partiellt område, nemligen i de lokala vetomotioner, som vi under föregående treårsperiod haft att behandla vid riksdagen. Emellertid har jag, såsom sagdt, icke föreslagit något sådant; jag har endast och allenast föreslagit, att statsmagterna skulle anordna en undersökning af meningarna rörande den fråga, som här är å bane.

Jag skall äfven i det hänseendet draga upp en liten parallel. Jag skall erinra om, att för bortåt 20 år tillbaka behandlade Riksdagen ett förslag till nya bränvinsförfattningar, ett förslag, som var bygdt på en komitéutredning, och då förelåg en undersökning af meningarna i landet rörande detta förslag. Undersökningar hade satts i scen af svenska nykterhetssällskapet, som bland annat vände sig till alla kommunalnämnder och kyrkoråd i landet för att genom dem inhemta landets mening rörande komiteeförslaget, och det lider icke något tvifvel, att just denna kammares beslut i fråga om en af de viktigaste paragraferna i hög grad påverkades af det uttalande, som på detta sätt kom från landet till Riksdagen. I detta fall, som jag nu omnämnt, träffade visserligen icke undersökningen hela svenska folket. Jag vet icke, huru stor del, man kan säga, att den träffade, men det torde väl hända, att den träffade ungefär lika stor del af det svenska folket, som den del är, om hvilken statsutskottet talar, då det säger, att "folket skall genom sina valda representanter få sina önskingar och åsigtter i

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammarerna.
(Forts.)

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

afseende å förändring af samhällsskicket framburna.“ Ty märk väl, att denna del af det svenska folket är icke mer än sex procent eller icke fullt en fjerdedel af den myndiga manliga befolkningen.

Jag har efter samråd med meningsfränder framställt detta förslag derför, att jag trott, att det varit af vigt, att i en så stor samhällsfråga de, som äro intresserade — och de äro i detta fall många och icke endast några — skulle få göra sina meningar hörda, och jag har också trott, att det är af vigt för statsmagterna att erfara folkets mening. Statsutskottet har emellertid sagt, att så är icke dess mening, och jag är öfvertygad om, att Riksdagen kommer att säga alldeles detsamma, och det kan ju vara bra för folket att få veta detta.

Jag yrkar emellertid bifall till min motion.

Herr Erickson i Bjersby: Om jag uppfattade motionären rätt, så önskade han den af honom föreslagna officiella undersökningen, derför att man på den vägen skulle kunna vinna ett sådant resultat, att man kunde säga, att uttalandet hade något verkligt värde. Jag har många gånger förut i denna kammare, då petitioner och dylikt i ett eller annat ämne åberopats, hört framhållas, att deri gjorda uttalanden i hvarje fall hade sin stora vigt. I förevarande hänseende synes förhållandet vara annorlunda. Man synes nu hafva kommit till insigt derom, att dylika ofta af tusentals personer undertecknade s. k. resolutioner i verkligheten icke äro något, hvarvid afseende bör fästas.

Jag medgifver gerna, att, om den föreslagna officiella undersökningen skulle komma till stånd, man möjligen derigenom skulle få fram ett något mera sant uttryck, än man annars skulle få, angående folkets verkliga mening i denna sak. Men i alla fall är jag icke öfvertygad om, att man skulle vinna det mål, som motionären förmodligen åsyftat. Jag har ingenting emot, att vårt folk, det må hafva hvilka åsigter som helst, söker att till statsmagterna få fram sina önskningsar, och det må till och med gerna få demonstrera derför. Men det är ingalunda lämpligt, att Riksdagen, på sätt motionären föreslagit, själf sätter i gång något dylikt, helst Riksdagen förra året, såvidt jag förstår, tydligt uttalade sig i denna fråga.

Är man också, om en sådan officiel undersökning, som motionären begärt, skulle anordnas, säker på, att man derigenom skulle komma till det resultat, att man bestämdt skulle kunna säga, hvad svenska folket i ämnet ville? Jag för min del tillåter mig betvifla den saken. Motionären har väl tänkt sig, att svenska folket skulle t. ex. uttala sig om, huruvida det ville bibehålla det nuvarande politiska strecket eller öfvergå till det förslag, som regeringen senaste riksdag framlade, eller om det s. k. 500-kronor-strecket eller det s. k. kommunala strecket eller till och med den allmänna rösträtten vore att föredraga. Men om man nu sände ut ett sådant frågeformulär, hvarpå den ene svarade så och den andre så, och — hvilket jag gerna vill antaga — det blefve åtminstone

någon majoritet för bibehållandet af status quo, icke ville jag därför säga, att detta vore ett uttryck af den allmänna meningen i landet. Icke heller kunde jag medgifva, att, i fall t. ex. 1,000 personer uttalade sig för status quo och 1,001 för införande af den allmänna rösträtten, d. v. s. för att hvarje man eller qvinna, som fyllt 21 år, skulle få politisk rösträtt, samt 900 för ett hvar af de öfriga förslagen i ämnet, den allmänna meningen i landet uttalat sig för den allmänna rösträtten.

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Antagom emellertid, att den ifrågasatta undersökningen komme till stånd, skulle då, derest det visade sig dervid, att en majoritet — låt vara en liten — uttalade sig för bibehållandet af det nuvarande strecket, motionären och hans meningsfränder i ämnet nöja sig med detta resultat och icke vidare arbeta för det program, som af dem uppstälts? Jag tror icke det; jag tager för gifvet, att dessa herrar icke skulle vara nöjda dermed, utan i stället säga: "ja, denna demonstration, som Riksdagen tillskapat, var från vår sida sedt misslyckad, och nu få vi gripa saken an så mycket ifrigare."

Jag tycker för min del, att motionären kunde vara ganska belåten med det resultat, hvartill statsutskottet kommit, då utskottet motiverat sitt afstyrkande så kort och godt, som det verkligen gjort. Statsutskottet kunde nog haft anledning att säga ännu mera. Utskottet säger, att *folket* — och då jag talar om folket, menar jag icke några vissa klasser, utan svenska folket i dess helhet — har fullkomlig rättighet och, såvidt jag kan förstå, äfven frihet i nuvarande stund att genom sina valda representanter frambära sina önsknings; och såvidt jag vet, försummar det icke heller att göra det, om det än på skilda håll kunna hafva olika åsikter. Jag för min del anser mig vara representant för alla de 33 å 34 tusen personer, som finnas inom den valkrets, jag representerar; och jag tager för gifvet, att motionären också anser sig såsom ombud för alla de personer, som finnas inom Stockholms stad. Jag förstår mycket väl eller tror åtminstone, att motionärens mening är, att de personer, som stå under det nuvarande politiska strecket, icke få fram sina önsknings inom Riksdagen eller äro der representerade. Men i det fallet har motionären fullständigt orätt. Ty nog har jag klart för mig, hvad majoriteten af dem, som finnas inom min valkrets, verkligen önskar; och kunde jag icke arbeta därför, skulle jag icke stå och tala på denna plats, och jag vill vara öfvertygad om, att i detta fall motionären och jag tänka alldeles lika.

Motionären har begärt, att Riksdagen skulle anvisa ett anslag af 5,000 kronor för den s. k. officiella undersökningen. Jag medgifver, att i vår statsbudget 5,000 kronor hafva mycket ringa betydelse. Staten skulle också icke behöfva betala mera än dessa 5,000 kronor. Men om motionären finge sin vilja fram, undrar jag, huru försvinnande liten del dessa 5,000 kronor skulle blifva af totalsumman af de verkliga kostnaderna, hvilka vid en blifvande fullständig utredning skulle uppstå genom agitationer och dylikt. Ty det är klart, att man då skulle agitera från alla möjliga håll.

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kamnaren. (Forts.)

Och hvilka finge betala kostnaderna därför? Helt säkert till allra största delen de, som man här i Riksdagen brukar kalla de fattige i samhället.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Branting: Herr talman, mine herrar! Lika litet i dag som härom dagen är det mig möjligt att kunna sentera den lättvindighet, hvarmed statsutskottet har afstyrkt en framställning, såsom det synes på intet annat skäl, än att den går litet smula utom de vanliga djupt plöjda fåror, i hvilka motioner vid riksdagen brukar gå.

Det är ju här fråga om ett i viss mån nytt förslag, fastän det dock, som motionären redan framhållit, ingalunda saknar vissa beröringspunkter med företeelser och förslag inom vårt samhälle, som förut hafva varit under Riksdagens behandling och delvis vunnit rätt mycken anslutning i vissa kretsar. När emellertid detta förslag nu ej lyckats tillvinna sig det allra ringaste beaktande af statsutskottet, utan blifvit så snävt afvisadt, som i alla fall är skedd, så beror detta, efter statsutskottets egen motivering, på det kardinalskälet, att "folket" i alla händelser skulle hafva rättighet att frambära sina önsknings genom sina valda representanter; och den senaste ärade talaren argumenterade ju också mycket om, huru som "folket" redan nu har denna rätt och man således icke nu behöfver tillskapa några nya utvägar för att få fram hvad som lika väl kommer fram ändå.

Men vi skola väl ändock icke sluta ögonen till för det faktum, att detta folk, som har valda representanter, det är blott en fjerdedel af den myndiga manliga befolkningen i vårt land. Vi kunna omöjligen, huru vi än vända och vrida på detta faktum, komma ifrån det och dess konsekvenser, och utskottets argumentation här emot detta förslag om ett sådant referendum, som här nu i någon mån är på tal — d. v. s. icke ett referendum med beslutanderätt för folket, men dock ett sådant för att utröna folkmeningen — denna argumentation skulle vara fullkomligt riktig, om det gälde ett samhälle med allmän rösträtt; men när det gäller ett samhälle med censusvalrätt som vårt, då faller den aldeles tillsammans.

Jag funderade, när jag först såg detta om rätten att få frambära sina önsknings, i fall statsutskottet möjligen menade den mycket omtalade petitionsrätten, som man i förgångna tider kämpade för att få igenom, men när det här står genom sina valda representanter, är det ju påtagligt, att statsutskottet med folket i detta sammanhang måste mena ingenting annat än just den valberättigade delen af nationen. Man kommer således in i en cirkelgång. Här begäres att få en utredning af hela folkets tänkesätt i en viss fråga, och statsutskottet svarar: nej, den redan nu valberättigade delen af nationen har rättighet att göra sin mening hörd, det behöfves ingenting vidare. Det blir ett ständigt trampande fram och tillbaka, och statsutskottet skyler med detta ord "folket" öfver den stora och gapande klyftan, som består mellan det lagligen erkända, valberättigade folket och det öfriga folket i det svenska

sambället, hvilket folk man nog kommer i håg annars, men ej när det är fråga om rättigheter.

Jag ber i alla fall att få erinra derom, att denna rösträttsreform, som ligger bakom denna fråga, den tvingar sig ju andock med hvarje år, som går, allt närmare en lösning. Det går ej an, att vi sluta ögonen till för det faktum, att vi blifva allt mer och mer isolerade i Europa med våra efterblifna censusbestämmelser i afseende på valrätten. Nu alldeles nyligen har ju ännu ett samhälle, ännu en stor stat gått om oss i afseende på genomförande af reformer i rösträtten, nemligen Österrike, som har genomfört och nu nyligen hållit val till sin första riksdag, der representanter sitta äfven för den allmänna rösträtten. Och det är också ett annat faktum, som i detta sammanhang gerna kan förtjena att påpekas, nemligen att de rösträttsreformer, som under senare tider blifvit genomförda uti Europa, de hafva icke varit några sådana der små ängsliga steg till en utvidgning af den bestående censusrätten, men med lemnande af stora massor utanför valrätten, utan de hafva inneburit, att man tagit steget fullt ut till den allmänna rösträtten med ens. I stället har man sökt garantier, som de magtegende klasserna kalla det, och som de äfven egt magt att bibehålla åt sig, antingen i en graderad röstskala, såsom i Belgien, eller ock deruti, att endast en del af kammarens ledamöter väljas efter den allmänna rösträttens grundsats, såsom fallet är i Österrike. Men på begge hållen har man måst böja sig för den allmänna demokratiska strömning, som kräfver, att *hela* folket i vår tid i alla fall till sist skall få någon medbestämmande rätt i afseende på sina egna öden. Man har icke längre kunnat gå på den vägen framåt, som man ännu här i Sverige, förundersamt nog, anser opportunt att tala om, nemligen att så småningom göra en liten utvidgning med ett litet fåtal nya valmän för hvarje gång, utan man har tagit ett stort steg med ens och i stället sökt sina s. k. garantier genom andra anordningar. Det vore skäl för oss, i fall vi hade en regering, som aktade på tidens tecken, att äfven vi här gäfvade akt på en sådan sakernas utvecklingsgång.

Hvad är det då, man väntar på? Tror man väl, att Sverige skall stå ensamt kvar i sina rösträttsförhållanden, på en föråldrad ståndpunkt, som alla andra nationer, den ena efter den andra, öfvergifva och lemna? Tror man, att det är möjligt för oss att kunna bibehålla denna minoritetsrepresentation, medan man allt jemt vädjar till *hela* folket i afseende på ökade bördor och icke det ringaste drager sig, när det gäller att beskatta detta folk, både i afseende på personliga onera, såsom militärtjänst, och, i afseende på skattebeläggning, genom indirekta skatter? Det är sådant, som måste göra, att denna rösträttsfråga allt jemt återkommer, till dess den blifver löst på ett tillfredsställande sätt. Ett försök att förbereda en sådan lösning, hvilken enligt sakens natur icke gerna kan under våra vanliga, normala förhållanden med utsigt till framgång föreslås annat än från regeringen, vore ju att

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren. (Forts.)

få en sådan utredning om den allmänna folkmeningens ställning till saken, som motionären här har föreslagit. Häremot gjordes nu af den senaste årade talaren åtskilliga invändningar. Han förstode icke värdet af en sådan utredning, och han framhöll, att man nog ändå icke vinner så mycket på en sådan. Han hade, sade han, egentligen ingenting emot att få reda på hvad det svenska folket tänker; men huru han än argumenterade och resonerade i cirkel, blef det ändå ingenting annat, än att han till sist icke ville veta om någon sådan undersökning. De argument, som han framförde, syntes mig dock vara af allra ytterst svag beskaffenhet. Om det skulle visa sig efter hans antagande, att meningarna i landet vore till den grad delade, att en stor mängd folk skulle rösta för allmän rösträtt, en annan stor grupp, nästan lika stor, för status quo och en tredje grupp för mellanliggande förslag, så är det klart, att en sådan utredning i alla fall gifvit oss den ganska vigtiga underrättelsen, att det icke finnes någon fullt stadgad opinion, utan att ännu mycket återstode, innan bland de rösträttslösa sjelfva en opinion i bestämd rigtning arbetat sig fram.

För min del vågar jag emellertid påstå, efter allt hvad man ändå ser och hör från alla håll ute i landet, att om en sådan förfrågan lojalt och ärligt, utan påtryckning ställdes till det svenska folket, så skulle det icke vara något tvifvel om, att svaret skulle utfalla kanhända icke *fullt* så långt gående, som de *mest* avancerade bland oss rösträttsvänner skulle önska, men att det alldeles säkert skulle ske ett uttalande till förmån för en allvarlig och bestämd rösträttsreform, som gifve åt de arbetande klasserna uti samhället det inflytande på samhällets angelägenheter, som de för närvarande till allra största delen sakna.

Den vinsten skulle man då hafva haft af en sådan utredning, hvilken utredning den föregående talaren behagade beteckna som en "Riksdagens demonstration". Är det då en demonstration att göra en fråga, när man lemnar lojalt och ärligt rätten öppen åt den, som man frågar, att svara precis efter sin egen öfvertygelse? Det är väl så litet af demonstration, af påtryckning för ett visst syfte, som något kan vara.

Äfven ur den synpunkten är det af så mycket större vigt, att vi här icke så snart släppa denna tanke, när den nu har kommit upp, och icke låta oss afskräckas af att den är något ovanlig i vårt land, utan besinna, att bakom detta förslag ligger i sjelfva verket den frågan, huruvida vi *vilja* hafva något slags reform af rösträtten eller icke. För ögonblicket, som situationen ligger, är det enda sätt, hvarpå Andra Kammaren skulle kunna tillkännagifva, att den önskar ett initiativ från regeringen, att kammaren gör den opinionsyttringen, att den biträder herr Bergströms förevarande motion. Som denna fråga för närvarande ligger, sedan regeringens skenreformförslag föll och med rätta föll, så måste ett nytt uppslag komma; och hvarifrån skulle det komma, om icke från den kammare, som mången gång vid högtidliga tillfällen kallar sig *den folkvalda* och hvars äfven mest konservativa represen-

tanter — vi hörde det ju nyss — förklara, att de anse sig som målsmän icke blott för sina valmän, utan äfven för de djupa leden, som icke hafva någon rösträtt? Skall det då vara så farligt att fråga bland dessa djupa led, för hvilka äfven herr Erickson i Bjersby säger sig vara representant — skall det, säger jag, vara så farligt att tillfråga dem: hvad tänken I i denna viktiga samhällsangelägenhet? Skulle det icke tvärtom vara hedrande för Andra Kammaren, om den i detta fall ville i någon mån bryta mot en traditionel försigtighet och göra denna förfrågan till det svenska folket för att derigenom visa, att kammaren åtminstone icke vill vara ovillig att tänka på dessa saker? Kammaren har ju efter förslaget helt och hållet sin beslutanderätt kvar, hvilket också ligger i sakens natur. Sedan denna utredning skett, kan man utlägga dess resultat på olika sätt. Då kan man göra de tolkningar af hvad utredningen gifvit vid handen, som utan tvifvel de olika partierna hvar från sin ståndpunkt komma att göra. Men låtom oss enas alla derom, att, för så vidt vi vilja lojalt och ärligt göra hvad *svenska folket* vill, vi också ställa denna fråga till svenska folket! Under den förutsättningen och i det hoppet ber jag också, herr talman, att få yrka bifall till herr Bergströms förslag.

Om undersökning angående meningarna bland landets myndiga manliga befolkning i fråga om ändrade bestämmelser rörande valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr vice talmannen den förra propositionen vara med öfvervägandn ja besvarad. Herr Bergström begärde likväl votering, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 56, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utföll med 152 ja mot 40 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 2.

I ordningen förekom dernäst lagutskottets utlåtande n:o 52, *Ang. ändringar i väglagen.* i anledning af väckta motioner om ändringar i och tillägg till

Ang. ändringar i väglagen. lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.
(Forts.)

Lagutskottet hade till behandling fått mottaga åtta särskilda motioner, åsyftande ändringar i eller tillägg till lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Samtliga dessa motioner hade afgifvits inom Andra Kammaren, nemligen n:o 7 af herr *C. Sandquist*, n:o 14 af herrar *J. Eliasson*, *Kihlberg*, *Mallmin*, *Ollas A. Ericsson* och *K. E. Holmgren*, n:o 37 af herr *E. Olsson* i Kyrkebol, n:o 58 af herr *M. Andersson* i Löfhult, n:o 111 af herr *J. P. Jansson* i Saxhyttan, n:o 120 af herr *O. Erickson* i Bjersby, n:o 128 af herr *S. Söderberg* och n:o 135 af herr *P. Pehrson* i Törneryd.

Af dessa motioner åsyftade två, nemligen de af herrar Jansson i Saxhyttan och Söderberg afgifna, stadgande af rätt för väghållningsdistrikt att upplåta vägunderhållet på entreprenad, hvar emot samtliga de öfriga afsågo ändringar i olika paragrafer af väglagen.

Utskottet hemställde emellertid,

att de uti herrar Sandquists, Eliassons med fleres, Olssons, Anderssons, Janssons, Ericssons, Söderbergs och Pehrsons ifrågasvarande motioner framställda förslag om ändringar i eller tillägg till gällande väglag beträffande

- 1:o) 4 §;
- 2:o) 6 §;
- 3:o) 24 §;
- 4:o) 33 §;
- 5:o) 35 §;
- 6:o) 37 §;
- 7:o) 44 §;
- 8:o) 47 §;
- 9:o) 51 §;
- 10:o) 54 §;
- 11:o) 57 §;
- 12:o) 58 §;
- 13:o) 59 §;
- 14:o) 60 §;
- 15:o) 63 §;
- 16:o) 69 §, samt

17:o) angående rätt för väghållningsdistrikt att upplåta vägunderhållet på entreprenad icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan begärdes ordet af

Herr Ollas A. Erickson, som yttrade: Då det föreliggande utskottsbetänkandet omfattar icke mindre än 17 punkter, tror jag, att man vunne tid, om den nu börjande diskussionen finge omfatta betänkandet i dess helhet, dock med förbehåll, att efter diskussionens avslutande särskildt beslut fattas vid hvarje punkt, och tager jag mig friheten anhålla, att kammaren ville lemna sitt bifall härtill. Jag ber således herr talmannen framställa proposition på detta mitt yrkande.

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

Denna hemställan bifölls.

Härefter anförde:

Herr Eliasson: Herr talman, mine herrar! Ehuru väl väglagens öde vid denna riksdag är afgjort genom lagutskottets föreliggande utlåtande, och fastän jag hyser den förmåtenheten att genom min framställning kunna inverka något för väglagens förbättring i framtiden, anser jag mig dock såsom motionär skyldig att emot lagutskottets skäl för afslag framställa några anmärkningar.

För en hvar, som haft till åliggande att befatta sig med väglagens tillämpning, och som vill hellre af gällande lagstadganden hemta stöd för sitt åtgörande än grunda detsammn på sitt eget godtycke, faller det sig obestriddigt, att nu gällande väglag är i ganska många afseenden otydlig, och det förefaller mig svårt att bland andra lagar uppleta en liknande. En följd häraf måste ju blifva den, att lagen i mångt och mycket tillämpas olika. Innan jag skref den motion, som af mig framburits, sökte jag få upplysningar härutinnan, icke endast från det län, jag tillhör, utan äfven från väghållningsdistrikt inom åtskilliga andra delar af vårt land, och min öfvertygelse stadgades derom, att vid lagens tillämpning olika smak ofta fått tagas med i räkningen. Inom en del distrikt har det fått gå efter hvad vägstyrelsen tyckt vara det för denna minst besvärliga, och inom andra åter i öfverensstämmelse med deras åsikter, som minst satt sig in i och tänkt på saken. Väglagen har efter min uppfattning åstadkommit en villervalla, hvartill motstycke icke torde kunna finnas i någon annan del af svensk lagskipning.

Såsom obestriddigt måste det erkännas, att väglagen innehåller stadganden, som röra nära nog alla skattskyldige å landsbygden. Det kan heller icke förnekas, att väghållningsskyldigheten är ett onus, hvilket ej är af lindrigaste art. Att lagutskottet under sådana förhållanden erkänner åtskilliga brister i väglagen, men ändå afvisar gjorda framställningar om rättelser och till hufvudsakligt skäl därför framhåller, att lagen är för ny och att den vid antagandet undergått omsorgsfull profning, det förefaller mig lindrigast sagdt inkonsekvent. Till ett sådant omdöme tror jag mig ega befogad anledning, då lagutskottet vid denna riksdag, äfven på enskild motionärs framställning, i utlåtandet n:o 54 föreslagit en skrifvelse

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till ändringar i lagen om aktiebolag och lagen om registrerade föreningar, gifna den 28 juni 1895 och således nyare, mindre försökta och dessutom mindre ingripande än väglagen. Jag anser mig äfven böra fästa uppmärksamhet derpå, att lagutskottet i sitt utlåtande n:o 36 förklarar det vara uppenbart, att lagstiftaren bör söka förebbygga blotta möjligheter. Att väglagen under sådana förhållanden nästan ensam skall vara tillbakasatt och att för ändringar i denna icke får gälla samma motiv som för öfriga lagar, det kan jag för min del icke betrakta annorlunda än såsom högst besynnerligt i våra dagar.

Det kan visserligen anses ogrannlaga att till lagutskottet framställa en fråga, men utskottets motivering frestar mig dertill. När utskottet tre år å rad åberopar för afstyrkande af förslag om ändringar, att väglagen är för ny, då kan man ju vara berättigad att fråga: Huru många år anser utskottet, att man bör samla erfarenheter om det misslyckade i väglagen, innan man kan få vänta rättelser i sådant, som nu är erkänt att vara olämpligt?

Beträffande §§ 47, 58, 59 och 60 skall jag lemna dessa utan annan anmärkning, än att utskottets motivering och kläm icke såsom vanligt öfverensstämma. Emot utskottets motivering för afslag i öfrigt finnes efter min uppfattning ganska mycket att genmäla. Jag skall dock icke tillåta mig att besvära kammaren med allt, utan inskränka mig till endast några få fall.

Hvad då angår förslaget om sådant tillägg till § 58, att vägstyrelsens räkenskaper skola vid sammanträde delgifvas de väghållningsskyldige, äfvensom att fråga om decharge för vägstyrelsens förvaltning af vägkassan skall förekomma, så anser utskottet ett dylikt tillägg obehöfligt, då det, säger utskottet, torde ligga i sakens natur, att inkomst- och utgiftsstaten ej kan pröfvas, utan att till grund härför läggas de förhållanden, som utvisas af räkenskaperna från nästföregående år. Deremot vill jag anmärka, det lagen föreskrifver, att räkenskaperna skola underkastas granskning af revisorer, men talar icke om huru förhållas skall, derest revisorerna funnit skäl att ej godkänna räkningarna. Mig förefaller det då vara behöfligt, att de väghållningsskyldige hafva i lagen sig medgifvet att vid sammanträde derom besluta. Härutinnan synes mig således en betänkelig brist i väglagen förefinnas, och hvilken antagligen skall gifva anledning till olika praxis och rättgångar med oberäknelig utgång.

I fråga om användandet af statsbidraget tycks lagutskottet hafva missuppfattat motionens syfte, och att detta skiljer sig betydligt från det af herr A. Göransson i motion vid sislidit års riksdag väckta förslag, derom borde vid närmare påseende ingen tvekan förekomma. I motionen är afsedt, att de väghållningsskyldige skulle ega att besluta om statsbidragets ingående till vägkassan, med vilkor, som öfverensstämma med väglagens anda, men detta vill utskottet förhindra. Att statsbidraget inom många distrikt, i strid emot väglagens bestämmelser, nu ingår till vägkassan, till och med utan iakttagande af att de in natura väg-

hållningspligtige ensamme få sig detsamma tillgodofördt, det är icke obekant, och det är förekommandet af sådant samt dessutom minskade besvär, som motionen åsyftar.

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

Beträffande hvad utskottet yttrat angående de motioner, som afgifvits af herrar Jansson i Saxhyttan och Söderberg, så vill jag endast fästa uppmärksamhet derpå, att det finnes vägdistrikt, som uteslutande använda entreprenadsystemet för vägunderhållet sommartiden och funnit det med sin fördel förenligt. Jag kan icke heller underlåta påpeka, huru det skulle gå för vägstyrelserna att underhålla sådana nya vägar, som i vägdelning icke ingått, om entreprenad ej får anlitas. Ett förbud härutinnan synes mig dessutom strida mot den enskilda handlingsfriheten.

Det vore visserligen mycket mer att säga i frågan, men jag skall afstå derifrån för närvarande. Jag skall heller icke tillåta mig att framställa något yrkande, då jag anser ett sådant lönlöst.

Väglagen har varit föremål för ett allmänt och berättigadt klander. Det har då förefallit mig tillhöra statsmagtarna att i anledning deraf vidtaga några åtgärder, men dessa vägras. Det finnes således ingen annan utväg än att tåga och lida och låta godtycket herska, men hvad som alstras deraf är ett växande missnöje och ökade onödiga rättegångar. Huruvida detta kan vara till gagn för samhället, kommer man i framtiden att nogsamt få erfara.

Herr Sandquist: Herr vice talman! Jag har begärt ordet, mine herrar, icke för att framställa något yrkande om bifall till den motion, jag framkommit med, utan för att få uttrycka min tacksamhet till det ärade lagutskottet för det *erkännande*, som detsamma har egnat motiven till min motion, och jag har vidare velat begagna mig af tillfället att *taga fasta* på detta erkännande för kommande tider.

I likhet med många andra utaf landsortens representanter, för att ej säga alla, har jag, såsom medlem af vägstyrelse, haft tillfälle att göra förtrogen bekantskap med det i mångt och mycket berättigade missnöje, som förspörjes emot den s. k. "nya väglagen". Anledningen till, att jag framkommit med denna motion, är den, att missnöjet, såvidt jag rätt har uppfattat det, icke minst har koncentrerat sig omkring den lagparagraf, som handlar om *skyldigheten* att deltaga i vägunderhållet. Den af mig framlagda motionen går, såsom herrarne behagade finna, ut derpå, att en inskränkning uti undantagen från skyldigheten att deltaga uti vägunderhållet skulle ega rum, så att inkomst genom *aflöning* måtte göras vägskattskyldig. Motiven för detta mitt yrkande finnas angifna å sid. 2 i utskottets utlåtande och lyda sålunda:

"Ehuru gerna må medgifvas, att genom dessa lagbestämmelser (§ 6 i väglagen) ett ganska viktigt steg tagits i syfte att bereda lättnad åt den i mantal satta jorden, som förr ensam betungades med väghållningsbesvärets utgörande, så torde dock icke kunna förnekas, att samma lagbestämmelser lemna mycket att önska med hänsyn dertill, att ganska svaga beskattningsföremål blifvit ålagda

Ang. ändringar i vägslagen.
(Forts.)

att deltaga uti väghållningsbesvärets utgörande, då deremot beskattningsföremål, med tillräcklig bärkraft, blifvit derifrån befriade.

Ty enligt berörda lagstadganden drabbas ofta nog fattige, egare eller innehafvare af 'annan fastighet, taxerad till åtta hundra kronor', att för slik, högst torftiga fastighet erlægga vägs katt, men alla herrar tjenstemän äro för den betryggande inkomst de åtnjuta genom aflöning derifrån frikände.

Men icke blott med fästadt afseende till nu påpekade orättvisa lemnar anförda lagparagraf mycket att önska. Uti alla sådana väghållningsdistrikt, hvarest föga eller inga industriella företag finnas, räcker den lilla bråkdel af vägs katten, som inflyter ifrån lägenhets-egare, några få handlande och kapitalister, icke ens till att betäcka förvaltningskostnaderna, och ännu mindre förmår den att i någon nämnvärd mån minska väghållningsbördan.

I öfverensstämmelse med rättvisans fordringar och förhandenvarande behof af lättnad uti väghållningsbesvärets utgörande framträder därför, enligt min öfvertygelse, såsom oafvisligt kraf, att "inkomst genom aflöning" icke bör vara fritagen ifrån skyldigheten att lemna tribut till vägunderhållet, utan göras likställig med öfrig vägs katts kyldig "inkomst, som uppgår till minst ett tusen kronor". Om dessa mina motiv till det af mig framställda ändringsförslaget uttrycker sig utskottet å sid. 20 i sitt utlåtande sålunda, sedan det först medgifvit, att förslaget syfte "hade goda skäl för sig":

Det lärer nemligen ej kunna förnekas, att personer, som i aflöning hafva en inkomst af ett tusen kronor eller derutöfver, äro hvad beträffar förmågan att i väghållningsbesvärets utgörande deltaga, i minst lika god, ja, bättre ställning än åtskilliga andra, som enligt nu gällande lag få dertill bidraga, och särskildt vid jämförelse med egare eller innehafvare af smärre fastigheter ter sig löntagarnes ställning i detta afseende sådan, att den dem medgifna fördel näppeligen kan på goda grunder försvaras." Det är nu detta utskottets *medgifvande*, jag velat uttrycka min tacksamhet för. Utskottet fortsätter derefter å samma sida i utskotts betänkandet, att det anser sig icke kunna förorda ett antagande af mitt framställda ändringsförslag af det skäl, att, såsom utskottet uttrycker sig, detsamma synes alltför "inskränkt", "enär samma skäl, som tala för löntagares deltagande i väghållningsbesväret, torde gälla jemväl för dem, som ega motsvarande inkomster ur annan källa än direkt aflöning, såsom arfvode, pension, lifränta o. d."

Såsom herrarne behagade finna, har det ärade utskottet icke kunnat vara med om att föreslå det af mig yrkade ändringsförslaget till antagande utaf det skäl, att detsamma innehåller alltför litet. Jag kan sålunda, mine herrar, säga, att jag befinner mig i en synnerligen lycklig ställning, då utskottets skäl för afstyrkande af mitt förslag är det, att jag begärt för litet, ty nog går det an att begära mera. Är det ej något annat fel, så äro utsigterna goda. Det är blott att vidga anspråken, och då skall det gå. Min motion synes alltså hafva framtiden för sig.

Att jag emellertid varit så anspråklös i min begäran, beror derpå, att jag sökt följa med frågan om vägslagen under de år,

densamma varit före i Riksdagen, och dervid har jag funnit, att då man begärt mycket, har det också blifvit *nej*. *Ang. ändringar i väglagen. (Forts.)*

Jag tillåter mig erinra derom, att en representant, herr Andreas Svensson, från Elfsborgs län, redan år 1871 motionerade i samma syfte, som jag nu gjort, men att han då begärde, att *all inkomst*, vare sig den kommer af jordbruksfastighet, näring, handel, kapital eller aflöning, bör vara föremål för utgörande af vägs katt.

Att sådana vidtomfattande anspråk icke vunnit Riksdagens bifall, derpå, mine herrar, länder den nuvarande s. k. nya väglagen såsom ett obestriddigt bevis, ty enligt densamma står man ännu och stampar på samma ståndpunkt, som man stod på, då den nyss nämnda representanten från Elfsborgs län framställde sina berörda anspråk. Man har icke ens kommit så långt, att *tjenstemännen* deltaga i vägunderhållet; och det var medvetandet derom, som vållade, att jag var så ytterst anspråkslös och begärde så litet, som jag gjorde. Jag tänkte: bättre något än intet. Derför begärde jag så litet, men får då af utskottet det hugnesamma svaret, att jag ej får det lilla, förrän jag begärt det stora, och därför kan jag icke annat än hembära lagutskottet min förbindliga tacksamhet. Jag hoppas för visso, att utskottet menar, hvad det sagt. Om jag sålunda, i fall jag lefver, kommer tillbaka med min motion, kan jag redan på förhand vara viss om, att utskottet icke afstyrker min begäran, om jag begär mycket, d. v. s. om jag kommer med ett ändringsförslag, som innefattar just det, som utskottet framhållit, att det bör innefatta för att af utskottet kunna tillstyrkas.

Herr vice talman, jag har velat säga detta, icke för att, såsom jag i början anförde, göra något yrkande, utan för att *fastslå* utskottets vänliga medgifvande och sålunda taga fasta derpå för en kommande tid, då jag ämnar komma igen för att blifva mera anspråksfull, än jag varit denna gång.

Herr Söderberg: Herr vice talman! Det finnes knappast någon lag, som blifvit stadfast under de senare åren, hvilken blifvit föremål för en så omfattande kritik som den nya väglagen. Jag vill nu icke ingå i några särskilda detaljer angående denna kritik och dess berättigande, hvilket mer än väl framgår af alla dessa motioner rörande denna lag, som blifvit väckta vid denna riksdag, utan jag skall endast inskränka mig till att säga några ord med afseende på den del, den sida af lagen, hvarom min motion rör sig. Det är nemligen om entreprenadsystemets införande i densamma.

Hemma i den ort, jag representerar, begagna vi oss af entreprenadsystemet, trots det att vi uti lagen icke funnit något stöd för den saken, utan vi göra det på den grund, att vi i väghållningsdistriktet kommit öfverens om att använda detsamma. Då vi funnit detta systems användning till vår fördel, tycker jag, att det är märkvärdigt, att utskottet för afstyrkandet af min och herr Janssons i Saxhyttan motion kunnat med sådan tvärsäkerhet yttra bland annat, att "entreprenadsystemet, enligt utskottets tanke,

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

säkerligen komme att ställa sig dyrare för de väghållningsskyldige än det enligt väglagen gällande systemet." Det borde väl hafva varit de väghållningsskyldige, som fått svara på den frågan och fått besvara den i enlighet med sina intressen.

Jag tycker alltså, att det nyssnämnda uttalandet om entreprenadsystemet är nästan för mycket sagdt af utskottet. Uttalandet kan ju måhända hafva sin tillämpning på åtskilliga ställen och trakter i vårt land, men åtminstone i våra trakter anse vi, att, med de förhållanden, som der råda, det skulle för oss blifva mycket bekymmersamt, om vi ovilkorligen enligt väglagen skulle dela ut väg till underhåll in natura på de väghållningsskyldige. Det förhåller sig nemligen så, att i dalsocknarne litet hvarstades finnas många små jordegare, som ha så litet jord, att den icke kan föda mera än 1, 2, å 3 kor och ännu mindre. Dessa jordegare skulle naturligtvis ha sitt vägstycke sig tilldeladt, men då de icke hafva någon dragare, äro de naturligtvis hänvisade till att lega någon sådan för arbetets utförande; och detta ställer sig ganska dyrt för dem. Ty herrarne kunna förstå, att för sådana små egendommar vägstyckena komma att blifva så korta, att sjelfva reparationen och lagningen af dem endast kan behöfva taga ett par å tre timmar. Då det derjemte kan hända, att vägstyckena, som de skola underhålla, kunna ligga långt afsides, så kan på ett sådant litet arbete förspillas ända till ett helt dagsverke, hvartill de då skulle nödgas lega häst. Herrarne kunna förstå, att, från den sidan sedt, vägenderhållet ovilkorligen måste ställa sig mycket dyrare och obehvämare för dessa små jordegare, än om de få förena sig om att utarrendera det.

Sedan jag kommit hit till riksdagen, har jag vid samtal i frågan med flera af kammarens ledamöter fått veta, att entreprenadsystemet, förutom i min hemtrakt, äfven begagnas, ehuru det icke eger något stöd i gällande lag, på flera andra trakter inom vårt land. Detta har ännu mera stadfäst mig i min åsigt, att det härom verkligen bör införas några bestämmelser i väglagen. Men då jag, allra helst som jag fått veta, att förslaget fallit i medkammaren, icke tror, att det kan tjena något till att yrka bifall till min motion, anser jag mig nu icke böra göra det, utan jag skall i stället äfvakta tiden, för den händelse under diskussionens lopp något yrkande skulle framställas, som jag anser mig kunna biträda.

Herr Redelius: Eftersom de båda föregående talarne icke gjort något yrkande, skall jag icke länge upptaga kammarens tid. Jag ber endast att få omtala, att inom utskottet den meningen gjort sig gällande, att väglagen i sin helhet bör revideras, men man trodde, att en allmän revidering af denna lag skulle hindras, om en och annan ändring af lagen skedde redan nu. Tidpunkten för en sådan allmän revidering trodde lagutskottet vara inne, när lagen i fråga hunnit vinna full tillämpning öfverallt i landet. Men så har ännu icke skett; vissa distrikt, som fått uppskof med den sammans tillämpning, ha ännu icke hunnit genomföra den. När

detta en gång skett — så trodde vi — då kunde man med mera sakkännedom om lagens olägenheter och brister besluta om en allmän revidering af densamma. Detta är den bestämda åskådning, som ligger till grund för utskottets föreliggande utlåtande, och det är, såsom af betänkandet synes, ingalunda någon obenägenhet mot motionerna, som gjort, att utskottet afstyrkt dem.

Jag skall, då icke något motsatt yrkande gjorts, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets betänkande.

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Bjernalt: Jag har icke begärt ordet för att kritisera utskottets utlåtande, men jag vill icke heller precis tala för bifall till detsamma. Jag har endast velat säga, att det ser något konstigt ut, att icke något gjorts i syfte att få en ändring till stånd i en sådan författning som vår väglag, hvilken redan från sin tillkomst var behäftad med stora oegentligheter och som åstadkommit så mycket bryderi både för myndigheter, vägstyrelser och väghållare. Men kanhända det rättaste i detta fall är att, såsom herr Redelius sade, nu afslå samtliga motionerna.

Jag tror bestämdt, att väglagen, för att den skall kunna blifva något så när skaplig, behöfver en fullständig revidering; och det synes mig icke vara lämpligt att lappa på en och annan paragraf och låta andra stå orörda. Det finnes så många oegentligheter i denna lag, att, om man skulle redogöra för dem alla, det skulle taga allt för lång tid.

Jag skall därför icke göra något yrkande, utan inskränka mig till att uttala den förhoppning, att dessa motioner må återkomma, så att, då väglagen i sin helhet kommer att undergå en genomgripande revidering, man då må kunna afhjelpa de verkliga felen och bristerna.

Denna lag har varit under diskussion både bland allmänhet, myndigheter, vägstyrelser och väghållare och dervid satt mångt hufvud i bryderi. Ty för att få veta, hvad som i densamma skall vara rätt eller icke, har man på många ställen måst forska sig fram genom att läsa mellan raderna. Under sådana förhållanden får man icke undra på, att endast under denna riksdag väckts förslag om ändring af icke mindre än sjutton paragrafer i densamma.

Att nu, såsom sagdt, göra förändring i en och annan paragraf och låta andra stå orörda, det tycker jag icke vore klokt, utan det rättaste finner jag vara att, såsom utskottet gjort, afslå samtliga förslagen, så att lagen till en annan riksdag i sin helhet får genomgå en fullständig revidering.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Löfhult: Såsom af min motion framgår, har jag ansett det vara nödvändigt att vi få en förändring af § 33 mom. 2 i nya väglagen. Då det emellertid af utskottsbetänkandet framgår, att utskottets afstyrkande af motionen ingalunda föranledts deraf, att utskottet ogillat densammans syfte, utan emedan utskottet ansett, att en fullständig revision af väglagen be-

Ang. ändringar
i väglagen
(Forts.)

höfde anställas, vill jag helt och hållet instämma uti hvad en ärad ledamot af lagutskottet yrkat och endast tillägga den önskan, att man icke alltför lång tid måtte uppskjuta med denna revisions verkställande. Möjligen skulle till ett kommande år flere, som vilja motionera i ämnet, kunna hafva ett förberedande sammanträde och då måhända ena sig om ett gemensamt förslag till lagens förändring, som lagutskottet kanske skulle kunna godkänna.

I likhet med de öfrige motionärerna, som här yttrat sig, skall jag icke göra något yrkande, utan hoppas jag på bättre lycka en annan gång.

Herr Jönsson i Mårarp instämde häruti.

Herr Pettersson i Österhaninge: Vid det tillfälle, då denna väglag af Riksdagen antogs, tillät jag mig, herr vice talman, påpeka det ogynsamma läge, i hvilket en stor del innehafvare af skärgårdshemman befunne sig, enär dessa, som icke kunde sjelfva bestrida sitt vägunderhåll in natura, vore hänvisade till att mot hög betalning utlega detsamma, hvilket för dem med deras små tillgångar vore ganska kämbart och så mycket obilligare, som de sjelfve icke voro i tillfälle att befara de vägar, som de underhöllo, knappt visste ens hvar de voro belägna.

Man svarade mig då, att blefve väl den nya lagen antagen, skulle äfven den saken bli reglerad för dem, så att allting skulle bli godt och väl bestäldt. Ja, huru väl bestäldt det är i den vägen, derom hafva vi i qväll hört den ene efter den andre vittna, och huru litet tillfredsstäld denna skärgårdsbefolkning befunnit sig med den nya lagen, derom har jag erhållit personlig kännedom genom de uppmaningar, som gifvits mig att verka i syfte att få en ändring till stånd, hvarigenom skärgårdsborna kunde vinna någon afsevärd och billig lindring i sin tunga.

Jag har i min hand en skrifvelse från en kommun, belägen i yttre delen af Stockholms skärgård, och jag tror, att jag kanske kan få påräkna herrarnes uppmärksamhet i högre grad, då jag nämner, att kommunen hör till en af de tyngst beskattade i riket. Kommunalutskylderna belöpte sig nemligen enligt 1894 års statistik till närmare 18 gånger bevillningskronan. Denna ös innebyggare kunna icke bilda något eget väghållningsdistrikt, alldenstund på ön icke finnes någon väg att underhålla. De äro dessutom förenade med ett väghållningsdistrikt, hvars vägkassa icke får något nämnvärdt tillflöde ifrån öfriga beskattningsföremål, hvaraf således följden blir den, att jordbrukarne, utom hvad de förut fått betala för underhåll af sina egna vägstycken, nu dessutom få bidraga till vägkassan, till bestridande af dess utgifter, förvaltningskostnader m. m. På så sätt är det regleradt och stäldt för dem.

Då nu emellertid icke någon motion om ändring i det af mig påpekade syftet föreligger, och jag ej heller kunnat väcka någon sådan på grund af bristande utredning om i hvilken omfattning detta missförhållande eger rum, som jag nu påpekat, har jag intet yrkande att göra. Jag är visserligen icke okunnig om att en del

ökommuner fått bilda egna väghållningsdistrikt och således blifvit befriade ifrån underhåll af vägar på fastlandet, men huru många det kan finnas kvar, som detta icke gäller, känner jag för närvarande icke till. Men då nu här talats om en snar, grundlig och genomgående revision af väglagen, och lagutskottet erkänt en sådan berättigad och i sinom tid nödig, her jag att få uttala en önskan om att den icke må dröja alltför länge, och att man, när det lämpliga tillfället är inne, då äfven har dessa stackars människor, denna befolkning, som bor derute på öar och kobbar, i åtanke, så att de må kunna få någon lindring i denna för dem så hårda tunga; de hafva ingen annan väg än sjön att fara på.

Aug. ändringar i väglagen.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Åkerlund*, *Sandquist* och *Henricson*.

Herr Petersson i Dänningelanda: Att väglagen lider af många brister, som böra afhjelpas, derom tror jag icke meningarna äro delade, derom vittna tillräckligt de många motioner, som blifvit väckta rörande ändring i denna lag. Jag önskar ock i likhet med lagutskottet, att en allmän revision af väglagen måtte företagas och att den må ske så snart som möjligt.

Men då så är, tror jag att det kan ha sin nytta med sig att uttala de önskningar man hört uttalas ifrån väghållningsskyldige i ett och annat väghållningsdistrikt, äfven om de gå något utöfver hvad i motionerna föreslagits.

Att då först och främst alla skattskyldige böra deltaga i vägunderhållet i förhållande till inkomsten, är ju en fullt berättigad sak, och således böra tjänstemän och de som hafva inkomst af pension bidraga till vägunderhållet efter inkomst i likhet med dem, som skatta för inkomst af kapital eller arbete. Det anser jag för en alldeles själfklar sak, och den meningen bryter sig nog fram på grund af sin egen rättvisa beskaffenhet. Vi veta, att när en ändring skedde i afseende på kostnaden för byggande och underhåll af kyrkor och prestgårdar, öfverflyttades denna skyldighet först ifrån mantalets grund och lades på fastighetsfyrktalets grund, men det dröjde icke många år, innan den äfven utsträcktes till andra inkomsttagare, och så blir nog också förhållandet med kostnaden för vägunderhållet.

Men jag kommer nu till en annan önskan, som åtminstone uttalats ifrån det väghållningsdistrikt jag tillhör, och jag skall be att få uttala den här, oaktadt, som jag nämnde, den går utöfver motionärernas förslag. Den afser nemligen en ändring i väglagen angående redovisningen af vägskatten och statsbidraget. Detta är nu en mycket invecklad procedur: vägstyrelsen skall föreslå debitering, och sedan debiteringen verkstälts af häradskrifvaren, uppbares och redovisas vägskatten i sammanhang med kronoutskylderna, och sedan skall vägstyrelsen mottaga medlen liksom statsbidraget och utdela detta senare bland de väghållningsskyldige. Det är således, som sagdt, mycket inveckladt, och det händer också, att man med utdelningen kommer så långt efter, att man icke träffar de personer, som skola ha ersättning af stats-

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

bidraget. Om det i stället kunde ordnas så, att de väghållningsskyldige finge mottaga statsbidraget vid uppbörden och af härads-skrifvaren uppfördes å så väl kredit- som debetsidan, d. v. s. hvar och en krediterades för det belopp han skulle ha, skulle det förenkla maskineriet ofantligt mycket, och lända till stor belåtenhet. Nu får man betala vägskatten på uppbördsmötena vanligen i februari, och så redovisas den till vägstyrelsen i slutet af april eller början af maj månad. Då ha många kanske afträdt sina hemman och flyttat utom socknen, kanske rest utom landet. så det är nästan omöjligt att träffa en del personer, och den som då innehar ett hemman, som afträdts, har ju ingen rättighet att få de medel, som företrädaren skulle haft.

Nu lemnas penningarne efter uppbörden till vägstyrelsens ordförande, och han uppgör derefter en fördelningslängd öfver hvad hvar och en skall ha af statsbidraget och skickar ut den till kommunerna. Somliga kommuner ha valt en särskild uppbördsman, som tar emot denna fördelningslängd och de medel, som tillkomma kommunen och har att tillhandahålla dem åt de väghållningsskyldige. Detta sätt användes i synnerhet af stora kommuner, som äro glest befolkade och som hafva att räkna med långa afstånd. Då det nu ibland förekommer, att en persons tillgodohafvande icke uppgår till mera än 25 öre, kanske till och med mindre, icke går han då en lång väg och hemtar det, och man kan ej heller påräkna, att ordföranden i kommunalnämnden skall skaffa en annan person eller sjelf göra sig besvär med att utdela bidragen. Således blir det ofta nästan omöjligt att utdela dem.

Kunde därför en sådan revision af väglagen ske, att dessa medel intoges å debetsedlarne till kronan och redovisades på kronouppbördsmötena till de väghållningsskyldige, skulle det underlätta vägstyrelsernas arbete ofantligt mycket. Kostnaden för vägstyrelserna skulle då bli nästan ingenting, nu är skötseln af vägstyrelserna i många distrikt mycket dyrbar.

Jag har blott velat uttala detta, naturligtvis utan att göra något yrkande, då denna fråga nu icke föreligger i någon motion, och då icke heller i öfrigt något yrkande gjorts i vare sig den ena eller andra rigtningen.

Herr Ollas A. Ericsson: Herr vice talman! Innan nu gällande väglag blef antagen af Riksdagen, tog jag mig friheten att redogöra för den ställning jag intog till denna fråga, och der-vid påpekade jag, att den föreslagna väglagen skulle blifva alldeles olämplig för våra förhållanden i Dalarne. Någon hänsyn till denna min framställning tog likväl icke Riksdagen, utan, som sagdt, lagen blef antagen. Jag har därför sedermera vid åtskilliga riksdagar tagit mig friheten framställa yrkanden om ändringar i de paragrafer, som voro för våra förhållanden minst lämpliga.

Nu har lagutskottet äfven vid denna riksdag icke tagit någon hänsyn till vår framställning, utan föreslagit, att motionerna icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, och då Första Kam-

maren redan fattat sitt beslut i frågan, är det ju lönlöst att nu framställa något yrkande. Likväl har jag tänkt mig, att man åtminstone kunde såsom en opinionsyttring framställa något visst yrkande åtminstone i ett par punkter.

Ang. ändringar i vägslagen.
(Forts.)

Den ena punkten, jag afser, rör den 63 § och är den 15:de punkten i detta betänkande. Om herrarne erinra sig, så väcktes af mig och andra vid föregående riksdag flere motioner om ändring i denna paragraf. Då visade sig lagutskottet så tillmötesgående, att det nära nog enhälligt föreslog en ändring i den paragrafen i öfverensstämmelse med vår framställning. Nu har det besynnerliga i år inträffat, att utskottet blifvit omvänt, endast för det att detta förslag blef afslaget af Första Kammaren. Jag vill erinra mig, att i denna kammare blef förslaget antaget utan vötering. Men härtill kommer äfven en annan omständighet, som jag tror hade bort föranleda utskottet att åtminstone i denna punkt vidblifva sin framställning från i fjol. Vi ha nemligen litet hvar reda på, att regeringen tagit initiativ i denna fråga, hvilket haft till följd, att alla vägstyrelser inom landet fått uttala sig om den föreslagna ändringen i denna paragraf. Jag har mig icke bekant, hvilka svaromål inkommit ifrån vägstyrelserna i deras helhet, men jag tror mig veta, att ganska många ifrigt påyrkat, att en förändring i det af oss motionärer förordade syfte borde vidtagas. Jag tror därför, att denna kammare godt kan stå för sin i fjol uttalade mening.

Jag skall därför, som nämndt, taga mig friheten yrka, att denna kammare måtte stå vid sitt förra beslut, som innehöll, att 63 § skulle erhålla följande lydelse:

“Konungens befallningshafvande ombesörjer på vägstyrelsens derom framställda begäran, att vägskatten varder genom vederbörande i sammanhang med kronoskatterna debiterad, indrifven och redovisad på sätt om landstingsmedel är föreskrifvet; de väghållningsskyldige ega dock vid sammanträde, hvarom i 38 § förmäles, bestämma, att vägskattens debitering, uppbörd och redovisning skall verkställas genom kommunalnämnd mot ersättning enligt öfverenskommelse; och gäller i ty fall i fråga om debitering och uppbörd så ock om indrifning af restantier i tillämpliga delar hvad beträffande kommunalutskylder finnes stadgadt.

Konungens befallningshafvande eller, der uppbörden sker genom kommunalnämnd, väghållningsskyldige ega att förordna om afskrifning af sådana afgifter till vägkassan, som i anseende till bristande tillgång icke kunnat indrifvas.”

Jag vill omnämna, att i den vägstyrelse, der jag är ledamot och ordförande, vi tillämpa lagen, sådan som den är här föreslagen, och icke sådan som den nu lyder. Och vi ha funnit detta alldeles utmärkt.

Men förutom det nu framställda yrkandet ville jag framställa ett äfven vid 17:de punkten, som rör herrar Söderbergs och Janssons i Saxhyttan motioner. Jag har i likhet med några andra velat uttala en protest mot utskottets uttalande i denna punkt, då utskottet säger, att det tror, att entreprenadhållet skulle blifva

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

dyrare än vägunderhållets in natura utgörande. Jag tror, att om lagutskottet tänkt sig för litet grand, innan det skrifvit detta, det skulle hafva kommit under fund med att dess påstående är alldeles ohållbart. Vi veta ju, att så väl den enskilde som myndigheter, ja, till och med staten, nu allt mera och mera börjat ingå på entreprenadsystemet. Öfverallt har man funnit det fördelaktigt. Hvarför skulle det icke vara det äfven härvidlag? Särskildt gäller det med afseende å Dalarne, som en talare för mig omnämnt och som vi flera gånger förut omnämnt i denna kammare, att en vägdelning der med åtföljande in natura underhåll vore minst sagdt ett oförsvarligt slöseri med tid, penningar och arbete. I det väghållningsdistrikt, jag tillhör, förfara vi nu på det sätt, att vägstyrelsen med stöd af 12 § väglagen befriar in natura underhållsskyldige från in natura underhållet, och vägstyrelsen öfverlåter detsamma sedermera på entreprenad.

Ja, jag skall ej längre taga kammarens tid i anspråk; jag är glad öfver att uttalanden gjorts äfven från lagutskottet, som tyda på hopp om en snar revision af hela väglagen, och slutar med anhållan om bifall vid 15:de punkten till mitt yrkande och vid 17:de punkten till herr Janssons motion.

Herr Petersson i Brystorp: Herr vice talman! Den siste talaren yrkade, att uppbörden skulle få ske genom kommunalnämnden. Och der förhållandet är det, att ett väghållningsdistrikt utgöres af ensamt en kommun, tror jag icke, att det skulle vara någon svårighet derför. Men då ett väghållningsdistrikt består af flera kommuner, tror jag, att det skulle blifva ganska svårt för vägstyrelsen att få uppbörden i behörig tid; så att jag tror icke, att en sådan anordning skulle gå för sig annat än, som jag nämnde, der väghållningsdistrikt utgöres af ensamt en kommun.

Hvad åter beträffar påståendet, att det skulle lämpa sig bättre att sätta väghållningen i ett distrikt på entreprenad, kan jag icke fatta detta. För öfrigt måste, innan entreprenaden kommer till stånd, uppskattning ske af behörig nämnd, på sätt i väglagen är föreskrifvet. Men förhållandena med entreprenadaffären skulle kunna variera ganska mycket. Jag skall taga ett exempel från min hemtrakt, huru det gestaltar sig der i afseende å skjutsen. Den är stäld på entreprenad. Der ha på somliga ställen bildats bolag för skjutsens öfvertagande, och entreprenadsumman har sprungit upp för en skjutsstation till 6- å 700 kronor. Så har bolaget splittrats, och det har sedermera blifvit en ny auktion, och då har entreprenadsumman vid samma station nedgått till 150 kronor.

Nu är att märka, tror jag, att i Dalarne stora områden icke äro så tätt bebyggda, utan det är långt från gårdarne till vägarne, och det skulle kunna hända, om der bolag bildades, att det komme att blifva för dyrt. Det är ju deras sak, som skola hålla vägarne, att genom en nämnd utreda, hvad staten skall betala till vägunderhållet. Och det förefaller mig besynnerligt, om det skall

gå bättre att hålla entreprenadauktioner, än att en enskild uppgör med en annan enskild om underhåll af ett vägstycke. Detta anser jag vara lämpligare, billigare och säkrare. Och då jag i intet afseende kan finna, att vägunderhållet skulle genom entreprenad blifva billigare, utan tvärtom dyrare, vill jag bestrida den siste talarens yrkande.

Ang. ändringar i väglagen.
(Forts.)

Herr Ollas A. Ericsson: Herr vice talman! Då jag fått uppmärksamheten fäst på, att förut icke något egentligt förslag om ändring i 63 § föreligger, utan blott förslag om skrifvelse, skall jag taga tillbaka mitt yrkande vid 15:de punkten; men jag vidhåller det vid den 17:de.

Her Jansson i Saxhyttan: Herr vice talman! Som kammaren behagade finna, har jag i min motion föreslagit en skrifvelse till regeringen med anhållan, att väghållningsdistrikt måtte få rättighet att å entreprenad upplåta väghållningen. Jag har naturligtvis icke föreslagit, att väghållningsdistriktet *skall* införa en sådan anordning, men att ett väghållningsdistrikt skall få rättighet att, om det så önskar, göra det. Nu har lagutskottet afstyrkt min motion på den grund, att det enligt utskottets tanke säkerligen skulle ställa sig dyrare att antaga detta system än att bibehålla det nu stadgade förfarandet. Hvarifrån utskottet fått en sådan tanke, har det ej sagt, och jag vet det icke heller. Men det antager jag som säkert, att den tanken åtminstone ej härleder sig från kannedom om de förhållanden, som existera på många orter, t. ex i Dalarne, der det finnes väghållningsdistrikt, der väglottsegarne uppgå till hundratal och det fins en stor mängd sådana, som ha vägstycken, som ej uppgå till mera än en, två eller tre meter, ja, der det finnes väglottsegare, som hafva mindre än en meter. Att det i sådana trakter ställer sig bättre med entreprenadsystemet än med den nu gällande fördelningen af vägarne på fastigheterna, är väl alldeles klart och framgår dessutom deraf, att en stor del väghållningsdistrikt, trots det lagen lägger hinder i vägen deraf, antagit entreprenadsystemet.

Att nu vidare orda om detta, tjenar väl ej till något, då Första Kammaren redan afslagit såväl mitt förslag som alla öfriga i fråga om väglagen väckta förslag, men jag vill dock framställa yrkande på bifall till min motion, på det kammaren må blifva i tillfälle att afgifva en opinionsyttring härvidlag. Jag anhåller således, herr vice talman, om afslag på utskottets hemställan i 17:de punkten och bifall till min motion.

Herr Persson i Tällberg instämde häruti.

Herr Söderberg: Då här ett yrkande blifvit framställt i någorlunda öfverensstämmelse med min motion, skall jag be att få instämma deri; och jag vill också upplysa kammarens ledamöter derom, att, då jag afgaf min motion, jag var helt och hållet okunnig om att herr Jansson ämnade väcka motion härom. Jag

Ang. ändringar i väglagen. (Forts.) hade eljest mycket väl kunnat nöja mig med att instämma i hans yrkande.

Det tillägg, som jag afsett att genom min motion få infördt i väglagen angående debiteringen, rörde nu endast sådana kommuner, som hvar för sig utgöra ett väghållningsdistrikt. Herr Janssons förslag har en vidsträcktare omfattning, så att det afser äfven väghållningsdistrikt, som utgöras af flera kommuner. Och hvarför icke också sådana skulle få frihet att begagna sig af entreprenadsystemet, förstår jag icke. Jag har icke tänkt på den saken förut, men den förefaller mig helt naturlig. Derfor vill jag förena mig med herr Jansson och yrka bifall till hans framställda förslag.

Herr Folke Andersson: Det är väl högst få lagar, som blifvit klandrade så mycket som denna väglag. Herrarne veta, att det var ett önskningsmål, som vi länge hade, att det skulle blifva någon ändring i skyldigheten att underhålla allmän väg. Det tog sig uttryck i skrifvelse till Kongl. Maj:t, och komité blef tillsatt att utarbета förslag, och slutligen kom regeringen fram med ett förslag till ändring i väglagsstiftningen. Det föll då, men vi komma i håg, att det sedan kom, om jag icke missminner mig, åtta eller tio motioner, som upptogo samma förslag i olika former. De olika meningarna sammanjemkades, och det blef ett lagförslag, som antogs af Riksdagen. Vi veta alla, att vi icke voro belättna med det lagförslag, som sålunda antogs, ty der voro mångfaldiga fel, som redan då blefvo påpekade; men för att få någon ordning antogo vi det då i förhoppning, att framdeles, då man pröfvat lagen, man skulle kunna vidtaga ändringar, så att den blefve mera tilltalande och bättre, än hvad den vid antagandet var.

Nu ha, som vi veta, så många motioner väckts vid denna riksdag, att det är fråga om ändring i icke mindre än 17 paragrafer. Lagutskottet har erkänt billigheten af vissa af de föreslagna ändringarna. Men ett är säkert — åtminstone är det min åsigt — att många eller några af de förslag, som framstälts här, hafva mindre berättigande än andra. Ty då man fått börja tillämpa lagen, fått pröfva den i hela dess vidd, tror jag, att det klander man rigtat mot den skall minskas. Åtminstone är det en erfarenhet, som vi gjort i våra trakter. Men nog fins det ännu många fel, som behöfva afhjelpas, det medger jag.

Då nu emellertid Första Kammaren tagit utskottets förslag, tror jag, att det vore klokt af denna kammare att äfven göra det samma. Utskottet har uttalat sig till förmån för ändringar. Detta uttalande har godkänts af Första Kammaren. Och är det nu så, att äfven Andra Kammaren instämmer deri, har ju Riksdagen godkänt det, och då hoppas jag, att regeringen skall deraf sluta, att det behöfs en revision af lagen. Och det skulle då möjligen kunna komma ett förslag från regeringen.

Jag skall därför be herrarne att ej göra för stora påståenden nu, utan lemna dessa förslag å sido, tills man fått pröfva lagen i dess helhet. Den har ej ännu öfver allt varit i tillämpning, den

har på åtskilliga ställen ej blifvit använd ännu, kanske upptäcker man flera fel, då man börjat tillämpa den öfver allt. Och blefve det sedan en revision, tror jag, att man till mera belåtenhet, än som nu vore möjligt, skulle kunna bättra ett och annat.

Jag skall be, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Brystorp: Herr vice talman! Då tre talare så strängt yrkat på entreprenadsystemet för vägunderhållet, kan jag icke underlåta att å nyo upprepa, hvad lag föreskrifver i afseende å vägunderhållet. När nu lagen föreskrifver, att på alla håll det skall af nämnd undersökas, hvad vägunderhållet går till in natura, anser jag det vara både rätt och billigt. Hur skall staten annars blifva i tillfälle att veta, hvad han är skyldig att utgifva? Ty, som jag sade förra gången jag hade ordet, ett entreprenadsystem är så sväfvande. Det kan höja sig och sänka sig, och det är ingen stabilitet i detsamma. Men sedan en uppskattning skett, på sätt väglagen föreskrifver, sedan kan det vara mera lämpligt, att enskilde, om de vilja, hålla entreprenadauktion, eller att en enskild utackorderar till sin närmaste granne att underhålla vägstyckena han har. Men intill dess sådan uppskattning skett, som lag föreskrifver, vill jag ej vara med om annan anordning, utan ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, och efter af herr vice talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren hvad utskottet under *mom. 1—16* hemställt.

Beträffande derefter utskottets i *mom. 17* gjorda hemställan hade yrkats *dels* bifall till samma hemställan och *dels* afslag derå och bifall i stället till den af herr Jansson i Saxhyttan i ämnet väckta motionen. Herr vice talmannen gaf propositioner å hvartdera af dessa yrkanden i nu nämnd ordning och fann det förra yrkandet hafva de flesta rösterna för sig. Herr Jansson i Saxhyttan begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad lagutskottet hemställt i 17:de punkten af förevarande utlåtande n:o 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr Jansson i Saxhyttan i ämnet väckta motion.

Omröstningen visade 109 ja, mot 57 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits jemväl i denna del.

§ 3.

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.*

Slutligen företogs till behandling lagutskottets memorial n:o 53, i anledning af kamrarnes återremiss utaf lagutskottets utlåtande n:o 30 i anledning af väckta motioner med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

I utlåtande n:o 30, i anledning af väckta motioner med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m., hemställde lagutskottet, det Riksdagen, med anledning af motionerna i fråga, skulle i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för att, så fort lämpligen ske kunde, slagthus med der anordnad köttbesigtning under erforderlig kontroll måtte anordnas i de städer, der sådan anordning för befordrande och underlättande af export af kött ansåges vara af behovet påkallad.

I särskilda, vid utlåtandet fogade reservationer tillstyrkte emelertid åtskilliga af utskottets medlemmar bifall till det i motionerna framlagda förslaget, dels med och dels utan ändringar.

Vid frågans behandling inom kamrarne framträdde äfven olika meningar rörande den åtgärd, som af Riksdagen borde i anledning af motionerna vidtagas; och slutet blef, att utlåtandet i dess helhet af båda kamrarne till utskottet återförvisades.

I anledning af denna återremiss hemställde utskottet i nu föreliggande memorial:

att Riksdagen, med anledning af de i utskottets utlåtande n:o 30 omförmälda motioner, ville för sin del antaga ett af utskottet uppgjort förslag till *Lag angående köttbesigtning och slagthus*.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Ohlsson i Vexjö, hvilken yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig att i afseende på föredragnings sättet hemställa: att lagförslaget föredrages och beslut fattas paragrafvis; att början göres med § 8, samt att derefter fortsattes med § 1 och följande paragrafer i nummerordning; samt att, för den händelse lagförslaget i vissa delar kommer att återförvisas, lagutskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jemkningar, som af ifrågasatta förändringar i de återförvisade delarne kunna föranledas.

Till hvad herr Ohlsson sålunda hemställt lemnade kammaren sitt bifall.

I följd häraf föredrogs nu till en början § 8 i det af utskottet framlagda lagförslaget; varande denna paragraf så lydande:

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagtvång.
(Forts.)

§ 8.

1 mom. För köttbesigtning, anställd på grund af § 1, erlägges icke någon afgift.

2 mom. För begagnande af offentligt slagthus, hvarom i § 2 sägs, eger staden uppbära afgifter enligt taxa, som, sedan Konungens befallningshafvande, efter hörande af helsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarunder slagthusets förvaltning är ställd, dertill uppgjort förslag, af Konungen fastställes för minst ett år i sänder. I denna taxa må afgifterna ej sättas högre än som kan anses erforderligt för betäckande af stadens kostnader för slagthusets förvaltning och underhåll jemte ränta å anläggningsskapitalet.

I afgifven reservation hade deremot herr *Ohlsson* i Vexjö, med hvilken herrar *Ölander*, *Nilsson* i Skärhus, *P. G. Petersson* i Brystorp, *Redelius* och *Jönsson* i Gammalstorp instämt, hemställt, att åt ifrågavarande paragraf måtte gifvas följande lydelse:

1 mom. För köttbesigtning, anställd på grund af § 1, erlägges icke någon afgift.

2 mom. För begagnande af offentligt slagthus, hvarom i § 2 sägs, eger staden uppbära afgifter enligt taxa, som sedan Konungens befallningshafvande, efter hörande af helsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarunder slagthusets förvaltning är ställd, dertill uppgjort förslag, af Konungen fastställes för minst ett år i sänder. I denna taxa må afgifterna ej sättas högre än som kan anses erforderligt för betäckande af stadens kostnader för slagthusets förvaltning och underhåll.

Herr *Darin* begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! Då jag vid detta ärendes förra behandling i kammaren kände mig uppfordrad att på det bestämdaste motsätta mig det förslag, hvarmed lagutskottet då framkommit, så är det nu för mig så mycket angenämare att få skänka mitt fulla erkännande åt det förnyade förslag, som nu föreligger, och hvilket jag i alla hufvudsakliga delar kan gilla.

Jag kan icke annat än på det lifligaste erkänna, att utskottet visat en fullkomlig benägenhet att akta på tidens tecken, hvilket härvidlag efter mitt förmenande vill säga, att utskottet kommit till klarare insigt om de hotade landtekonomiska intressena och att utskottet i sammanhang dermed insett vigten af att tillgodose vissa städers hygieniska vård, hvilken naturligtvis skulle blifva i ännu högre grad hotad, än förut varit fallet, om exportintressena komme att genom deras försorg tillgodoses. Ty klart är, såsom jag vid frågans föregående behandling tillät mig påvisa, att om det inträffade, att i en exporthamn funnes ett slagthus, i hvilket

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(För:s.)

blott det goda köttet lämpligen kunde företes, så skulle följden bli, att det dåliga köttet komme att stanna utanför, i fall icke försigtighetsmått deremot vore vidtagna. Dessa försigtighetsmått skulle tydligen bestå i den lagstadgade besigtningen.

Utskottets förslag är, såsom jag sade, för mig i alla väsentliga delar tillfredsställande. Särskildt har det för mig varit en sann tillfredsställelse att se, huru litet utskottet eller i hvarje fall dess majoritet låtit sig påverkas af det utan tvifvel i en mycket olycklig stund tillkomna förslag, som herr Ohlsson vid frågans föregående behandling framlade. Utskottet har således alldeles icke velat lyssna till hvad herr Ohlsson hade att säga om begränsningen af folkmängdssiffran för städerna. Utskottet har icke heller velat lyssna till hvad herr Ohlsson sagt om lämpligheten deraf, att städerna icke måtte få räkna sig till godo någon ränta på anläggningsskapitalet. I en enda punkt har herr Ohlsson lyckats beveka lagutskottets hjerta, derutinnan nemligen, att utskottet lyssnat till hans förslag rörande besigtningsskostnadernas bestri- dande af städerna.

Men om utskottet således har visat, att det kommit till klarare insigt af hvad frågan innebär, så kan man deremot säga om herr Ohlsson, hvad man sade om en viss dynasti i Frankrike, nemligen att den, då den återvände till sitt land efter den stora revolutionen, hade ingenting lärt och ingenting glömt. Herr Ohlsson har alls ingenting lärt, men ej heller någonting glömt, sedan hans förslag den 20 mars afvisades i Riksdagens båda kamrar. Herr Ohlsson säger med stolthet i sin reservation, att han i allo vidhåller de åsikter, som han i fråga om lagstiftning rörande slagttvång förut i sin reservation uttalat. Detta hans uttalande har imponerat på några andra af utskottets medlemmar derhän, att de låtit sig af detta hypnotiseras, så att de lika litet som han kunnat fatta, hvad frågan innebär.

Hvad innebär nu herr Ohlssons förslag? Herr Ohlsson vill begränsa folkmängdssiffran i de städer, som skulle få rättighet att inrätta slagthus, till 50,000. I likhet med hvad utskottet nu uttalat, tillät jag mig att vid frågans behandling förra gången framhålla detta såsom en ren godtycklighet; men jag skall ej uppehålla mig dervid nu, enär jag har skäl att antaga, att det finnes andra, som äro mera intresserade af denna fråga än jag.

Herr Ohlsson anser vidare, att det är med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att städerna bygga slagthus icke blott för sina egna behof, utan äfven för landsbygdens, och detta till alldeles obegränsadt omfång. Herr Ohlsson finner det alldeles i sin ordning, att, om en stad har en folkmängd af exempelvis 50,000 invånare — det minsta antal, som enligt hans reservation skulle krävas för att få upprätta slagthus — den skulle bygga slagthus icke blott för sitt eget behof, utan ytterligare, om så erfordrades, för något mer än Sveriges halfva kreatursexport. Jag tillät mig förra gången att med officiella siffror visa, att under förlidet år något mer än hälften af Sveriges kreatursexport gick öfver Malmö. Nu finner herr Ohlsson rimligt och lämpligt, att Malmö skall bygga

ett slagthus af den stora omfattning, att det icke blott motsvarar denna stads egna behof, utan att det skall vara så stort tilltaget, att det äfven kan möta alla eventualiteter af en ständigt vexlande export af så stort omfång, som jag nu antydt.

Jag tillät mig något tidigare i mitt anförande säga, att detta herr Ohlssons förslag måtte ha framkommit i en olycklig stund — det måtte ha varit en särdeles olycklig ingifvelse, som förmått honom att bära fram det och sedan föranledt, att han nödgats vidhålla detsamma, ty jag har icke från en enda ledamot af Riksdagen utom honom vare sig i fjor eller i år hört en dylik tanke uttalas.

Men hvad är det nu, man är så rädd för? Man är rädd för, att slagthusafgifterna skola beräknas icke blott på basis af förvaltnings- och driftkostnaderna, utan ock på basis af ränta å anläggningskostnaden. Ja, det låter fruktansvärdt, detta, ränta å anläggningskostnaden, när det blir fråga om anläggningar på miljoner. Jag kan mycket väl förstå, att man tänker: "detta är fruktansvärdt; skola vi kreatursproducenter bära kostnaden för det, att en eller annan stad uppför ett slagthus för vår export? Det är ju icke rimligt, att så skall ske — hvarken rättvist eller billigt". Så resonera herr Ohlsson och de med honom liktänkande.

Ja, det låter fruktansvärdt, när man talar om räntan på miljoner; men, mine herrar, vi få litet tänka på, hvad det är fråga om, när man betraktar slagthusafgiften för hvarje kreatur. I den utredning, Kongl. Maj:t i fjor framlade, visades genom en upprättad statistik öfver slagthusafgifterna vid 50 slagthus i Tyskland, att medelafgiften för slag af det största nötkreatur uppgick till blott 2 kronor 91 öre. Detta är hela slagtafgiften för ett nötkreatur; och denna afgift inneslöt således i sig icke blott driftkostnaden och underhållskostnaden, utan ock ränta på anläggningskapitalet. Skulle nu verkligen en sådan afgift vara så afskräckande, som man tyckes föreställa sig? Jag kan icke inse det; men dermed må vara huru som helst — jag vågar påstå, att denna ränta är oeftergiflig, och att herrarne icke äro berättigade att ett ögonblick tro, att någon stad kan uppföra ett slagthus, som tillgodoser exporten, med mindre den får beräkna ränta på den stora anläggningskostnaden. Jag är berättigad att säga detta, ty jag har helt nyligen, under de senaste dagarne, haft tillfälle öfverlägga i saken med en person i vårt samhälle, hvilken särskildt haft denna sak till beredning och lifligt intresserar sig derfor samt dertill är till hela sin uppfostran landtman och tillhör vårt hus-hållningssällskaps verkställande utskott. Han förklarade, när jag för honom redogjort för frågans ställning vid Riksdagen, sedan utskottets förra betänkande inkommit, åtföljdt af herr Ohlssons beklagliga reservation, att Riksdagen må göra hvad den vill — icke kan någon tro det vara möjligt, att en stadskommun skulle kunna uppföra en så storartad anläggning utan att få tillgodoräkna sig ränta på kostnaderna för denna anläggning.

Ja, mine herrar, så står i närvarande ögonblick denna fråga, en fråga, hvilken vid dess förra behandling i Första Kammaren

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagthusväng.
(Forts.)

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

af en person, hvars omdöme i denna sak bör ha något att betyda, nemligen chefen för landtbruksstyrelsen, betecknades som en af de viktigaste frågor, som till den dagen åtminstone förekommit vid denna riksdag. Sedan dess har under denna dag Riksdagens Första Kammare fattat sitt beslut och godkänt utskottets förslag. Det kommer nu an på Andra Kammaren, hvad den vill. Andra Kammaren tillkommer det nu att afgöra, huruvida den anser det vara lämpligt att taga på sitt ansvar de följder, som kunna drabba viktiga nationalekonomiska intressen, i fall denna kammare fattar ett beslut, som öfverensstämmer med hrr Ohlssons reservation.

Jag säger, att denna kammare skall besinna det ansvar, som den kan få bära, i fall den fara, som nu hotar, förverkligas. Den fara, som hotar, gäller icke städerna, ty det bör väl en hvar kunna begripa, att, om än städerna af denna sak såsom en biprodukt till den stora förmån, som kommer landsbygden till del, förvänta ett bättre ordnande af sina hygieniska förhållanden, faran för dem dock är stor. Städerna kunna ju vänta ett eller annat år; de få sköta sig, så godt de kunna, med tillhjälp af helsopolis och dylikt. Men jag vet icke, hvad landtmännen tänka taga sig till, om i en snar framtid exporten af lefvande kreatur från vårt land finnes å alla sidor fullständigt stängd.

Härmed har jag slutat. Jag har anført, hvad jag ansett vara min oeftergiftiga pligt att frambålla med hänsyn till det intresse, hvarmed jag följt denna fråga, och de tillfällen att vinna insigt deri, som stått mig till buds. Jag slutar med att önska, att icke det krokben, herr Ohlsson funnit lämpligt att sätta för denna fråga, må bringa densamma på fall.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anført, anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Herr *Thylander* förklarade sig instämma med herr *Darin*.

Herr Ohlsson i Vexjö: Då den näst föregående talaren gått vida utöfver hvad kammaren i afseende å föredragningsättet nyss beslöt, i det han talat om åtskilliga andra saker än dem, som äro berörda i denna paragraf, anser jag icke nödigt nu bemöta honom i dessa delar. Jag vill hålla mig till det, hvarom nu är fråga, nemligen 8 §.

Såsom kammarens ledamöter behagade finna, har jag och fem andra ledamöter i lagutskottet uttalat vår särskilda mening vid denna paragraf. Vi ha nemligen varit af den uppfattningen, att slagthusafgiften vid kommunala, offentliga slagthus skulle få upp- tagas endast i den mån dessa afgifter betingades af förvaltnings- och underhållskostnaderna för slagthusen. Strängt taget och i öfverensstämmelse med vanliga och eljest lagliga grunder för kommunala utgifters bestridande är det ju annars tydligt, att de kommuner, för hvilkas räkning och behof dylika slagthus anläggas, också sjelfva borde bestrida *alla* utgifterna derför. Om emellertid i vissa kommuner slagthusväsendet ordnas på sätt, vi reserverter tänkt oss, d. v. s. så, att kommunala, offentliga slagthus an-

läggas och slagttväng införes i de största städerna och dermed äfven i de största konsumtionsorterna och de viktigaste exportplatserna, samt derigenom landtbrukets ekonomiska exportintressen i viss mån kunna genom dessa städers medverkan tillgodoses, hafva vi ansett lämpligt och rimligt, att någon afgift måtte få läggas på den allmänna rörelsen till betäckande af en del af de kostnader, som äro förbundna med dylika kommunala slagthus. Vi hafva naturligtvis dock kunnat komma till ett sådant resultat allenast derigenom, att vi sammanlänkat och sidoordnat storstädernas särskilda och mera framträdande hygieniska intresse med landtbrukets exportintresse. Ett sådant sammanlänkande måste väl i detta fall anses praktiskt och lämpligt, då det skulle komma att lända till ekonomisk fördel både för de stora städerna och för landet.

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagttväng.
(Forts.)

På dessa i korthet anförda skäl ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till § 8, sådan den lyder i reservanternas förslag.

Häruti instämde herrar Nilsson i Kägglå, Erickson i Bjersby och Esbjörn Persson.

Herr Almqvist: Herr vice talman! För min del anser jag, att det är af temligen underordnad betydelse, hvilken lydelse kamaren beslutar att denna paragraf skall få, antingen den af utskottet föreslagna eller sådan den lyder enligt reservationen. Hufvudsaken är, att vi få en lag till stånd. Jag anser dock icke obilligt, att städerna måtte få beräkna någon ränta på anläggningskostnaden för slagthusen, för så vidt denna ränta beräknas billigt, och jag tror, att vi så mycket lättare kunna ingå härpå, som afgifterna vid utlandets slagthus icke äro afskräckande. Jag vill i detta afseende erinra derom, att medeltalet för afgifterna vid 50 af Tysklands offentliga slagthus utgör för en ox 2 kronor 91 öre, för en ko 2 kronor 30 öre, för en kalv 65 öre och för ett får 41 öre, och att i Köpenhamn äro afgifterna för en ox 2 kr., för en häst eller ett svin 1 kr. 50 öre, för en kalv 50 öre och för ett får eller lam 15 öre. Afgifterna äro, såsom herrarne se, icke synnerligen höga; de uppgå i medeltal till cirka ett öre per kilogram.

På grund af hvad jag anført, får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kruse: Herr vice talman, mine herrar! Såsom motionär i denna fråga, är det gifvet, att jag önskar lagen framgång, och de ändringar, som här och hvar af utskottet blifvit föreslagna, anser jag icke vara af den betydelse, att jag icke vill rösta för lagen sådan som utskottet framlagt den. Det är ju många motionärer i frågan, och jag skulle gerna öfverlemna åt de öfrige att yttra sig — helst som de helt säkert skola göra det mycket bättre än jag, men jag har dock ansett lämpligt att i egenskap af *landtman* yttra några ord. Ty jag har nästan aldrig, då denna fråga varit på tal, träffat någon stadsbo, som icke ansett, att lagen skulle vara till nytta för landet i allmänhet, men jag har deremot

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

träffat flere landtmän, särskildt inom denna kammare, hvilka tviflat på att så skulle blifva förhållandet och hvilka tro, att lagen icke allenast icke skulle vara till nytta, utan kanske rent af till skada särskildt från deras sida sedt. Den farhåga, som mest intagit dem, eller att slagthus skulle uppstå inom hvarje kommun, har nu blifvit undanröjd genom 2 § i denna lag.

Emellertid, redan förra året, då denna lag af regeringen förelades Riksdagen, upptogs detta på flera håll å landsbygden med tillfredsställelse, därför att man hoppades att genom denna lag en köttexport snart skulle komma till stånd. Jag erinrar mig särskildt, att Blekinge läns landtmannaförening då höll ett sammanträde, på hvilket denna fråga diskuterades och der man uttryckte sin glädje öfver att lagen ändtligen framkommit, ty man hoppades, som sagdt, att snart derefter skulle följa exportslagthus och köttexport. Efter min öfvertygelse är det i närvarande stund af största vigt att få köttexport till stånd, och detta kan icke ske utan en slagthuslag. Det är naturligtvis nyttigt för landet i dess helhet, om en export af kött kan komma till stånd. Härigenom uppkommer en nationel vinst, som ju visserligen i första hand kommer landtmännen till godo. Men äfven städerna önska att i hygieniskt hänseende förbättra sin handel med köttvaror. Derför tycker jag, att det är tydligt, att en sådan lag, som man från alla håll kommer att få nytta af, är *behöflig*, och det är den väl också för oss så väl som för alla andra europeiska nationer, hvilka samtliga ha en sådan lagstiftning sedan lång tid tillbaka, med undantag af Turkiet. Jag tycker verkligen, att det nu kunde vara på tiden, att vi afskudda oss broderskapet med detta land.

Hvad för öfrigt särskildt beträffar den nytta, som städerna kunna hafva af en lag sådan som den föreslagna, så skall jag förbigå denna sida af saken, ty jag antager, att andra talare här komma att vidröra den, men jag vill dock påpeka, att i städerna är det för närvarande de minst bemedlade, som få förtära den sämsta varan och betala det relativt högsta priset för densamma. Slagtarne äro nog rädda för denna lag, men för alla yrkesslagtare, åtminstone i städerna, bli naturligtvis dessa slagthus till fördel, och detta specielt för de mindre slagtarne, i det att dessa då bli likställda med de större, så att de kunna slagta lika noggrant och renligt som dessa och kunna få sin vara lika väl behandlad och förvarad i iskällare eller andra lämpliga förvaringsrum, som komma att finnas i slagthuset. Dessutom tillkommer här en annan sak, som äfven verkar till fördel för landtmännen, nemligen att man kan hafva förhoppning antaga, att vid de stora slagthuset skulle, på sätt fallet är i utlandet, bildas försäkringsbolag, hvilka skulle meddela försäkring mot sådana skador hos djuren, som man icke kan se i förväg, d. v. s. att om ett djur är skadadt genom inre sjukdom, så ersättes denna skada af bolaget; och skulle detta blifva till fördel för både landtmännen och slagtarne, i det att slagtarne kunna med större trygghet inköpa lefvande djur af landtmännen. I djurskyddsvänlig riktning toges naturligtvis också genom slagthuset ett stort steg framåt.

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slagt-
tvång
(Forts.)*

Men för att nu återgå till landtmannaförhållanden, så erinrar jag mig, att för någon tid sedan en person här i kammaren yttrade, att vi icke behöfde syssla med denna sak eller att arbeta för slagthuslagen och att det till och med vore onödigt att upprätta exportslagthus, enär vi kunde inom landet förbruka allt det kött, vi producerade. I äldre tider hade man gjort så, och detta gick bra då, och så skulle nog äfven nu bli fallet. Jag vill dock fråga, om vi skola gå tillbaka och om vi skola alldeles uppoffra allt det arbete och alla de penningar, som enskilda, hushållningssällskap och staten använt för att drifva kreatursskötseln framåt. Ty en tillbakagång för kreatursskötseln blir det, om exporten upphör, och den står verkligen på gränsen att upphöra. Det reser sig en mur allt större och större mot densamma och den är redan nu nästan slut. Under sådana förhållanden måste det bli en tillbakagång, och huru går det då med landtbruket? Mine herrar, det är en ofantligt viktig sak att genomdrifva denna slagthuslag, som nu är i fråga, ty endast genom denna kunna exportslagthus existera. Och jag är öfvertygad om, att utländningarne i allmänhet och Tyskland och England särskildt skola söka hindra exporten, och i dess hand skall mot ett exportslagthus, i land, som saknar slagthuslag, sättas ett svärd så skarpt, att det skall förmå afhugga exporten.

Hvad landtmännen vidare varit rädda för, är den köttbesigtning, som skulle bli följden af lagens antagande. Men denna köttbesigtning är numera i städerna icke någonting nytt. Den är väl icke lagstadgad och obligatorisk, men på sätt och vis är det likväl nödvändigt för den, som vill sälja sin vara, att låta undersöka densamma, ty konsumenterna bestämman sig allt mer och mer för att icke köpa någon annan än kontrollerad vara. Det är då frågan, huru vida det icke för landtmännen är mycket fördelaktigare att få en bestämd kontroll än att ha den, som nu eger rum, då icke alltid förekomma sådana besigtningmän, på hvilka man kan lita, och är det tvifvelaktigt, huruvida de dertill alltid dessa äro kompetenta. Det är emellertid sant, att detta är den farligaste delen i hela denna lag, sedd från landtmännens sida, och jag skulle också knappast vara med derom, för så vidt icke besigtningen på sätt och vis redan vore införd i städerna. Landtmännen skulle dock vinna derpå, att besigtningen blefve ordnad, och de skulle särskildt vinna ganska mycket derigenom, att den besigtning på fläsk, så ordnad som den nu är, skulle försvinna, och för denna få de nu betala oskäligt mycket till städerna. Och det är icke nog med att landtmännen få betala mycket för denna besigtning, den är nu förenad jemväl med en annan olägenhet, i afseende på hvilken i af Blekinge läns hushållningssällskap en skrivelse aflätits till städerna i detta län. Det är nu så, att om fläsk den ena dagen införes till försäljning i en stad och stämpel der sättes på fläsket, så gäller icke denna stämpel, om fläsket sedan dagen derpå eller till och med samma dag utbjudes till försäljning i en grannstad, utan det skall då der omstämplas och ny afgift erläggas. Denna olägenhet skulle hädanefter komma att uppbävas.

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)*

Och det är icke små summor, som gå till städerna från landtmännen för denna fläskbesigtning, ty städerna taga härför så mycket, att de dermed icke endast afböna den person, som sköter besigtningen m. m., utan de stoppa äfven stora summor i sina kassor af inkomsten på besigtningen.

Landtmännen hafva också sagt, att det icke skulle blifva någon konkurrens hädanefter, om slagthus komma till stånd i städerna, ty man har varit rädd för att städerna eller de bolag, som ega slagthusen, skulle sjelfva inköpa och slagta allt kött. Men det är ju klart, att slagthusen komma att upplåtas till alla de slagtare, som redan nu finnas och som bo i närheten af slagthusen, och det blir därför fortfarande samma konkurrens som nu.

Jag vill på det varmaste förorda antagandet af lagen i sin helhet och denna paragraf till att börja med, ty ju längre vi dröja dermed, ju mera förlora vi. Det är verkligen egendomligt, att landtmännen alltid skola på detta vis skjuta upp än den ena saken och än den andra. Huru skedde det icke förut med mjölk- och smörhandteringen? Har man icke skjutit upp denna sak så länge, att man förlorat millioner och åter millioner, ty först på den sista tiden har man ordnat denna sak på landsbygden, sedan varan sjunkit med 30 å 40 procent på världsmarknaden. Skall man då längre vänta på denna slagthuslag? Se vi på våra grannar danskarne, så hafva de redan denna sak alldeles klar och säga nu, att det exportförbud, som uppstått och uppstår allt mer och mer från Tysklands sida, det generar dem icke alls, ty de äro redan inne i marknaden med sitt slagtrade kött, på hvilket de säga, att vinsten icke är mindre än på hela djur.

Här har till Riksdagen kommit en kongl. proposition, deri begärts ett anslag för motarbetande af tuberkulos hos kreatur. Enligt mitt förmenande finnes det knappast något verksammare medel häremot än inrättandet af slagthus, naturligtvis icke blott på ett, utan på flera ställen, ty på de orter, der slagthus komma att byggas, skall man kunna betydligt motarbeta denna svåra sjukdom, som är skadlig icke allenast för djuren, utan smittosam äfven för människor. Det blir fördelaktigt dels derigenom, att köttet blir mera noggrant klassificerad och de skadade delarne uttagna, och dels särskildt för landtmännen i det hänseendet, att de i sådana slagthus få kännedom om, huru de slagtrade djuren äro beskaffade till sina inre delar och om djuren hafva några sjukdomsfrön inom sig. Detta är naturligtvis af stor vigt för kreatursuppfödare, ty säga hvad man vill, så är det dock ett faktum, att anlag för denna sjukdom äro nedärfda, och därför är det af den största betydelse för kreatursuppfödaren att veta, huru de djur äro beskaffade, hvilka han afyttrat till slagt och efter hvilka andra djur i hans ladugård äro pålagda, ty med ledning deraf kan han göra en erforderlig gallring för att så småningom erhålla en frisk kreatursbesättning till fördel för sig sjelf och andra.

Hvad särskildt den nu föredragna paragrafen beträffar, så anser jag, som gerna önskar få ifrågavarande lag, att, då denna paragraf redan antagits af Första Kammaren, sådan den före-

slagits af utskottet, detta är en maning att här yrka bifall till utskottets hemställan, helst som jag också anser det vara orättvist att begära, att städerna eller de bolag, som man säger skulle bygga slagthusen, icke skulle få någon ränta på sina penningar. Jag undrar, huru det bolag skulle se ut, som vore villigt att bygga ett slagthus utan att få beräkna ränta på de penningar, som nedlagts i företaget, och skulle man möjligen ändock kunna få ett eller två sådana slagthus till stånd, så icke blir det något tredje eller flera, om man förbjuder vederbörande att taga ränta på sitt kapital.

Herr vice talman, på grund af hvad jag nu anfört yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagtwång.
(Forts.)

Herr Henricson: Herr vice talman! Då jag inom utskottet deltagit i denna frågas behandling och med min röst bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit, så skall jag be att få med några ord söka bemöta hvad reservanten nyligen har anfört.

Han sade, att då städerna få anlägga slagthus för att sålunda tillgodose sina hygieniska intressen, så är det förenadt med rättvisa och billighet, att de också befria dem, som der låta slagta sina djur, från att betala ränta å anläggningskapitalet. Såsom herrarne minnas, hade motionärerna först hemställt, att besigtningafgiften också skulle erläggas af producenterna vid försäljning af kött. Detta frångick man dock inom utskottet och ansåg, att denna afgift borde städerna vidkännas just därför, att de blefve i tillfälle att tillgodose sina hygieniska intressen, men majoriteten inom utskottet ansåg sig icke med skäl kunna finna det billigt och rättvist, att de städer, som anlägga slagthus, icke skulle få beräkna ränta å anläggningskapitalet. Samhället skulle visserligen kunna anlägga ett slagthus, men man får komma i håg, att det är icke samhället, som drifver det såsom en affär, utan att det är affärsmän, som låta slagta djur der. Om man antager, att slagthus skulle anläggas i t. ex. Göteborg och Malmö, så skulle naturligtvis der komma att nedslagtas en mängd djur, afsedda att exporteras, om nemligen, såsom jag hoppas, en köttexport kan komma till stånd. Utskottets pluralitet fann det då icke med rättvisa och billighet förenligt, att städerna skulle befria djurens egare från slagtafgift för dessa djur. Uppköpare ute i landet komma naturligtvis att skicka djur till nämnda platser och der genom kommissionär låta verkställa nedslagtningen och ombesörja exporten. Kan det då vara med rättvisa och billighet förenligt, att de skattskyldiga i dessa städer skola vidkännas utgifter till fördel för dessa uppköpare?

Nu har man kanske tänkt sig, att dessa afgifter skulle sättas mycket höga och att den, som bygger ett slagthus, skulle få bestämma dem. Nej, visst icke, ty det står i § 8: "För begagnande af offentligt slagthus, hvarom i § 2 sägs, eger staden uppbära afgifter enligt taxa, som, sedan Konungens befallningshafvande, efter hörande af helsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarunder slagthusets förvaltning är stald, dertill uppgjort förslag, af Konungen fastställes för minst ett år i sänder." Nu funnos, såsom

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

herrarne torde erinra sig, i de protokoll, som voro bifogade den förledet år framlagda kongl. propositionen i denna fråga, åtskilliga uppgifter angående kostnaderna för sådan slag i de länder, der de hafva slagthus, och dessa kostnader voro ganska billiga, hvarför jag är öfvertygad om, att icke heller här någon oskäligt hög taxa skall åsättas. Det har af en föregående talare påpekats, hvad afgifterna utomlands belöpa sig till, och jag antager, att hänsyn dertill kommer att tagas vid bestämmandet af sådana taxor här. Dessutom ligger det ju i samhällets intresse, att så många djur som möjligt blifva slagtrade i dess slagthus, och äfven af denna anledning torde taxan icke sättas oskäligt hög.

Vidare var det en annan omständighet, som framhölls inom utskottet vid denna paragrafs behandling. Mången var till en början, då denna fråga kom på tal, tveksam, om man skulle hafva rätt att slagta djur på landet och införa köttet till städerna för försäljning. Numera torde man dock fått klart för sig, att lagförslaget medgifver detta, men att det införda köttet är underkastadt besigtning. Det har vidare anförts såsom skäl för borttagande af förut nämnda ränta, att man icke vill fördyra köttet genom höga slagtafgifter, men om dessa sättas för låga, så tror jag, att landtmännen motarbete sina egna intressen, i synnerhet de, som slagta på landet och skicka in köttet till städerna, ty genom att nedbringa kostnaderna för slag i slaghusen blir konkurrensen från deras sida svårare. Ja, frågan om, huru vida denna lag, derest den antages, kan få någon tillämpning eller endast blir en lag på papperet, det beror enligt min uppfattning uteslutande derpå, om städerna få uppbära ränta på anläggningsskapitalet eller ej, ty, såsom redan flera gånger framhållits, är anläggandet af offentliga slagthus förenadt med så stora kostnader, att jag knappast tror, att något samhälle skulle vilja anlägga ett sådant, om det icke får tillgodoräkna sig en skälig ränta på anläggningsskapitalet. Man tänker vanligen blott på slagten, men det är icke nog med att djuren skola nedslagtas i de offentliga slaghusen, utan i dessa skola också finnas förvaringsrum för köttet. Jag skulle på det djupaste beklaga, om kammaren skulle afslå utskottets förslag i denna punkt, ty i och med detsamma tror jag, att hela frågan är fallen, och den är af så stor ekonomisk betydelse för oss landtmän, att dess fall vore ett hårdt slag.

Herr vice talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Rydberg instämde häruti.

Herr Collander: Herr talman, mine herrar! Om man vill bilda sig ett rätt begrepp om denna fråga, skall man naturligtvis icke se den ensidigt från den synpunkt, som kanske mest har blifvit framhållen, nemligen exportens. Denna fråga är nemligen af lika stor vikt i hygieniskt afseende för städerna, men är i detta hänseende endast af intresse för städerna, då deremot i fråga om exporten af kött städernas och landsbygdens intressen äro förenade. Jag är därför för min del mycket intresserad för att denna lag

skall blifva antagen i det skick, hvori utskottet lemnat den till oss, och icke i det stympade skick, hvori reservanterna hafva framlagt den, särskildt i andra paragrafen, om hvilken jag skall be att få särskildt yttra mig, när vi komma till den.

Om man ser frågan ur dessa båda synpunkter, så har det icke ur städernas särskilda hygieniska intresse förordats, att någon afgift skall läggas å köttbesigtningen, utan denna är enligt § 1 fri.

Således har icke landsbygden betungats med någon afgift för städernas bekvämlighet eller intresse i hygieniskt afseende. Men då det kommer till exportfrågan, hafva båda gemensamma intressen. Då är det billigt, att äfven båda bidraga till lösningen af denna uppgift. Om man nu ser på den lydelse, utskottets förslag har, så finner man, såsom den siste talaren påvisat, att denna taxa, som man är rädd för, skall genomgå ganska omfattande granskning och fastställas för *ett år*. Men dertill kommer en sak, som kanske är den viktigaste. Man föreställer sig måhända, att häri ligger en garanti för, att de städer, som anskaffa exportslagthus, få ränta på sina penningar. Men det är en osäker sak. Det beror på, huru stor export af slagtrade kreatur, som kommer till stånd. Man beräknar taxan under den förutsättning att anstalten kan komma till användning i den utsträckning, hvori den är anlagd. Men inträffar icke detta, får man icke vänta på anläggningskostnaderna med de afgifter, som blifva fastställda. Exporten af slagtrade kreatur är beroende på, om det icke är möjligt för tillfället att exportera lefvande djur; det senare är bestämdt det fördelaktigaste. Men när andra länder lägga hinder i vägen för införande af lefvande djur, måste man gripa till denna utväg. Nu kunna slagthus hafva kommit till under en period, då exporten af lefvande kreatur är hämmad eller mycket begränsad; så kommer en period, då kanske exporten af lefvande kreatur kan försiggå i större skala. Då har denna anläggning kanske icke så stora utsigter att kunna bära sig. Jag tror därför, att utskottets förslag är väl afvägdt. Det synes icke innebära på något vis någon fara för landsbygdens intressen, så att de icke skulle fullt tillgodoses.

Herr vice talman, jag yrkar därför bifall till lagutskottets förslag vid denna paragraf.

Herr Svanberg: Då, såsom under diskussionen angående detta ärende i denna kammare flera gånger framhållits, det är att befara, att, sådana förhållanden nu gestalta sig, landets export af icke blott lefvande kreatur, utan ock af kött, såväl på Norge som på utlandet i öfrigt, kan blifva fullkomligt stängd, hvilket är så mycket betänkligare, som genom konkurrensen med Australien och andra länder vår smölexport också kan antagas blifva allt mindre, så är det så mycket viktigare och nödvändigare, att vår kreaturs- och kötthandel ordnas efter sådana grunder, att densamma så mycket som möjligt kan drivas och utvecklas oberoende af alla främmande rubbningar. Detta kan icke ske utan att man obligatoriskt inför här i landet köttbesigtning och slagthustväng. Derom tror jag, vi alla numera äro ense. Men skulle nu städerna be-

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagthustväng.
(Forts.)

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

röfvas rätten att erhålla afgifter icke allenast för köttbesigtning, utan äfven för ränta å de utgifter, som de måste bestrida för anordnande af slagthus, så fruktar jag, att vi få blott en slagthuslag på papperet, men icke några slagthus. Ty det är ju alldeles gifvet, att städerna skola betänka sig mer än en gång, om de skola utgifva kanske millioner för anordnandet af ändamålsenliga slagthus och icke i någon mån få ersättning för dessa betydliga utgifter. Angående dessa slagthusafgifter har redan en talare på södermanlands-länsbanken förklaradt, att de i utlandet äro högst obetydliga. Man kan väl icke säga, att afgiften af ett öre per kilogram slagtdadt djur, som, såvidt jag hörde rätt, af honom uppgafs, kan vara betydlig, och icke vilja väl herrar landtmän få sina kreatur slagdade gratis på städernas bekostnad; det kan jag aldrig tro.

Man har vid behandlingen af denna fråga också sagt, att dessa slagthusafgifter i sista hand drabba konsumenterna. Jag tror det ock. Men såsom jag hade äran anförat, då jag yttrade mig förra året i denna fråga, har erfarenheten från utlandet visat, att äfven om man inför slagttvång, så blir icke köttpriset i genomsnitt något högre. Det är blott det bättre köttet, som blir dyrare, och det tycker jag för min del är en rättvis och billig premie för de landtbrukare, som på ett mera sorgfälligt sätt vinnlägga sig om kreaturs uppfödande och bringa en bättre vara i marknaden.

Då nu Första Kammaren antagit denna punkt, skall jag också be att få yrka bifall till densammn och allvarligt varna kammarens ledamöter för att nu, då frågan är så nära sin lösning, och vi äro nära att nå ett godt mål, fatta ett beslut, hvarigenom detta mål kanske för lång tid kan förfelas.

Med herr Svanberg förenade sig herrar *Melin, Wijk, Liljeholm, Pegelow*, friherre *Peyron* och *Eklundh* i Lund.

Herr Svensson i Karlskrona: Då denna fråga förra gången förelåg, var jag af den åsigten, att hela denna fråga skulle kunna realiseras genom en lagbestämmelse angående exportslagterier. Men då kammaren var af annan mening och återremitterade frågan till utskottet, har jag instämt med utskottets majoritet.

Jag kan icke fatta den räddhåga, som förefinnes hos den ärade reservanten, som här har uttalat sig, angående den svåra pålaga, som skulle komma att drabba landtmännen, i fall utskottets förslag, sådant som det nu föreligger, blefve antaget. Hade i denna lag en ovilkorlig skyldighet förelegat för alla dem, som utbjöde kött till försäljning, att låta detta slagtas inom de slagthus, som städerna skulle komma att upprätta, då hade det kunnat vara skäl att tala om något sådant. Men det kan naturligtvis, då icke något slagttvång i den meningen förefinnes, att allt kött, som utbjudes till försäljning, skall ovilkorligen der slagtas, icke komma i fråga, såsom den ärade reservanten uttryckte sig, att försäljarne genom denna afgift, som skulle åläggas den att betala, hvilken låter slagta i slagthus, skulle beskattas af städerna. Jag kan

således icke finna något rimligt skäl, hvarför, om en stad anlägger ett slagthus, hvar och en skulle hafva rättighet att der verkställa slagtning utan att erlägga någon annan afgift än den, som erfordras för betäckandet af sjelfva driftkostnaderna. Här hafva af några talare framhållits de ofantliga kostnader, som skulle drabba samhällen för upprättandet af sådana slagthus. Skulle nu icke ränta få beräknas på anläggningskapitalet, är det gifvet, att dessa slagthus icke blifva anlagda uti många städer. Städerna draga sig då för att göra detta, ty dessa orimliga kostnader kunna de icke bära. Här har talats om, att följderna af att slagthus anläggas skulle blifva den, att sådant kött skulle blifva begärligare, som slagtdades der, än annat kött, som införes. Ja, om icke köttbesigtningstvång funnes, kunde sådant resonnement vara riktigt, men då köttbesigtningstvång föreligger, så att allt kött, som utbjudes till försäljning, skall vederbörligen besigtigas af legitimerad veterinär, tror jag icke denna farhåga har någon den ringaste betydelse.

Om förslag till lag angående köttbesigtningstvång och slagtvång (Forts.)

Herr vice talman, jag yrkar bifall till lagutskottets förslag i föredragna paragraf.

Herr Wallis: Herr vice talman, mine herrar! Jag tror, att för frågans lyckliga lösning det är temligen likgiltigt, om städernas representanter här i kammaren yttra sig och speciellt om jag yttrar mig, då det redan för Riksdagen torde vara bekant, hvilken ståndpunkt jag innehar, och jag dessutom är motionär i ämnet. Att jag dock yttrar mig, är beroende derpå, att det förslag utskottet framkommit med är i åtskilliga punkter skiljaktigt ifrån det, jag som en af motionärerna har till Riksdagens bepröfvande framlagt, hvilket förslag, som känt, öfverensstämmer med Kongl. M:ts vid förra riksdagen inlemnade proposition i ämnet. Dessa förändringar äro emellertid icke af den art, att icke de, som nitälska för att någonting väsentligt i frågan göres, skulle kunna vara med om desamma; och jag, i likhet med alla de föregående talare, som äro gynsamt stämda för en lag angående slagthus och köttbesigtning, är också — jag ber öppet att få förklara det — ense med utskottet. Den väsentliga skilnaden mellan utskottets och vårt förslag är, som herrarne finna, den, att utskottet har tillmötesgått landtmännens önsknings i det hänseendet, att några afgifter för köttbesigtning icke af producenterna skulle erläggas, utan städerna betala dessa afgifter. Såsom motiv härför anför utskottet, att det vore så stor hygienisk nytta för dessa stadsamhällen af lagens genomförande, att de borde bekosta denna afgift.

Det är nu också sagdt af den ärade reservanten, herr Ohlsson, att städerna skulle äfven hafva så ofantligt stor hygienisk fördel af slagthustvång, att producenterna skulle blifva besparade alla afgifter till dessa offentliga slagthus med undantag af dem, hvilka skulle erfordras till betäckande af underhålls- och driftkostnaderna. Jag skulle för min del kunna vara med om ett sådant resonnement, i fall här icke komme i fråga några andra städer än sådana som exempelvis Stockholm, hvilka antagligen icke

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtvings-
och slag-
tvång.
(Forts.)*

komma att kunna någonsin i större mån tjena landtmännens alldeles speciella intressen, såsom deremot de för köttexporten användbara slagthusen göra, hvilka ju göra landtmännens exportvara vederhäftig inför utlandet och således säljbar. Men det är alldeles uppenbart, att de allra flesta städer, som kunna komma i fråga som anläggare af offentliga slagthus, stå i en annan ställning än Stockholm. De komma endast att slagta med ett relativt ringa antal djur för egen konsumtion och komma att hafva anlagt dessa ytterst kostsamma inrättningar, som för dem, om det skall blifva dyrbara exportslagthus, gå till millioner kronor, hufvudsakligen för landtmännens räkning. Det synes då, som om den ärade reservanten i afseende på alla dessa — och de utgöra flertalet af möjligen blifvande slagthus — har visat sig särdeles orättvis. Det synes, som om denna kammars landtmän borde inse, att det rätta är, att de deltaga äfven i förräntandet af dessa ytterst dyrbara anläggningar. Det är också antagligt, att den opinionen småningom kommer att göra sig gällande bland landtmännen, ty det är uppenbart, att äfven om man skulle kunna tänka sig möjligheten af att staden Stockholm skulle kunna vilja af hygieniska intressen skattlägga sina invånare så drygt, som det vore att på deras debetsedlar utskrifva de till ett eller annat hundratusental kronor uppgående räntorna på anläggningskostnaderna för ett offentligt slagthus, man borde kunna inse, att de flesta af dessa smärre, ofta ganska fattiga samhällen, som skulle blifva de bästa exportorterna för landtmännens köttvaror, såsom Trelleborg, Karlstad, Helsingborg och Malmö, säkerligen skulle draga i hög grad i betänkande att göra sådana uppoffringar. Och i så fall vore denna frågas lösning från landtmannasynpunkt totalt förfelad.

Det är, som sagdt, uppenbart, att i främsta rummet denna bristande lösning af frågan skulle komma att skada landtmannaintressena. Men såsom jag redan forra året sade, jag ser denna fråga ur en mycket högre synpunkt än städernas specielt hygieniska synpunkt eller landtmännens ekonomiska: jag ser den som en mycket stor och allmängiltig folkfråga.

Herrarne veta, att af alla födoämnen, som vi förtära, är utan allt tvifvel i kvalitativt hänseende köttfödan den förnämsta. Den är den nödvändigaste för oss, på samma gång den är den mest svårbehandlade, den som till följd af sin höga ägghvitehalt tidigast går sin förskämning och förstörelse till mötes, så att den blir obrukbar. Det, som i utlandet öfverallt har visat sig såsom den förnämsta vinsten af dessa offentliga slagthus, har varit, att derigenom hela den köttproducerande allmänheten fått kännedom om bästa sättet att tillgodogöra sig detta födoämne, så att man fått bästa möjliga ekonomiska behållning deraf. Man har derigenom fått kännedom om metoderna att behandla och konservera köttfödan, och deraf har föranledts dessa metoders införande i den allmänna praktiken — det har varit detta, som skaffat så stora ekonomiska vinster åt landets befolkning. Denna vinst kommer, det sade jag redan forra året, enligt mitt förmenande ovilkorligen

i första rummet producenterna till godo, men man bör komma ihåg, att folket i det hela har förnämsta vinsten deraf, i det att derigenom så ofantligt mycket mera af dess köttproduktion tillvaratages och sålunda i sjelfva verket hela landets effektiva köttproduktion blir så ofanligt förökad.

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagttvång.
(Forts.)

Då jag, såsom en hel del föregående talare, är af den öfvertygelsen, att, om icke utskottets förslag i åttonde §:en utan i stället reservationen antages, frågan dermed faktiskt vore fallen, så är det klart, att det är min skyldighet, herr vice talman, att hemställa om bifall till utskottets förslag i åttonde paragrafen.

Herr Hjelmérus: Herr vice talman, mine herrar! Lagutskottets nu föreliggande förslag till lag om köttbesigtning och slagttvång helsar jag för min del med bifall. Jag finner lagförslaget nemligen vara acceptabelt, vare sig jag ser saken från städernas eller landsbygdens synpunkt. Då dertill kommer, att detta förslag blifvit i Första Kammaren antaget, hoppas jag, att herrarne skola visa sig välvilligt stämda emot detsamma och på sig taga ansvaret för dess förkastande.

Beträffande åttonde paragrafen, som nu är föremål för kammarrens behandling, så, ehuru jag för min del gerna skulle se, att de deri omförmälda anordningar blefve så billiga som möjligt för landsbygdens invånare, anser jag det dock icke vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att städerna skola uppföra dessa dyra slagthus utan att kunna beräkna någon ränta på de anläggningsskostnader de derför uphoffrat.

Jag anser mig därför, och då tiden är långt framskriden samt jag icke vill draga ut på debatten, böra genast yrka bifall till åttonde paragrafen, sådan den lyder i lagutskottets utlåtande n:o 53.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! För min del har jag tänkt mig, att om denna lag skulle komma till stånd, tre olika slags slagthus skulle kunna komma att inrättas, nemligen sådana som vore byggda endast för städernas intresse i hygieniskt afseende, sådana som vore byggda endast för export af kött och sådana som vore afsedda att tjena båda dessa ändamål.

Hvad beträffar det första slaget, sådana som vore byggda endast för städernas intresse i hygieniskt afseende, så ber jag att få taga ett exempel — jag skulle kunna säga Stockholm, ty jag tror, att om Stockholm skulle bygga ett slagthus, det icke skulle blifva någon större köttexport derifrån, utan det komme egentligen att ske för stadens hygieniska intresse. Hvad inträffar då? Jo, om slagthus uppföres och afgifterna för dess begagnande skulle sättas för höga, komme ingen att slagta der, utan i kommunerna utanför staden, ty, märken väl, i landskommunerna får man enligt förslaget nuvarande lydelse icke upprätta slagttvång. Om således afgifterna skulle sättas för höga, komme man att slagta

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besignings-
och slag-
tvång.
(Forts.)

utanför staden och sedan föra in köttet till försäljning efter vanlig köttbesigtning. Följaktligen ligger det i stadens intresse att, äfven om staden egde rätt att i afgifterna för slagthusets begagnande inräkna ränta å anläggningskostnaderna, dock nedsätta afgifterna, om de skulle blifva för höga, enär eljest någon slagting i slagthuset icke komme att ega rum.

Detta var den första kategorien. Den andra kategorien utgjordes af sådana slagthus, som inrättats endast i och för export af kött. Hvad denna beträffar, tror jag, att erfarenheten visat, att dylika slagthus ej kunna bära sig, därför att det blir för långa tider, som de ej användas. Vi äro därför genast inne på den tredje kategorien eller det fall, att städernas och landtmännens intressen slå sig tillsammans och i följd deraf slagthus uppföras för de gemensamma intressenas skull.

Mine herrar, jag undrar, om någon, som någorlunda följt med Riksdagens protokoll, kan göra det påståendet, att jag vid något enda tillfälle, då det varit strid mellan land och stad, har ställt mig på städernas sida — åtminstone tror jag, att det skulle vara en orättvis beskyllning. När jag gör det denna gång, så är det därför, att jag tror, att städerna och landsbygden härvidlag hafva ett stort gemensamt intresse.

Hvad oss landtmän beträffar, så stå vi inför det faktum, att vi snart icke kunna exportera våra lefvande kreatur utan motstånd från andra länder. Då återstår oss slutligen icke något annat än att låta slagta djuren här hemma och sedan exportera köttet. Och då tror jag, mine herrar, att, huru motbjudande det än kan vara för en del landtmän, vi i denna fråga ovilkorligen måste förena våra intressen med städernas. Under sådana förhållanden anser jag därför orätt af oss landtmän, om vi skulle påstå, att vi icke böra bidraga till ränta å anläggningskostnaden för slagthusen, så mycket mera som jag är förvissad om, att om afgiften för slagthusens begagnande ställes för högt, ingen kommer dit. Jag tror, att vi landtmän icke härvidlag behöfva befara någonting, i synnerhet nu, sedan ur förslaget borttagits det förut ifrågasatta slaghustvånget för kommunerna å landet.

Vidare har jag låtit mig berättas från andra orter, der slagthus hafva inrättats, att när befolkningen blir van dervid, man finner så stor beqvämlighet och behag deri, att man icke vill slagta annorstädes.

Ehuru jag såsom landtman gerna skulle vilja vara med om att landtmännen skulle slippa bidraga till ränta, så mycket mera som jag tror, att många städer hafva god råd att sjelfva betala den, så vill jag dock förorda utskottets förslag, då jag tror, att det är af stort intresse för oss och synnerligen magtpåliggande, att vi få dessa slagthus till stånd. Af dessa skäl, som jag nu anfört, och då jag tror, att landtmännen icke behöfva befara något, om de gå in på förslaget, vågar jag, icke å städernas utan utslutande i landtmännens eget intresse, yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Herr Schenström: Herr vice talman! För min del kan jag ej finna lämpligt att besluta om afgifter enligt åttonde paragrafens andra moment, innan beslut fattats i fall offentliga slagthus få uppföras med dermed följande slagttvång; men då nu är bestämdt att frågan skall behandlas i annan ordning, kan jag, ehuru jag egentligen bör hålla mig endast till åttonde paragrafen, i det sammanhang andra paragrafen har med åttonde paragrafen och med min uppfattning af andra paragrafen, icke annat än vidröra äfven den sistnämnda.

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagttvång.
(Forts.)

Jag finner nemligen ej någon rimlig grund, hvarför offentliga slagthus skulle få uppföras endast i rikets tre största städer och det icke lemnas öppet jemväl för öfriga städer. Om det emellertid, sedan frågan angående åttonde paragrafen afgjorts, skulle beslutas, att i alla städer finge blifva offentliga slagthus med slagttvång men förslaget om att städerna må få taga ränta å anläggningsskapitalet förut afslagits, skulle antagligen anläggandet af offentliga slagthus vara för en stor del af landets städer omöjliggjordt. Dessutom, i fall jag skulle hålla mig uteslutande till hvad som vore fördelaktigt för landsbygden, kan jag ej finna annat än egenomligt, att det i vårt vidsträckta land skulle vara till fördel för landtbrukarne att offentliga slagthus uppfördes endast i tre städer; och vidare är det en omständighet, hvilken torde böra tagas i betraktande och som framhölls under diskussionen i Första Kammaren, då frågan var före der under denna riksdag, nemligen att, om offentliga slagthus med slagttvång här i allmänhet infördes, man kunde komma derhän äfven i vårt land såsom i åtskilliga andra länder, att man finge assurancesföreningar för slagtdjur införda, hvarigenom mången landtman komme att undgå svårigheter, som nu blir en följd af att, när han sålt ett djur till slagt, icke sällan händer, att det finnes ett förborgadt fel hos djuret — efter hvad jag har personlig erfarenhet af — i anledning hvaraf ofta uppstå rättegångar, som åsamka landtmännen förluster.

Jag yrkar, herr vice talman, bifall till utskottets förslag i förevarande del.

Herr Redelius: Herr vice talman, mine herrar! Att af lagutskottet framlagts ett så beskaffadt lagförslag som detta nu behandlade, härleder sig icke deraf att, såsom den förste talaren sade sig tro, lagutskottets samtliga ledamöter hafva fått en klarare blick, såsom orden föllo, på frågans vikt och betydelse och att därför lagutskottets ledamöter hafva ändrat åsigt i saken. För min del får jag tillkännagifva, att jag icke har ändrat åsigt, sedan frågan förra gången var före, och jag tror ej, att jag står ensam i lagutskottet om denna uppfattning. Men att det nu likväl föreligger, såsom för ögonen är, ett lagförslag, det beror derpå, att Riksdagens båda kamrar hafva återremitterat ärendet till lagutskottet i bestämdt angifvet syfte, att lagutskottet måtte framkomma med lagförslag i ämnet. Då trodde jag och öfriga ledamöter i lagutskottet, att det var vår skyldighet att göra med den saken så mycket göras kunde och formulera ett lagförslag, det

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

bästa vi förmådde, för att, om Riksdagens kamrar sådant önskade, en lag kunde antagas.

Men jag för min del och några med mig hafva dock ej ansett oss kunna gå alldeles så långt som utskottspluraliteten, hvilket visar sig af den vidfogade reservationen.

Det är nu närmast fråga om afgifterna, och härvid hafva många talare uttryckt den mening, att dessa afgifter borde höjas så mycket, att man med dem kunde betäcka, förutom andra kostnader, äfven ränta på anläggningsskapitalet. I samband härmed hafva åtskilliga landtmannarepresentanter velat påstå, att påläggandet af dylika afgifter skulle vara i landtmännens intresse. Emot detta ber jag att få framhålla att, såsom det också mycket riktigt anmärkts af flere talare, det härvidlag gifves tvenne intressen, hvilka visserligen kunna sammanfalla och bli gemensamma, i hvilket fall man således å begge sidorna får dela kostnaden sig emellan, eller, såsom man säger, dela ljuft och ledt med hvarandra. Men dessa intressen kunna också vara motsatta. Om jag då först tager i betraktande städernas intresse ensamt, det hygieniska intresset, så hafva jag och mina meningsfränder ansett, att om städernas befolkningar vilja för detta sitt särskilda intresse införa köttbesigtning, så må de gerna få det, men de må då också sjelfve betala kostnaderna derför. Vilja åter landtmännen i denna fråga tillgodose *sitt* enskilda intresse — hvilket ju, i korthet uttryckt, kan sägas vara exportintresset — ja, då må det bli deras ensak att bestå kostnaderna för detta. Skulle åter igen på vissa ställen omkringliggande landsbygd vilja med staden komma öfverens om gemensamt inrättande af ett dylikt affärsföretag, som kunde vara till gagn för så väl landsbygden som staden, då må begge dela kostnaderna sig emellan. Om herrarne nu behagade erinra sig hvad lagutskottet föreslagit i paragraferna 1, 2 och 3, så skola herrarne finna, att § 1 rör endast köttbesigtningstvång — detta skulle städerna bekosta ensamma —, § 3 handlar om exportslagterier i stad eller på landet och om annan slagterianstalt, belägen utom stad — dylika inrättningar måste anläggarna sjelfve bekosta, och att i § 2 bestämmes om slaghustvång för städerna. I detta sista fall åligger skyldigheten att utgöra kostnaderna än den ena, än den andra parten. Den kan möjligtvis åligga staden ensam — det är enkannerligen Stockholm, som i detta hänseende nämnts —, men det kan också vara så, att med stadens intresse af att få slagtvång till stånd kan förena sig ett exportintresse, och i detta fall är det, såvidt jag förstår, billigt och rättvist att både staden och landsbygden, hvilka vilja gemensamt begagna det för dessa ändamål inrättade slagthus, härför dela kostnaderna.

Vidare hafva jag och mina meningsfränder trott, att dessa kostnader skulle rigtigast delas, om afgifter erlades, tillräckligt stora för att dermed kunna betäcka utgifterna för förvaltning och underhåll. Men vi hafva icke velat vara med om att dessa afgifter också skulle betäcka räntekostnaden. Men hvarför icke det, hafva många frågat. Jo derför, svarar jag, att i så fall skulle det, enligt mitt förmenande, blifva landsbygden, som finge betala

alltsammans. Ty om någon anskaffat medel och vill nedlägga dem i uppförandet af ett slagthus — det må nu kosta hur mycket eller hur litet som helst — och sedan får på ofvannämnda sätt beräkna ränta på detta anläggningskapital, så har han i det hela icke nedlagt någon kostnad alls, utan det blir de, hvilka begagna slagthuset, som få bekosta och underhålla det derigenom, att de betala afgifter för att der få slagta sina djur. Nu är det ju tydligt, att städerna icke uppföda några slagtdjur, utan dessa komma allsammans från landet; och skulle det vidare, såsom en talare påstod — jag tror det var herr Svanberg — blifva så, att trots slagttvånget priset på kött ändock icke skulle komma att ökas, så framgår ju häraf klart, att det är producenterna, som få betala kalaset.

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagttvång.
(Forts.)

Det har också sagts, att om afgifterna icke sattes så stora, som utskottet föreslagit i 2 mom. af 8 §, något exportslagthus icke skulle komma till stånd. Ja, vore det så, är det för mig ofattligt, hvarför Kongl. Maj:t förlidet år och motionärerna i år och utskottet med dem kunnat föreslå en § 3, hvilken i så fall blir betydelselös, derest sådana här slagthus icke skulle kunna åstadkommas utan de höga afgifterna, ty för slagthus, inrättade på grund af denna 3 §, skulle enligt utskottets förslag inga särskilda afgifter erläggas. Jag tror därför, att det icke är någon obillighet i sak, om reservanternas förslag till lydelse af § 8 antages, och vill fördenskull anhålla om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Högstedt* och *Petersson* i Bolstad.

Herr Elowson: Herr vice talman, mine herrar! Då jag fick tillfälle att genomläsa lagutskottets memorial n:o 53, som nu föreligger till behandling, gjorde detta mig ett sant nöje. Jag fann nemligen, att förslagets innehåll och motivering väl svarade mot hvarandra, och jag får säga, att förslaget är uti en hög grad formfulländadt i detta afseende.

I nu föreliggande viktiga fråga förekomma tvenne intressen, som hvar för sig förtjena att beaktas. Det ena intresset är af sanitär art, det andra af ekonomisk. Det sanitära intresset afser i främsta rummet städerna, och detta intresse arbetar sig nog fram på ett eller annat sätt. Ty intresset att få ett väl kontrolleradt kött är väckt och låter icke afspisa sig, om jag får begagna detta uttryck. Men det förefinnes i denna fråga också ett ekonomiskt intresse, och detta af synnerligt stor betydelse. Detta ekonomiska intresse hänförs sig hufvudsakligen till landsbygden. Jag torde kunna säga, att åkerbruk icke kan i vårt land drifvas i och för sig, utan i förening med boskapsskötsel. Det börjar redan nu i vårt land gå derhän, att boskapsskötseln fördelar sig i tre särskilda grenar, nemligen framställandet af afvelsdjur, frambringandet af gödboskap och hållandet af kreatur af mjölkkras. Om nu slagthus komma till stånd och underkastas offentlig kontroll, synes det mig mycket sannolikt, att köttproduktionen derigenom skall be-

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtningss-
och slag-
teäng.
(Forts.)*

främjas och att detta skall i hög grad gagna landet i allmänhet, både direkt och indirekt. Direkt på det sättet, att landtmännen få tillfälle att sälja mera kött, än de nu göra, och indirekt derigenom, att växtkraften hos deras åkrar kommer att ökas.

Det lär väl icke lida något tvifvel, att ju icke konsumtionen af kött är af stor betydelse för arbetarebefolkningens arbetsduglighet. Om man jemför t. ex. en engelsk arbetare med en sådan i östra Europa, så skall man finna, att den förre har betydligt större arbetsduglighet än den senare, och detta väsentligast därför, att han åtnjuter en stark och närande kost. Jag minnes från mina gossår, hurusom i vissa delar af vårt land befolkningen ännu måste äta barkbröd. Den tiden är nu förbi, och det börjar bli allt bättre och bättre stäldt i det afseende. Befolkningen får allt bättre vanor, den vänjer sig vid att konsumera kött, och detta blir till stor fördel för arbetsförmågan. Redan den franske konungen Henrik IV ifrade för förbrukningen af kött ibland fransmännen och uttalade detta bildligt så, att han önskade, det hvarje fransk bonde skulle hafva till middagen en höna i sin gryta.

I afseende på föreliggande intresse är det således alldeles otvifvelaktigt, att land och stad skulle kunna mötas. Ty för stadsinvånarne blir det en fördel derigenom, att de få en kontroll på köttet, och för landbefolkningen kommer det att blifva i ekonomiskt afseende fördelaktigt.

Nu har den ärade representanten från Vexjö fasthållit i detta memorial samma reservation, som han förut afgifvit, angående anläggning af slagthus i blott några få, större städer. Jag skall be att få hänvisa till, att han i sin nu gjorda reservation säger sig i allo vidhålla de åsigter, som han i den förra reservationen, som var vidfogad lagutskottets utlåtande n:o 30, uttalat. Der framhåller han såsom sin mening, att slagthus borde komma till stånd endast i de största städerna. Jag skall be att få citera de rader af honom, som stå att läsa på sidan 29 i lagutskottets utlåtande n:o 30: "Icke ens de mest energiske ifrarn för inrättandet af offentliga slagthus och införandet i sammanhang dermed af slagttvång hafva antagit eller sökt göra troligt, att dylika offentliga slagthus skola komma att under närmaste tiden anläggas annorstädes än i de större städerna." Denna uppfattning, på hvilken han byggt sin reservation, vederlägges likväl af lagutskottets förevarande memorial, vid hvars författande han sjelf varit närvarande och deltagit, fast han reserverat sig deremot. Detta lagutskottets memorial n:o 53 upplyser nemligen på sidan 3, att icke mindre än tre städer redan förut vidtagit åtgärder för att få till stånd offentliga slagthus, men i följd af den näringslagstiftning, som nu gäller, icke kunnat skaffa sig sådana, utan fått sina ansökningar derom af Kongl. Maj:t afslagna på formella skäl. Dessa städer i fråga hafva i rundt tal respektive 22,000, 2,500 och 9,800 invånare, enligt 1897 års statskalender. Det är således icke med verkligheten öfverensstämmande, då den ärade reservanten säger, att det icke ens varit tal om att inrätta slagthus i andra städer än de större.

Lagutskottet säger också sjelft i sitt memorial, att det äfven i mindre städer varit fråga derom.

Om vi nu undersöka denna berömda restriktion, att slagthus skola få inrättas endast i de större städerna, som ha 50,000 invånare eller deröfver, så kunna vi fråga: hvad gagn skulle en sådan inskränkning hafva för landtbruket? Den skall nog endast åstadkomma en förskjutning af landsbygdens intressen, i synnerhet den landsbygds, som ligger omkring de mindre städerna, och ifrågasvarande landsbygd utgör ju allra största delen i förhållande till det hela. Landsortsstädernas intresse af att få kontrolleradt kött är mycket stort, och fins det tillfälle att få sådant i Sverige, så skaffa de sig nog detta, der det erbjudes. Antag nu, att ett väl ordnad slagthus komme till stånd i en stad sådan som t. ex. Stockholm. Tro inte herrarne då, att de bemedlade invånarne i de svenska landsortsstäderna skulle göra allt för att kunna från Stockholm erhålla kontrolleradt kött? Redan nu får man ju i landsortsstäderna bröd från Stockholm, och redan nu går det ju för sig att till aflägsna orter sända kött från sistnämnda stad. Det måste således för den landsbygd, som ligger omkring de mindre städerna, bli till skada att begränsa inrättningen af slagthus till endast de större städerna.

(Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagthustväng. (Forts.)

Dessutom, mine herrar, fins det ju icke något logiskt skäl för en sådan begränsning. Det är ju icke fråga om att påtvinga någon stad, stor eller liten, ett slagthus, utan det öfverlemnas åt stadens beslutande myndigheter att, om de så vilja, bestämma införande deraf; det är endast fråga om ett s. k. fakultativt slagthustväng. Vilja således stadsfullmäktige i en stad anlägga ett slagthus, så få de enligt denna lag tillåtelse att göra det, och jag tror icke det vara lämpligt, att Riksdagen sätter sig till att förbjuda stadsfullmäktige i de mindre städerna att inrätta slagthus, medan det för stadsfullmäktige i de större städerna skulle vara tillåtet att så göra.

Nu har det framhållits i den föreliggande 8 §, att afgifter för begagnande af slagthusen icke skola erläggas. Men, mine herrar, ett slagthus är väl ett industriellt etablissement, och jag tror icke, att det kan vara lämpligt att slå in på den bogen, att här i landet anläggas vissa industriella etablissement, utan att anläggaren kan få kostnaderna för deras anläggning amorterade. Den talare, som näst före mig hade ordet, sade, att denna afgift skulle få bekostas af landsbygden allena, men, mine herrar, detta är ju ett misstag, det strider ju mot hela principen i författningen. Det beror på landtmännen sjelfva, om de vilja begagna slagthusen eller icke. De kunna slagta sjelfva. Men vilja de begagna de offentliga slagthusen, så är det naturligtvis derfor, att de hafva fördel deraf, och då är det väl billigt, att de också få betala afgift derfor. Vill en landtbrukare icke använda slagthuset, så slipper han det ju. De, som i sista hand få betala dessa slagthus, bli väl i detta som i de flesta andra fall konsumenterna.

Vidare beror det ju icke på de respektive städerna att sjelfva bestämma afgifternas storlek, utan dessa afgifter skola fastställas af Konungen, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande fått till-

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besignings-
och slag-
tvång.
(Forts.)

fälle att afgifva yttrande, och man har således all möjlig garanti i detta afseende.

Jag vill tillägga några ord med afseende på den stora betydelsen af sådana slagthus vid kreaturssjukdomar, beträffande hvilkas hämmande vi nyligen fått mottaga en kongl. proposition. Den farligaste af dessa sjukdomar, tuberkulosen bland våra kreatursuppsättningar, torde på ett effektivt sätt kunna bekämpas, derest offentliga slagthus komma till stånd. I vårt grannland Danmark har det visat sig, att assurancesföreningar i detta hänseende äro af ganska stor betydelse. Man assurerar kreaturen mot en mycket låg premie — det har visat sig att den blir mycket låg i Danmark. Det är bygdt ett stort slaghusetablissemment i Odense, och dess verkningar för den kringliggande landsbygden hafva visat sig så välsignelsebringande, att det satts i fråga, att landtmännen skulle köpa detta etablissemment, så välgörande hafva de funnit det vara för sina intressen. Man kan sålunda genom slagthus skydda sig mot den farliga sjukdom, som i vårt land anstält så mycken förödelse bland kreatursuppsättningarna.

Sammanfattar jag nu allt detta, så anser jag, herr talman, att de skäl, som tala för bifall till utskottets förslag, äro betydligt öfvervägande, och jag anhåller derfor om bifall till utskottets förslag i dess helhet och särskildt i den nu föredragna 8 §.

Herr *Broström* instämde häruti.

Herr *Månsson*: Jag har tillåtit mig begära ordet i denna efter min uppfattning mycket viktiga fråga. Jag var icke i tillfälle att deltaga i diskussionen, då frågan sist var före i kammaren, och ber därför att nu få säga några ord.

Jag underskattar ingalunda värdet af dessa slagthus, men å andra sidan kan jag icke för mig dölja, att äfven med användande af dem det möjligen kan uppstå faror för vår export. Om nemligen den omständigheten inträffar, att vid ett sådant slagthus det befinnes, att ett djur, som slagtats, haft en svårare smittosam sjukdom, så måste ju den person, som är satt att vaka öfver detta, för sin tjenstepligts skull omtala detta förhållande, och om underrettelsen härom sprides, hvilket naturligtvis blir fallet, till det land, dit vi exportera köttet, så kan det blifva farligt för vår export dit. Jag tror, mine herrar, att på detta sätt större faror för vår export kunna uppstå, än om vi icke hade slagthus. Jag frågade en mycket framstående tysk landtbrukare, med hvilken jag i vintras hade tillfälle att tala, beträffande denna sak, huru man skulle ställa sig i Tyskland, om det visade sig, att något i ett slagthus nedslagtadt kreatur vore behäftadt med smitta af svårare beskaffenhet, och jag fick då det svaret, att man då ovilkorligen måste stoppa exporten härifrån. Vi se sålunda, mine herrar, att äfven på detta sätt faror skulle kunna uppstå.

Emellertid är jag icke obenägen att göra ett försök med denna metod, ty jag underskattar icke värdet för oss landtbrukare af att få till stånd en dylik export, men jag tror, att man bör gå

försigtigare till väga än lagutskottet här velat göra, och jag är därför benägen att omfatta den reservation, som så väl nu som förra gången, då denna fråga behandlats, vidfogats utskottets betänkande. Nöjer man sig dermed, tror jag det vara lämpligt att försöka saken. Det är, mine herrar, i allmänhet så, att vi i den svenska riksdagen äro försigtiga och endast vilja taga små och varsamma steg, och äfven i detta fall synes försigtigheten bjuda att icke gå för fort. Det går lättare att, om vi finna, att steget varit välbetänkt, gå vidare i samma riktning, än att gå tillbaka, om det befinnes hafva varit förhastadt, om man finner, att det skulle blifva för besvärligt och för dyrt och icke medföra sådana fördelar, som vi hade väntat. Det vore då omöjligt att gå tillbaka utan mycket stora förluster och spilda kostnader. Jag tror, att det är bättre att gå försiktigt till väga, och det är därför, som jag ansluter mig till det förslag, som reservanterna framställt.

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagtväning.
(Forts.)

Hvad nu särskildt beträffar denna paragraf, så synes det mig något egendomligt, då det från alla håll erkännes, att dessa slagthus skulle vara till gagn för både stad och land, och att det är ömsesidiga fördelar, hvarom det här är fråga, att man skulle ställa det så, att det blir de, som begagna slagthuset, som skulle få bekosta det. Det är väl i allmänhet landtmännen, som komme att anlita slagthuset, ty stadsbor låta väl sällan slagta några djur, och då skulle landtmännen få betäcka städernas kostnader för slagthusens förvaltning och underhåll och derjemte äfven ränta å anläggningkapitalet, en ränta, som Kongl. Maj:t skulle bestämma. Således skulle det beredas städerna tillfälle att här placera sina penningar mot bestämd säker ränta, på samma gång som de skulle få förvaltningskostnaderna och underhållskostnaderna betäckta, och landtmännen skulle sålunda få betala hela kostnaden. Är det på det sättet vi skola mötas, är det på det sättet vi skola erkänna, att både stad och landsbygd hafva nytta af dessa slagthus, att vi kasta alla kostnaderna för dessa institutioner på landsbygden? Jag kan icke finna, att häruti ligger någon rättvisa. Jag kan följaktligen icke gilla de stränga uttalanden, som talaren på malmöbänken hade mot reservanterna. Jag tycker, att man kan bespara sig sådana uttryck, då saken ställer sig så som den gör. Vi äro i allmänhet icke så kortsynta på landsbygden, att vi icke kunna räkna ut detta och se, huru det slår ut, och därför tycka vi, att det bör vara på annat sätt ordnad med betalningen af räntan på anläggningkostnaden, än hvad utskottet föreslår. Jag tycker, att stad och land böra dela ljuft och ledt i detta afseende. För så vidt jag vet, hafva påstötningar i detta fall kommit från både städerna och landsbygden, men icke mera skarpt från landsbygden än från städerna, och, så vidt jag kan bedöma förhållandena, har icke landsbygden större behof af den föreslagna lagstiftningen än städerna. Vi hafva haft exportförbud på England, men det är också det enda land, som utfärdat ett sådant; vi hotades visserligen äfven af exportförbud på Tyskland men det kom icke till stånd, och vi veta icke heller, om något sådant kommer att utfärdas.

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)

Emellertid är jag, som jag nämnde, med om reservationen för att någonting må göras, men jag vill icke heller gå längre beträffande § 8, ty det är min uppfattning, att ifall Andra Kammaren tager reservationen, så skall det blifva möjligt att sammanjemka de båda kamrarnes olika meningar på det sätt, att utskottet åtminstone föreslår en billig ränta, som icke blir så hög, att landet får betala alltsammans.

Herr talman, då jag tror, att stad och land böra mötas på detta sätt, och då jag är angelägen om, att vi icke skola förhastas oss, så kan jag icke gå in på lagutskottets förslag, utan ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Häruti instämde herrar *Åkerlund, Pettersson* i Österhaninge, *Kihlberg, Eliasson, Bengtsson* i Häradsköp, *Petersson* i Skurö, *Johansson* i Berga, *Zachrisson, Arnoldsson, Persson* i Killebäckstorp, *Sandvall, Sjöberg* och *Olsson* i Åsak.

Herr Persson i Rinkaby: Herr vice talman, mine herrar! Det kunde för mig vara temligen onödigt att uppträda i denna fråga efter herr Ivar Månssons anförande, då jag just har för afsigt att yttra mig i ungefär samma riktning, som han gjort, men jag vill ändock tillägga några ord.

Det har synts mig vara missuppfattning hos en hel del af stadsrepresentanterna, då de tro, att landtmännen i allmänhet skulle vara emot införandet af slagthus. Åtminstone tror jag icke att så är förhållandet. Men då denna fråga förra gången förelåg i kammaren voro såväl motionärerna, som de stadsrepresentanter, hvilka då yttrade sig, lika lifligt öfvertygade om att det förslag, som då förelåg, var det enda rigtiga, som de nu i dag äro det med afseende på det *nu* föreliggande förslaget. Jag är af en annan mening, i det jag i likhet med Ivar Månsson tror, att en sammanjemkning skulle kunna ske, så att det åtminstone blefve en norm för de kostnader, som skulle komma att läggas på landtmännen, eller på dem, som hufvudsakligen skulle använda dessa slagthus. Här föreligger en fråga, der städerna skulle bestämma en afgift, som landtmännen skulle betala utan att få någon del i beslutet om hvad kostnaden kan komma att gå till. Nu säger man, att i fall kostnaderna sättas för höga, skall det icke komma i fråga att slagta i sådana slagthus. Jag har icke den uppfattningen. Jag tror, att afgörandet af denna del af frågan ligger i städernas och konsumenternas händer. Jag tror, att de hafva tillfälle att bestämma, hvilket kött de vilja köpa, och att de kunna säga, att de icke vilja hafva sådant kött, som icke förut undergått besigtning i slagthus. Jag tror därför, att när denna metod med offentliga slagthus blir införd, så blir det icke möjligt för landtmännen att slagta ute på landsbygden och sedan försöka att få sälja köttet i städerna, så vida icke djuret undergått den besigtning, som här är i fråga.

Det har vid många tillfällen förekommit frågor, vid hvilka städerna varit i stånd att beskatta landsorten. Särskildt då bevilningsstadgan förelåg, hafva vi kommit att resonnera om sådana

fall, som att slagtare, som en eller två gånger i veckan köra in till staden och afyttra det kött, som de slagtat, blifvit ålagda att skatta för sin rörelse så väl i staden som på landet, oaktadt man icke köpt så mycket kött af dem, som de blifvit beskattade för. Nu föreligger här ytterligare ett lägligt tillfälle för stadsborna att beskatta dem, då de genom slagthusen i ännu mera utsträckt grad blifva utsatta för tvång från städernas sida.

Då här möjligen kan vara någon utsigt till sammanjemkning i föreliggande paragraf, så skall jag be att få instämma i yrkandet på bifall till reservationen i denna punkt. För öfrigt tror jag, att det är föga eller ingen ändring, som behöfver förekomma i afseende på utskottets förslag; och då ändringen är af så ringa betydelse, så tror jag icke, att det lider något tvifvel, att icke sammanjemkningen kan komma till stånd. Utskottet skulle möjligen kunna bestämma, om också icke underhållskostnaden, så åtminstone huru stor ränta skäligen skall betalas på anläggningskostnaden, så att man visste hvad det komme att stanna vid. Det är visserligen sant, att det är Kongl. Maj:t, som i sista hand skall hafva rätt att bestämma denna ränta, men Kongl. Maj:t kan kanske komma att bestämma just den ränta, som städerna behagat föreslå åt sina kassor, ur hvilka de upplånat medlen.

Som sagdt, jag yrkar bifall till reservationen angående denna punkt.

Herr Henricson: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af min ärade vän herr Redelius. Han sade nemligen, att om man, så som utskottet föreslagit, vill bestämma, att ränta får beräknas, blir det landtmännen ensamma, som få betala det hela. Jag vill deremot till att börja med erinra, att han glömde bort, att vi hafva en annan paragraf, som säger, att ingen kostnad får drabba producenten för besigtningen. Vidare är jag öfvertygad om, att slagtare, som nu hafva sina enskilda slagthus i städerna, beräkna både ränta och amortering på anläggningen. Nu har man erkänt, att detta lagförslag skulle vara till fördel både för stad och land. Är det då lämpligt, att vi undandra oss den ränteberäkning, som nu är i frågasatt, då vi otvifvelaktigt för de djur, som nu slagtas, måste betala ränta på anläggningskostnaden af de slagthus, som slagtarne hafva?

Sedermera har en talare på skånebänken sagt, att det vore farligt för vår export, om djur, som voro behäftade med någon smittosam sjukdom, fördes till dessa slagthus. Jag vill deremot betona, att det är föreskrifvet, att djur, som föras till offentliga slagthus, skola besigtigas äfven före nedslagtandet. Och om då denna besigtning skall verkställas af veterinär, torde den farhågan, som uttalades af nämnde talare, varda undanröjd. Dessutom är det väl en stor garanti för den, som köper det slagtade djuret, om slagten verkstälts i offentligt slagthus, der den noggrannaste kontroll utöfvas. Ock det skall nog komma att visa sig, att köttvaror från dessa slagthus skola finna den bästa marknaden. Jag kan således icke finna, att det ligger någon fara för vår export i

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagttvång.
(Forts.)

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besiynings-
och slag-
tvång.
(Forts.)

anläggandet af offentliga slagthus, utan tvärtom, att detta är enda möjligheten för att få en export i gång.

Samme talare sade, att försigtigheten bjuder att gå varsamt till väga. Ja, försigtigheten är en dygd, och jag vill nog vara med om den. Men man torde gå *allt* för försigtigt till väga, om man inför sådana lagbestämmelser, att det hela endast blir en lag på papperet utan att vi få några slagthus.

Talaren sade äfven, att han visste af exportförbud på England, men att han icke visste om något annat. Ja, Tyskland har icke infört något exportförbud, men har i stället infört sådana föreskrifter, som nästan omöjliggöra export dit; det har jag redan vid ett föregående tillfälle påpekat. Jag tror därför, att man icke bör vara så försiktig, att man helt och hållet omöjliggör tillkomsten af ifrågavarande slagthus, ty då tror jag, att vi skada oss sjelfva allt för mycket.

Så talade herr Redelius om tredje paragrafen. Jag har med lit undvikit att beröra den, då det nu egentligen endast gäller den åttonde paragrafen. Men jag kan icke underlåta att med några ord bemöta hvad han sade i detta afseende. Det handlade om exportslagthus, som de kallas, hvilka anläggas af enskilda personer eller bolag. Men i dessa slagthus är väl ingen berättigad att slagta annat än just den, som eger dem. Stadgandet har måhända framkommit till följd deraf, att vi på landsbygden hafva enskilda svinslagterier, hvilka man kanske skulle kunna inränga under denna rubrik, så att de produkter, som komma derifrån, skulle röna bättre anseende, då de komma i marknaden.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr vice talman! Jag skall be att få säga blott några få ord, och jag skall försöka att endast hålla mig till den föredragna 8 §. Jag kan icke underlåta att nämna, att det synes mig något förunderligt, att flere af landtmännen här yttrat sitt lifliga intresse för att äfven under så hårda vilkor som här föreslås få en slagthuslag med slaghustvång. Jag vill icke förmoda, att de icke hafva tänkt på de olägenheter, som äro förenade med räntebestämmelsen i nämnda paragraf.

Jag är förvisso ingen motståndare till förslaget i dess helhet, men jag håller före, att det är alldeles nödvändigt att se till, att man icke under sin entusiasm för detta förslag med det samma antager någonting, som man efteråt får anledning att ångra. Jag hörde visserligen nyss herr Henricson på östgötabanken säga, att att man icke borde draga i betänkande att äfven ålägga landtmännen att betala ränta på slagthusens anläggningskostnad. Då denna paragraf nu särskildt handlar om detta, så ber jag att för ögonblicket få uppehålla mig endast dervid. Vi se, att den åttonde paragrafen slutar med följande mening: "I denna taxa må afgifterna ej sättas högre än som kan anses erforderligt för betäckande af stadens kostnader för slagthusets förvaltning och underhåll jemte ränta å anläggningskapitalet".

Och före den meningen står, att det är Konungens befallningshafvande, som skall uppgöra förslag till taxa, efter det Konungens befallningshafvande har hört vederbörande helsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarunder slagthusets förvaltning är stäld.

Nu hemställer jag särskildt till landtmännen, om de gerna kunna föreställa sig, att denna helsovårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarunder ett slagthus skulle blifva stäldt, kommer att uppgöra förslag till i fråga varande taxa på sådant sätt, att det går landtmännens intressen till mötes? Jag tror, att man för visso icke får vänta detta. Det ligger nära till hands att antaga, att det skall ligga i dessa myndigheters händer och i deras fria skön att göra upp ett förslag, som Konungens befallningshafvande mången gång icke är i tillfälle att noggrannare bedöma, och att följaktligen Konungens befallningshafvandes förslag kommer att blifva detsamma som helsovårdsnämndens eller denna särskilda myndighets förslag; och om då till äfventyrs helsovårdsnämnden eller denna särskilda myndighet föreslagit något sådant som att beräkna 6 % ränta på anläggningskapitalet, så kan det hela resultera deri, att det skulle blifva en ekonomisk affär att lägga ned penningar på slagthus, hvarpå man fick 6 % ränta, under det att man mången gång eljest får lemna ut penningar till 4 % och till och med derunder.

Detta var väl i alla fall icke Kongl. Maj:ts mening och väl icke lagutskottets heller, men jag vågar påstå, att den text, lagutskottet här föreslagit, lemnar rum för den tolkning, jag nu utvecklat. Och om det också icke funnes något annat skäl för att icke antaga lagutskottets förslag i denna åttonde paragraf, så synes mig denna af mig nu särskildt berörda omständighet vara af sådan art, att man bör handla betänksamt. Derför instämmer jag med dem, som yrkat bifall till reservanternas förslag, eller att ingen ränta får beräknas på slagthusets anläggningskostnad.

Herrar *Holmgren* i Hillebola och *Svensson* i Olseröd instämde häruti.

Herr **Jansson** i Krakerud: Herr vice talman! Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af en ärad talare på skånebänken, som ansåg att, om det skulle blifva bekant, att man i ett exportslagthus slagtede djur, som voro behäftade med smittosamma sjukdomar, man icke skulle få exportera kött till utlandet. Jag finner emellertid en sådan tanke förvånansvärd, ty det är klart, att ingen är dummare i Tyskland, än att han förstår, att det är alldeles omöjligt att vid ett offentligt slagthus förekomma, att djur, som äro behäftade med tuberkulos, komma att slaktas, men, om det deremot inträffar, att det blir bekant i utlandet, att en stor del af våra kreatur hafva tuberkolos, och att det icke finnes någon köttbesigtning alls, tro herrarna då, att det är möjligt att exportera kött på utlandet? Derför synes mig det förhållandet, att vi hafva några ordentliga slagthus inom landet, vara en garanti för att vi skola kunna exportera kött. Jag tror att, när man

(Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagtding.)
(Forts.)

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slagth-
tving.
(Forts.)*

diskuterar denna fråga, så bör man icke endast taga hänsyn till alla de svårigheter, som man kan tänka sig kunna uppstå, utan äfven betrakta den från bekvämlighetssynpunkt. Jag skall be att få tillägga, att enligt de upplysningar, som man erhöi från det sammanträde, som åtskilliga landtmän för någon tid sedan höllo. dessa exportslagthus äro så inrättade, att det finnes kylrum för förvaring af köttet, hvilket föranleder att, om det en dag införes mycket kött till staden och man icke kan få skäligen betalning för detsamma, man tager det tillbaka och upphänger det i kylrummet samt afvaktar en annan tidpunkt, då man kan få ordentligt betaldt derfor. Så är icke förhållandet nu hos oss och så ej heller i t. ex. Norge. Den, som försöker att exportera kött till detta land, skall mycket lätt finna, att den ena dagen kan man få bra betaldt för köttet, beroende derpå att den dagen är ringa tillgång på kött i Kristiania, men att en annan dag, då det finnes mera kött, man får sälja det till underpris. Om det nu finnes ett slagthus med kylrum, så kunde man upphänga det kött, som ej åtgått, till en annan dag och då erhålla normalt pris för detsamma. Jag kan således icke finna annat än att ett slagthus blir till fördel för landtmännen och med fastadt afseende å exporten är det klart, att exporten kommer att blifva bestämmande för köttpriset, ty får man icke ordentligt betaldt i den stad inom landet, der köttet eljest skulle kunna försäljas, så exporterar man det. Det är alldeles samma förhållande med afseende å hafre, på hvilken vara den utländska marknaden bestämmer priset. På samma sätt blir det i fråga om köttaffärer, då de utveckla sig till en ordentlig exportvara. Jag vill nämna detta, på det att man icke må betrakta frågan från allt för mörka synpunkter. För min del tror jag, att stora fördelar äro förenade med införande af slagthus, och dertill kommer att, om det i dessa slagthus påträffas djur, som äro behäftade med tuberkulos i ringa mängd, så skall detta kött kokas och säljas till lägre pris inom den kommun, der slagthuset är beläget. Men kommer man under nuvarande förhållande in till staden med ett kött, som har tuberkolos, så gjutes fotogén derpå, hvarefter säljaren erhåller en räkning å så väl fotogéner som andra omkostnader för köttets förstörande. Detta är således ett obehag, som man genom införande af slagthus skulle undgå.

Derjemte har man fått upplysning derom, att, om det skulle förekomma djur, som äro i så hög grad behäftade med tuberkolos, att köttet icke kan användas till människoföda, så förvandlas det till gödningsämnen. Följaktligen finner man, att allt, som kommer till ett slagthus, skall, antingen på det ena eller andra sättet, tillvaratagas och detta är väl enligt min tanke en fördel för dem, som hafva kött att sälja.

Beträffande den siste talarens yttrande om ränta å anläggningskapitalet, så får jag erkänna, att äfven jag hyst betänkligheter i detta afseende. Jag har derfor varit betänkt på att framställa ett yrkande, att man skulle bestämma en viss procent, hvilken icke finge öfverskridas, men då det torde vara möjligt att genom

bifall till reservationen åstadkomma en sammanjemkning, så torde det vara lika klokt att taga reservationen, då man kan emotse, att utskottet framkommer med ett förslag om bestämmande af en viss räntefot, som Kongl. Maj:t icke får öfverskrida.

I den förhoppning, att förslaget icke skall falla, anhåller jag att för närvarande få yrka bifall till reservanternas förslag.

(Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagttväng. (Forts.)

Herr Schenström: Herr vice talman! Jag har begärt ordet för att i anledning af herr Ivar Månssons anförande yttra några ord, emedan jag anser, att hvad han sade, särskildt i fråga om hvem som skall betala kostnaderna för slagthuset, icke öfverensstämmer med lagförslaget innehåll.

Denna frågas läge är ju nu sådant, att enligt andra paragrafen skulle slagttväng kunna få införas i stad, men icke sträcka sig till någon del af kringliggande landsbygd. Der skulle man fortfarande hafva rätt att förfara vid slag på samma sätt som hittills, och uppföres slagthus i någon stad, betoges ju landsbygdens invånare ej rätten att sjelfva på sina gårdar slagta kreaturen och försälja deras kött i den staden.

För det kött, som införes från landsbygden, finnes nemligen enligt första paragrafen köttbesigtningstväng, men då sådan besigtning icke kan erbjuda samma garanti som undersökning i ett offentligt slagthus, önska städerna att få öppen rätt för sig att uppföra slagthus, hvarmed skulle följa slagttväng. Denna rätt vilja nu reservanternas tillerkänna endast befolkningen i rikets tre största städer äfvensom utlänningen, hvilken icke vill hafva annat än verkligt undersökt kött, oaktadt allenast en stämman bland våra medicinska myndigheter höjt sig mot det trängande behovet att vidtaga åtgärder för att kött icke skulle behöfva förtäras efter med sjukdom behäftade djur. I fråga slutligen om herr Ivar Månssons yttrande, att vi böra, såsom vanligen hos oss är förhållandet, gå varsamt fram och ej vidtaga förhastade åtgärder, vill jag tillägga, att det finnes lagar, ganska likartade med den här föreslagna, så godt som i alla civiliserade länder, och senast år 1892 antogs en dylik lag i Norge; och genomläser man stortingets förhandlingar beträffande denna lag, finner man, att åtskilliga af de anmärkningar, som här gjorts, framställes äfven i stortinget, men jag, som är särskildt intresserad af denna fråga, och därför vid flere tillfällen hört efter, huruvida man i Norge är belåten med en sådan lag, har icke från något håll erfarit, att man ej vore nöjd med den, utan funnit sig väl med densamma.

Då jag hyser den uppfattning, att förhållandet skall blifva detsamma hos oss, anhåller jag, herr vice talman, fortfarande att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Collander: Jag ber om ursäkt, att jag upptager kammarens tid, men en talare på skånebanken och en talare på blekingsbanken hafva framställt utskottets förslag i sådan dager, att jag anser mig böra bemöta deras yttranden. De utgingo från den synpunkten: skola vi landtmän garantera städerna en hög

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtningss-
och slag-
tvång.
(Paris.)

ränta? Men, mine herrar, hvar står det skrifvet? Det finnes icke någon garanti härför. Här står tydligt, att denna taxa, som skall uppgöras, bör uppgöras med hänsyn till hvad detta slagthus kan förmå att årligen omsätta. Dermed är naturligtvis icke meningen att, om vid detta slagthus tio kunder anmäla sig om året, hela räntan skall fördelas på deras slag, utan Kongl. Maj:t skall tillse att, om rörelsen tager hela slagthuset i anspråk, afgifterna därför äfven blifva motsvarande en skäligen räntegodtgörelse i anläggning.

Den tanken, att det vore ett sätt att låta städerna få fördel af att placera penningar i dessa slagthus, är således gripen ur luften. Dessutom måste man antaga, att Kongl. Maj:t skall tillgodose det allmänna bästa, och icke de enskildes, som skulle vara att få en hög förtjenst, och skulle mot all förmodan afgifterna ställa sig för höga, så är det gifvet, att ingen anlitar slagthuset. Man löper således icke någon risk att antaga utskottets förslag.

Herr Andersson i Himmelsby: Jag begärde egentligen ordet med anledning af ett yttrande af herr Henriqueson i hans sista anförande. Han ansåg, att man icke skulle behöfva nedslagta några sjuka djur i slagthuset, emedan de skulle besigtigas före nedslagtandet. Jag tror för min del, efter de upplysningar jag i det afseendet fått, att om ett djur är sjukt af tuberkulos, det icke alltid skall blifva tillfälle att få så lång tid för undersökningen innan nedslagtandet, att man binner få utrönt, om det är sjukt eller icke. Ty dertill fordras öfver $\frac{1}{2}$ dygu eller omkring 18 à 20 timmar, hvilket är det minsta, som behöfves för att få utrönt, om de hafva tuberkulos. Och således tror jag verkligen icke, att man har någon säkerhet för, att icke sjuka djur komma att nedslagtas i slagthuset.

För öfrigt tror jag, att om § 8 antages oförändrad, det blifver landtmännen, som till största delen få betala räntan på anläggningskostnaden. Jag skall därför tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Herr Pehrson i Törneryd: Jag vet icke rätt, om jag får tro mina ögon eller icke. I lagutskottets förslag står det, att det skulle vara medgifvet rättighet till att beräkna äfven ränta på anläggningskapitalet. Herr Collander har nu i viss mån förnekat detta, men jag förstår icke, hur han kan göra det, när det heter i paragraf 8, att "i denna taxa må afgifterna ej sättas högre än som kan anses erforderligt för betäckande af stadens kostnader för slagthuset förvaltning och underhåll *jemte ränta å anläggningskapitalet*". Detta tycker jag är så tydligt, som något kan vara.

Jag omnämde nyss, huru förslag till denna taxa i fråga skall uppgöras, och jag har uttalat mina betänkligheter om huruvida lagförslaget härutinnan blifvit uppgjort på så sätt att man kan säga, att det tillgodoser såväl den ena som den andra sidans intressen. Jag förstår icke, huru hvarken holsvårdsnämnd eller den särskilda myndighet, hvarom här är taladt, skall kunna uppgöra något förslag till drift- och underhållskostnader för ett slag-

bus på annan grund än att de måste beräkna, för så vidt det sig göra låter, rörelsens omfattning och anläggningskostnad.

Och om man nu till äfventyrs, till följd af platsens belägenhet och omkringliggande nejds mindre tillgångar och utvecklingsförmåga måste antaga, att rörelsen i slagthuset icke blir så omfattande, befarar jag äfven, att man då kommer till det resultat, att afgiften måste blifva så mycket större per slagtdadt djur. Detta är något, som efter mitt förmenande icke kan vederläggas. I annat fall skulle det ju vara en ren lyx att göra upp förslagsberäkningar, om man icke skulle stödja dem på de faktorer, som jag nu nämnt.

I detta sammanhang vill jag äfven påpeka en annan sak. Det är icke angenämt för landsbygden att nödgas göra sig skattskyldig till ett stadssamhälle för snart sagdt all tid. Slagthuset, anlagda på sådana grunder, hvarom här nu talas, skulle naturligtvis allt framgent ega bestånd, och allt framgent skulle afgifternas storlek för de i dessa slagthus slagtdade djuren betalas efter bland andra grunder äfven den ursprungliga anläggningskostnaden. Om nu anläggningen är gjord under en tid, när penningarne varit dyra, skall man fortfarande till stadssamhället betala denna oskäligt höga ränta på anläggningskostnaden. Jag tycker för min del, att det är att gå något väl långt, då man begär, att landsbygden för en ej öfverskådlig tid skall göra sig skattskyldig till ett bolag eller ett stadssamhälle på ett sådant sätt som här föreslås. Jag undrar, om man ej måste erkänna, att det ligger rättvisa och billighet uti hvad jag nu framhållit.

Slutligen ber jag att få begagna tillfället att till den ärade reservanten, herr Ohlsson från Wexjö, uttala mitt hjertliga tack för det goda arbete, han har nedlagt på denna fråga.

Herr Andersson i Löfhult: På de skäl, som herr Ivar Månsson i Trää anför, skall jag be att få yrka afslag på den nu föreliggande § 8 i lagutskottets förslag.

Herr Meyer: Jag skall endast be att få påpeka en sak, som åtskilliga af herrarne tyckas hafva helt och hållet förbisett, nemligen att köttbesigtningen är en sak, som alltid kommer att ega rum äfven vid sidan af slagthuset, der sådana finnas inrättade. Om det alltså skulle komma att inträffa, att afgifterna i slagthuset skulle blifva så höga, att landtmännen icke skulle finna det med sin fördel förenligt att använda dessa slagthus, så hafva de ju alltid den utvägen att slagta sina kreatur sjelfva och i alla fall få köttet besigtigadt samt märke på sitt kött, att det är prima vara, för så vidt det är prima. Detta kött får man både exportera och använda inom landet med precis samma fördel, som om djuren blifvit slagtdade i slagthus.

Vidare ber jag att få påpeka, att det ju här icke endast gäller, att båda kamrarna skola kunna ena sig om ett lagförslag, utan det gäller äfven att åstadkomma en sådan lag, att städerna kunna finna med sin fördel förenligt att anlägga slagthus. Huruvida det kan vara nyttigt och gagneligt för landsbygden att få

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Forts.)*

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtningss-
och slagt-
träng
(Forts.)*

slagthus, torde herrarne från landet sjelfva få öfverlägga om. Men äro de af den åsigten, tror jag, att man får lof att göra lagen sådan, att städerna icke finna sig föranlättna att säga: lagen är sådan, att vi icke kunna hafva något gagn af densamma, och vi anlägga därför inga slagthus.

Herr Henricson: Blott några få ord med anledning af ett yttrande, som faldes af talaren på blekingebänken. Han sade nemligen, att vi icke hafva några garantier mot, att afgifterna i slagthuset sättas för höga. Deremot vill jag endast invända, att det ju gäller såsom regel vid alla slags affärer, att ju större omsättningen blir, desto billigare blifva äfven omkostnaderna. Så måste det väl äfven vara med detta.

Egentligen var det dock ett annat uttryck af samme talare, som uppkallade mig. Han sade nemligen, att landsbygden icke skulle vilja göra sig skattskyldig under städerna. Jag trodde dock, att nu föreliggande förslag omfattade en fråga, som borde vara af intresse både för stad och land, och att man därför ej borde utslunga sådana ord, som kunna gifva anledning till split och söndring. Det är därför att jag anser, att denna angelägenhet är gemensam för såväl städer som landsbygd, som jag för min del skall be att få protestera emot den ärade talarens ord.

Herr Sundblad: Jag begärde ordet egentligen för att instämna med herr Pehr Pehrson i Törneryd, och det var sålunda icke min mening att uppträda i denna fråga. Då jag nu emellertid fått ordet, skall jag be att få till protokollet antecknadt, att jag för min del icke kan vara med om det föreliggande lagförslaget, enär jag fruktar, att, om detta blifver lag, landsbygden skulle blifva lidande på affären. Jag ber därför att i korthet få instämna med dem, som yrkat bifall till reservanternas förslag.

Herr Petersson i Brystorp: Jag för min del tror, att § 8, om den antages med den formulering, lagutskottet gifvit densamma, alldeles gifvet skall blifva ett särskildt lockbete för städerna till att bygga slagthus, just på den grund, att städerna då skulle få ersättning för såväl ränta å anläggningskapital och underhåll af huset som förvaltningskostnader. Hvar denna förvaltningskostnad kommer att stanna, är sannerligen icke godt att förutse.

Det har nu sagts af herr Meyer, att köttbesigtning i alla händelser fortfarande skall ega rum; och detta är sant. Men tro mig, mine herrar, om landtmännen, fastän slagthus finnes i staden, slagta hemma och sedermera låta besigtiga köttet, skall ingen kunna inbilla mig, att han får lika bra betaldt för detta kött som om djuret blifvit slagadt i slagthuset. Stadsborna komma helt säkert att förklara, att de icke vilja hafva något annat kött än sådant, som kommer från slagthuset, och under sådana förhållanden blir det ju så, som herr Pehr Pehrson sade, att landsbygden måste blifva skattskyldig under städerna.

Här har äfven omnämnts, huru fördelaktiga slagthuset skulle

blifva, att de skulle förses med kylrum o. s. v. Ja, något förslag om några sådana kylrum har mig veterligen icke framlagts. Herr Jansson i Krakerud sade nyss, att köttet är billigare den ena dagen och dyrare den andra, samt att det då skulle vara en så stor fördel att kunna hänga in köttet i dessa kylrum och förvara det der, till dess man kunde få mera betaldt för det. Jag gratulerar herr Jansson, om han på detta sätt skulle försöka sig på att ligga och vänta på bättre pris på köttet; jag fruktar för, att det då skulle blifva honom allt för dyrbart.

(Om förslag till lag angående köttbesigtningstvång. (Forts.)

Då jag icke kan finna lagutskottets förslag vara fördelaktigt, skall jag be att få till alla delar instämman uti hvad herr Ivar Månsson yttrade och således yrka bifall till reservationen.

Herr Svanberg: Diskussionen har redan varit så långvarig och utförlig, att det väl icke tjenar mycket till att vidare yttra sig i frågan. Jag har heller icke begärt ordet för att inverka på öfvertygelsen hos kammarens ledamöter — den är väl redan fattad — utan blott för att till hvad jag nyss yttrade lägga ett ytterligare skäl för billigheten af att städerna erhålla en skälighusafgift, och det är stadgandet i 10 §, genom hvilket vissa städer kunna blifva förpligtade att helt och hållet eller delvis inlösa der redan befintliga slagterier. Detta kan komma att för sådana städer medföra dryga kostnader.

Herr Nilsson i Skärhus: Jag hade icke tänkt att begära ordet i denna fråga, då jag ju är antecknad såsom reservant och min ställning i frågan sålunda är fullt bestämd. Jag skall därför endast be att få svara herr Svanberg. Såväl han som öfriga ledamöter af kammaren hafva sig fullkomligt bekant, att de stads-samhällen, som vilja besluta införande af slagthus och slagttvång, hafva rätt dertill, men att de, som icke vilja begagna sig af denna rätt, också äro derifrån befriade, hvadan alltså det stadssamhälle, som vill vara befriadt från slagthus och slagttvång, icke behöfver inlösa de slagterier, som der finnas, utan kunna hafva dem kvar.

Vidare ber jag att mot herr Meyer, som invände, att köttbesigtningstvång redan är i de flesta städer infördt, få anmärka, att man i alla fall måste göra den skilnaden, att det i lagförslaget är fråga om legitimerade veterinärer, som skulle verkställa besigtningen, något som tydligen komme att medföra åtskilliga kostnader; när dessa blifva sammanräknade med alla de öfriga, så blir det ej några småsummor, som dessa slagterikostnader uppgå till. Det lär vara ifrågakäldt, att slagthus skulle i Stockholm anläggas, och kostnadsberäkning för detsamma lär vara upptagen till nära 3,000,000 kronor.

Huru man än vill dryfta denna fråga, blifver i alla fall förhållandet det, att, då inom stadssamhällena i allmänhet icke några kreatur finnas, som slagtas, utan dessa vanligen komma från landsbygden, det är landsbygden, som får betala alla de kostnader, som härmed äro förenade. Jag kan därför icke annat än på det lifligaste instämman med dem, som yrkat bifall till vår reservation.

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slagt-
tvång.
(Forts.)

Friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke underlåta att bemöta det inkastet, att det skulle vara landsbygden, som finge betala alla dessa omkostnader. Detta är alls icke förhållandet. Det är ju gifvet, att innan vi börja att slagta i slagthuset, måste vi veta hvad som skall betalas för hvarje djur, som slagtas. Följaktligen måste någon beräkning göras upp öfver det antal djur, som kan komma att slagtas. Om man då beräknar, att t. ex. 100 djur per dag skola slagtas, men det sedan visar sig, att antalet icke blifver högre än t. ex. 50, så blifver det stadens förlust, och om afgifterna sättas för höga, så att man finner det icke vara fördelaktigt att begagna slagthuset, så har dock staden sitt slagthus, der ingen slagtar.

En annan talare har sagt, att man icke skall kunna från landsbygden föra in kött till försäljning i städerna. Detta kommer dock säkerligen att låta sig göra. Ingenting i det nu föreliggande lagförslaget lägger hinder i vägen härför.

Härefter förklarades öfverläggningen slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner: 1:o på antagande af utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande §; 2:o på antagande af paragrafen med den af reservanterna föreslagna lydelse; och 3:o afslag af såväl utskottets som reservanternes förslag. Herr vice talmannen fann den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef, sedan till kontraposition antagits reservanternas förslag, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall antaga lagutskottets ifrågavarande förslag till lydelse af åttonde paragrafen i lag angående köttbesigtning och slagthus, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner nej, har kammaren antagit nämnda paragraf med den af reservanterna föreslagna lydelsen.

Efter röstsedlarnes uppräknande befans, att 88 ledamöter röstat ja, men 99 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

Härefter föredrogs § 1, så lydande:

§ 1.

1 mom. Köttbesigtningstvång, innefattande förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda afsedt,

färskt, rått kött af nötkreatur, får, get, svin eller häst, derest köttet icke är, efter undersökning af besigtningssman, försedt med stämpel af något sådant slag, hvarom i § 6 sägs, eller åtföljdt af sådant bevis, som i samma § omförmäles, må för stad eller visst område deraf, på framställning af stadsfullmäktige eller, der sådana ej finnas, allmän rådstuga, af Konungens befallningshafvande stadgas, under vilkor att genom stadens försorg och på dess bekostnad anställas nödigt antal besigtningssmän och vidtagas de öfriga åtgärder, som erfordras för att köttbesigtning inom ifrågavarande område må kunna utan större vare sig tidsutdrägt eller annan olägenhet ega rum; börande förslag, innehållande nödiga bestämmelser i dessa afseenden, vid beröda framställning om införande af köttbesigtningstvång fogas och af Konungens befallningshafvande i sammanhang med densamma prövas.

(Om förslag till lag angående köttbesigtningsslagstvång. (Forts.))

2 mom. Enahanda förfarande iakttages i fråga om ändring af sådant stadgande; och må, på framställning af stadsfullmäktige eller allmän rådstuga om upphäfvande af infördt köttbesigtningstvång, föreskrift om tvångets upphörande meddelas af Konungens befallningshafvande, som jemväl eger att, derest i denna lag för rätt till köttbesigtningstvång bestämda vilkor icke behörigen uppfyllas, samt rättelse derutinnan, efter af Konungens befallningshafvande derom gjord erinran, icke inom föresatt tid visas vara vidtagen, förklara förut meddeladt stadgande om införande af köttbesigtningstvång icke vara vidare gällande.

Herr friherre von Knorring begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar: Det är nog betänkligt att fatta ordet nu, när herrarnes tålmod är uttömdt i afseende å denna fråga; men det må lända mig till ursäkt, att jag icke förut besvärat herrarne, vare sig i dag eller vid föregående tillfällen, när frågan behandlats.

Det yttrades redan i början af diskussionen, att den köttbesigtning, som man vill införa, har väckt mycken oro mångestades i landet. Äfven jag tror, att så är förhållandet, och man får icke förundra sig deröfver. Denna sak angår icke så mycket oss större jordbrukare, ty vi sälja våra kreatur i allmänhet levande, men den angår så mycket mera de mindre landtbrukarne, hvilka, såsom herrarne veta, mycket ofta försälja sina kreatur slagtrade genom införsel till de mindre och medelstora städerna på s. k. torgdagar och genom daglig införsel till de större städerna, der torgdagar ej finnas. Det är då af ganska stor vikt, att de bestämmelser, som utfärdas angående köttbesigtningen, blifva sådana, att man icke behöfver befara, att dessa mindre försäljare komma att röna olägenheter eller hinder i sin handel eller blifva något ännu värre, nemligen trakasserade.

Jag ber att få fästa landtmännens uppmärksamhet på, att, om vi antaga denna lag, hvartill ju är all utsigt, vi kunna vara temligen säkra på, att det kommer att dröja lång tid, innan någon förändring i densamma kan åstadkommas. Jag tror därför, att vi hafva allt skäl att vara försigtiga. Jag anser äfven, att vi hafva

*Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slag-
tvång.
(Fort.)*

så mycket större rätt att fordra, att bestämmelserna i lagen blifva så tillfredssällande som möjligt, som hela den föreslagna lagen ju är en undantagslag. Den utgör, säga hvad man vill, en inskränkning i den näringsfrihet, som finnes. Att lägga hinder i vägen för försäljningen af en vara, som i och för sig är nyttig, måste nemligen anses utgöra ett intrång i näringsfriheten. Jag vill till och med säga, att, vore jag anhängare af den oinskränkta näringsfriheten och den fullkomligt fria handeln, skulle jag sannolikt i följd af sådan princip vara förhindrad att rösta för den föreliggande lagen. Då jag emellertid icke är detta, utan tvärtom skyddsvän, accepterar jag en sådan lagstiftning som den nu föreslagna, erkännande, att det ligger ett visst berättigande i städernas kraf på ifrågavarande skydd.

Jag har äfven tänkt mig en annan sak härvid. Nu börjas med köttbesigtningstvång. Ifall smaken för besigtning af födoämnen uppodlas, framkommer sedan måhända frågan om att besigtiga och undersöka andra jordbruksprodukter, t. ex. mjölk. Det vore ju rätt naturligt, att, när man anser det kreatur, hvarifrån mjölken kommer, böra blifva föremål för besigtning och undersökning, innan det utlemnas till människoföda, man sedan gjorde samma anspråk i afseende å mjölken, så mycket mer som sjukdomar verkligen lära förekomma äfven i denna. Emellertid har jag kommit till den uppfattning i detta hänseende, att när det blir stadgadt, såsom föreslås i denna lag, att köttbesigtning skall göras af städerna gratis, man icke behöfver frukta för, att andra slag af besigtningar skola komma i fråga.

I 1:a § är bestämdt, huru dessa köttbesigtningensbestämmelser skola utfärdas, och det heter der, att ansökan, åtföljd af förslag angående besigtningens ordnande, skall ingifvas till Konungens befallningshafvande, hvarefter denne skall pröfva och fastställa förordningen. Det är ju af en synnerlig vigt för landtmännen, att dessa förordningar blifva på det sätt beskaffade, att de icke blifva mer än nödigt förhindrade eller uppehållna i sin handel. Orsaken. hvarför man ansett sig icke kunna uppdraga åt magistraterna i städerna att sjelfva fastställa ifrågavarande förordningar, är, förmodar jag, den, att man ansett Konungens befallningshafvande vara en mer opartisk myndighet. Men det finnes en Konungens befallningshafvande, nemligen öfverståthållareembetet i Stockholm, som man icke kan anse vara en opartisk myndighet, då det gäller stadens angelägenheter gent emot landtmännen. Jag tror nog, att en och annan af herrarne finner det vara indelikat att göra ett sådant uttalande. Men jag anser min skyldighet som representant vara den att, när frågan är om en realitet, icke taga hänsyn till sådant. Jag anser det således icke lämpligt, att Konungens befallningshafvande i Stockholm eller öfverståthållareembetet blir den myndighet, som bestämmer besigtningförordningen i Stockholms stad. Det är ju naturligt, mine herrar, att, när slagthus inrättas i en stad, såsom blir fallet i Stockholm, det kommer att kännas som en tunga för staden att hafva denna köttbesigtning derjemte, som den får sjelf bekosta. Det synes mig därför klart, att utveck-

lingen skall gå i den riktning, att man så mycket som möjligt inskränker denna köttbesigtning, d. v. s. man söker drifva det derhän, att icke annat kött kommer att försäljas i städer med slagthus än sådant, som faller efter å desamma slagtrade kreatur. Saken är med afseende å Stockholm, tror jag, af icke obetydlig vikt för en stor del af mellersta Sveriges landsbygd, nemligen alla Mälareprovinserna, hvilka bruka afsätta kött till denna stad. Jag anser mig därför böra göra det yrkande, att Kongl. Maj:t skall fastställa besigtningförelörden i Stockholms stad på förslag af öfverståthållareembetet och efter att hafva hört Konungens befallningshafvande i Stockholms län. I syfte af ett sådant tillägg till paragrafen yrkar jag återremiss af densamma.

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagtvång.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Åkerlund, Almqvist, Mallmin, Lindblad, Sandquist* och *Pettersson* i Österhaninge.

Herr Ohlsson i Vexjö anförde: För min del vill jag blott säga, att jag är fullt öfvertygad, att öfverståthållareembetet skall som embetsmyndighet vara lika opartiskt som Konungens befallningshafvande kommer att vara i de respektive länen. Det är för öfrigt en erkänd och allmänt gällande regel, att de administrativa myndigheterna icke äro jäfviga att handlägga förvaltningsangelägenheter, som beröra de städer, der dessa myndigheter äro placerade.

På dessa i korthet anförda skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Collander: Gent emot det yrkande om återremiss, som framstälts angående 1:a §:n, vill jag blott fästa uppmärksamheten på, att, då Första Kammaren fattat beslut i frågan, en återremiss blott komme att leda derhän, att utskottet skickar paragrafen tillbaka till kammaren med uppmaning att fatta beslut. En återremiss är således alldeles utan ändamål. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr vice talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, blef paragrafen af kammaren antagen.

För § 2, som härefter föredrogs, hade utskottet föreslagit följande lydelse:

§ 2.

1 mom. Slagtvång, innefattande förbud att inom visst område slagta djur af de slag, som i § 1 nämnda äro, annorstädes än i särskildt för ändamålet inrättadt och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slagthus, må i stad af Konungens befallningshafvande stadgas i den ordning och under de vilkor, som i § 1 omförmålas, sedan dylikt slagthus enligt plan, som Konungens befallningshafvande efter sakkunniges hörande gillat, blifvit upp-

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtningss-
och slagtt-
tvång.
(Forts.)

fördt och efter af Konungens befallningshafvande föranstaltad afsyning godkändt; börande, derest köttbesigtningstväng för berörda område ej redan är gällande, sådant tvång i sammanhang med slagttväng införas. Sådant förbud utgör dock ej hinder för att dylikt djur nedslagtas utom det offentliga slagthuset, om nedslagtandet föränledes af hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse; skolande dock i sådant fall köttet, om det är afsedt att användas till människoföda, genast efter djurets nedslagtning ostyckadt jemte alla dertill hörande inelfvor utom tarmar föras till det offentliga slagthuset för att der besigtigas. Utan hinder af sådant förbud må äfven nedslagtning af kreatur, hvilkas kött är afsedt hufvudsakligen för utförsel ur riket, verkställas inom sådan för ändamålet särskildt anordnad och under offentlig kontroll stäld inrättning, hvarom nedan i § 3 sägs.

2 mom. Beträffande ändring uti eller upphäfvande af stadgande om slagttväng gälle i tillämpliga delar hvad angående köttbesigtningstväng är i § 1 bestämdt.

Herr *Ollsson* från Vexjö hade deremot i sin förenämnda reservation yrkat, att denna paragraf måste erhålla följande lydelse:

1 mom. Slagttväng, innefattande förbud att inom visst område slagta djur af de slag, som i § 1 nämnda äro, annorstädes än i särskildt för ändamålet inrättadt och till allmänt begagnande upplåtet offentligt slagthus, må i stad, som har en folkmängd af 50,000 invånare eller deröfver, af Konungens befallningshafvande stadgas i den ordning och under de vilkor, som i § 1 omförmälas, sedan dylikt slagthus enligt plan, som Konungens befallningshafvande efter sakkunniges hörande gillat, blifvit uppfördt och efter af Konungens befallningshafvande föranstaltad afsyning godkändt; börande, derest köttbesigtningstväng för berörda område ej redan är gällande, sådant tvång i sammanhang med slagttväng införas. Sådant förbud utgör dock ej hinder för att dylikt djur nedslagtas utom det offentliga slagthuset, om nedslagtandet föränledes af hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse; skolande dock i sådant fall köttet, om det är afsedt att användas till människoföda, genast efter djurets nedslagtning ostyckadt jemte alla dertill hörande inelfvor utom tarmar föras till det offentliga slagthuset för att der besigtigas. Utan hinder af sådant förbud må äfven nedslagtning af kreatur, hvilkas kött är afsedt hufvudsakligen för utförsel ur riket, verkställas inom sådan för ändamålet särskildt anordnad och under offentlig kontroll stäld inrättning, hvarom nedan i § 3 sägs.

2 mom. Beträffande ändring uti eller upphäfvande af stadgande om slagttväng gälle i tillämpliga delar hvad angående köttbesigtningstväng är i § 1 bestämdt.

I fråga härom anförde:

Herr Sjövall: Då antagandet af lagen angående köttbesigtningstvång och slagttvång nu synes vara betryggadt, sedan Första Kammaren lemnat densamma sitt bifall och man i denna kammare nu också enats om lydelsen af 8:de paragrafen, den punkt i lagförslaget, hvarom meningarna här varit mest delade, så gäller frågan nu endast, hvilken *räckvidd* man skall gifva åt lagen. I detta afseende hafva reservanterna yrkat, att endast städer med en folkmängd af minst 50,000 invånare skulle ega att inom sitt område införa slagttvång eller tillämpa lagens nu ifrågavarande 2:dra paragraf, emot hvilket yrkande utskottet med all rätt påvisat, att härigenom en separatlagstiftning till vissa samhällens förmån skulle komma till stånd, och att en på folkmängdens storlek beroende gräns för rätten till slagting i sig innebure en akt af godtycke, något som i möjligaste måtto i lagstiftning borde förbyggas.

Om förslag till lag angående köttbesigtning- och slagttvång.
(Forts.)

En sådan premierings- och privilegieringslagstiftning, som går ut på att gynna de rika, stora och starka till nackdel för de mindre bemedlade, små och svaga är af allmänna rättsmedvetandet utdömd såsom förkastlig, och jag kan ej föreställa mig, att en lagparagraf, hvarigenom äfven ibland rikets städer skulle med afseende på dem tillkommande rättigheter införas en öfverklass och en underklass, kan påräkna några sympatier i denna kammare, allrabelst som härigenom endast afund och split skulle utsås mellan de olika stora stadssamhällena, ett missförhållande, som endast kunde inverka menligt på såväl kommun som stat.

Tänker man vidare på hygienien i de stora och i de små städerna, så lära väl dessa senare vara i sin goda rätt, då de, till och med utöfver hvad gällande helsovårdsstadga föreskrifver, vilja vidtaga kostsamma anordningar för ökad trygghet i detta afseende.

Hur farligt det är härvidlag hindra eller försumma de mindre och kapitalfattigare orterna, illustreras på ett i ögonen fallande och kraftigt varnande sätt af förhållandena för ett par år sedan i den stora och rika handelsstaden Hamburg. Dess styrande män sades med alla sanitära åtgärder hafva tillgodosett de förmögnares eleganta kvarter, men deremot underlätit att ens ordentligt dränera de stadsdelar, der de obemedlade bodde. De hade slösaktigt utrustat villaquartern, men icke haft råd att göra fattigquartern helsosamma. Men straffet kom i form af — kolera. Någoting liknande kan också här bli följd, ty det är ju klart, att stänges tillförseln till storstäderna för allt skadligt och mindrevärdigt kött, som förut dit i stora myckenheter införts, så skall detta nu leta sig väg till de mindre samhällena och måhända göra åtskilliga af dem till hårdar för smittosamma sjukdomar.

Slutligen bör man väl komma ihåg, att det ingalunda nu är fråga om att *påtvinga* något samhälle denna lag, utan endast att medgifva det en rättighet, som det dyrt får köpa genom betydanse pekuniära uppoffringar.

Då alltså reservanternas förslag redan af principiella rättsliga skäl är förkastligt, då det måste anses oklokt och farligt att hindra de mindre samhällena från att bereda sig samma sanitära skydd

Om förslag
till lag an-
gående kött
besigtning-
och slagttvång.
(Forts.)

som de större och då det ej är fråga om påläggandet af en lag, utan medgifvandet af en rätt, så yrkar jag afslag å reservationen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Ohlsson i Vexjö: Då kammaren bifallit reservanternas förslag vid § 8, har kammaren dermed ock uttalat sig till förmån för reservationen i nu föredragna paragraf. Ty som jag tillät mig nyss antyda, är reservanternas förslag i § 8 bygd på den förutsättningen, att man skulle så vidt möjligt kombinera städernas hygieniska intresse med landtbrukets exportintresse och således medgifva slagttvångs införande i de största städerna, der dessa båda intressen kunde samtidigt och verksamt tillgodoses genom inrättande af offentliga slagthus. Jag skall emellertid i detta sammanhang, då hos mången tyckes råda missuppfattning om slagthusens betydelse och ändamål, fästa uppmärksamheten derpå, att enligt Kongl. Maj:ts förslag, som af motionärerna återupptagits, §§:na 1 och 2, d. v. s. bestämmelserna om köttbesigtning- och slagttvång, detta senare i förening med s. k. *offentligt slagthus*, tänkts uteslutande skola tillgodose städernas hygieniska intresse, hvaremot landsbygdens exportintresse skulle tillgodoses genom *exportslagthus* enligt § 3. Såsom herrarne minnas, har nemligen i Kongl. Maj:ts förslag likasom i motionärernas hemstälts, att veterinär vid dylika exportslagthus skulle förordnas af medicinalstyrelsen och icke såsom vid andra slagthus af Konungens befallningshafvande samt att det skulle vara särskild stämpel på kött, som exporteras från dylika slagthus. Kongl. Maj:t och motionärerna hafva således utgått från den samstämmiga åsigten, att §§:na 1 och 2 vore afsedda för städernas hygieniska intresse och § 3 för exportintresset. Det är reservanternas, som sökt, der så varit möjligt, kombinera dessa intressen; och vi ha kunnat sammanhålla dem i de största städerna, hvilka kunna tillgodose båda intressena genom anläggandet af offentliga slagthus.

I de stora flertalet städer lär en sådan kombination icke kunna göras, hvadan slagttvång icke heller för dem bör medgifvas för det närvarande.

För öfrigt vill jag emot den siste talaren påpeka, att den väsentliga nyttan och betydelsen af denna lag icke hänger på 2:dra §:n, och således icke på slagttvånget. De af herrarne, som ifrå för detta, hafva erkänt, att offentliga slagthus med slagttvång icke komma att inrättas mer än i ett fåtal stora städer. Dermed är också erkänt, att lagens hufvudbetydelse icke beror på denna paragraf. Kärnpunkterna äro nog §§:na 1 och 3. Med dessa kunna i själfva verket de viktiga hygieniska förhållandena och landtbrukets exportintressen behörigen tillgodoses. Reservanternas hafva emellertid hemställt, att, såsom ett komplement till köttbesigtningstvånget, slagttvång skulle kunna införas i de största städerna, der sådant kunde af nyss omförmälda orsaker särskildt påkallas.

Af dessa skäl yrkar jag, att kammaren måtte biträda reservationen rörande nu föredragna paragraf.

Herr Henricson: I olikhet med den föregående talaren anser jag, att den förut behandlade paragrafen och denna äro af helt olika beskaffenhet. De hafva intet sådant sammanhang med hvarandra, som han ville påstå.

Reservanternas förslag inskränker möjligheten att införa slagthus med slagttväng till städer med ett invånareantal af 50,000 personer eller deröfver. Men, såsom vi hört, fins det ett lifligt intresse att få denna lag hos åtskilliga mindre samhällen, hvilka kunna hafva anspråk på att få sina intressen i detta afseende tillgodosedda.

Jag vill vidare, såsom en föregående talare redan antydt, anmärka, att det är ingen skyldighet som ålägges städerna med antagandet af denna lag, utan det är meningen med utskottets förslag, att mindre städer också skulle få begagna sig af lagen, om de så önskade. En separatlagstiftning, sådan som reservanterna här föreslå, skulle, såsom utskottet säger, i sig innebära en akt af godtycke, hvilket i möjligaste måtto må i lagstiftningen förebyggas. Det kan väl icke vara en god princip att stifta lag för endast tre samhällen i vårt land. Och i detta afseende förefinnes allt en väsentlig skilnad mellan den andra och den förut behandlade åttonde paragrafen.

Ur landtbruksekonomiskt intresse tror jag ock reservanternas förslag i denna paragraf är mindre välbetänkt. Det skulle, som förut nämnts, endast blifva tre städer, som finge begagna sig af lagen. Af dessa är det väl icke mer än två som man kan förutsätta kunna upptaga slag för export, i fall, som jag hoppas, export af kött skall komma till stånd. Är det då välbetänkt att inskränka möjligheten härför till två platser, då vi kunna hafva förhoppning, såsom det uttalats, att få tre platser till, nemligen Helsingborg, Trelleborg och Karlstad? De hafva uttalat sig för att vilja anlägga sådana slagthus. Jag undrar, om icke det för oss landtmän vore fördelaktigt att få flere spekulanter till våra djur. Är det blott två, kunna de lätt göra gemensam sak för att nedbringa priset på varan. Men har man flere, blir det större utsigt för, att man skall få ett nöjaktigare pris. Af dessa skäl yrkar jag bifall till utskottets förslag äfven i denna punkt.

Herr Collander: Jag kan icke förstå den ärade reservanten, då han sätter ett sammanhang mellan åttonde och andra paragrafen. Den ena handlar om afgift för begagnande af slagthus, den andra bestämmer, hvilka samhällen skola tillåtas att hafva sådana slagthus. Det är ju alldeles uppenbart, att vid valet af lämpliga samhällen det aldrig kan vara tal om att hafva ett visst antal invånare, utan frågan är hvar samhällena äro *belägna*. Det är klart, att Stockholms stad ligger icke alls lämpligt till för kreaturs- eller köttexport, utan städerna på vestkusten äro i detta hänseende de mest lämpliga. Det vore alldeles ett misstag att uppställa en sådan norm för bestämmandet, om man nu nödvändigt skulle inskränka antalet. Men detta måste man endast då göra, om man ansåge detta vara ett nödvändigt ondt, som man

Om förslag till lag angående köttbesigtningsoch slagttväng.
(Forts.)

*Om förslug
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slagt-
tvång.
(Forts.)*

borde inskränka så mycket som möjligt. Här är dock icke fråga om att staten skulle bidraga på något vis eller gifva något anslag. Vore det fallet, då kunde staten säga: "Jag vill icke för mer än två platser göra sådana omkostnader." Men här är icke fråga derom. Hvarje stad, som vill göra denna utgift, borde väl få det; hvarför skulle man neka den det? Hvarför skulle man skapa ett monopol för vissa platser? Det är icke skäl att så göra. Än mindre förefinnes något sammanhang mellan åttonde och andra paragraferna. Har kammaren beslutat att taga åttonde paragrafen sådan den lyder enligt reservationen, så ligger deri intet hinder för att godkänna utskottets förslag i andra paragrafen. Jag yrkar således bifall till utskottets förslag i § 2.

Herr Elowson: Herr vice talman, mine herrar! Afgörandet af nu föreliggande fråga är väsentligen beroende af hvilka lagar man följer i sin uppfattning. Om man rättar sig efter erfarenhetens och logikens lagar, synes det, som om reservanterna icke skulle haft synnerligen stora skäl för sitt yrkande.

Först och främst ber jag att få erinra derom, att utomlands, der slagthustvång allmänt införts, detta gäller äfven de mindre samhällena. Nu är här frågan om, som jag förut sagt, ett fakultatativt slagttvång, d. v. s. att städernas myndigheter skulle få tillåtelse anordna slagthus, då de så finna för godt. Den ärade reservanten anser emellertid, att det icke är rådligt att anförtro denna befogenhet åt stadsfullmäktige mer än i tre städer. Det kan ju hända, att hans uppfattning är en snilleingifvelse, som för mig och många andra är omöjlig att fatta. Men för min uppfattning ter den sig såsom ett godtycke.

Det är ock så, att det underlag, den ärade reservanten behagat gifva sin reservation i detta afseende, är, såsom jag förut nämnt och den förste talaren äfven påpekade, icke öfverensstämmande med verkligheten. Med mycken tvärsäkerhet säger den ärade reservanten i lagutskottets föregående utlåtande, att ingen — han må ifra huru mycket som helst för slagttvång — kan få sådant till stånd annat än i de större städerna och vidhåller detta i memorialet, men i samma memorial visar det sig, att det äfven är mindre städer, som önska införande och påbjudande af sådant tvång. Jag kan nämna en stad, som, ehuru densamma då icke hade fullt tio tusen invånare, likväl fattade beslut om anläggande af slagthus. Detta var stridande mot gällande näringslagstiftning; och då besvär deröfver anfördes, måste Kongl. Maj:t af formella skäl undanröjda beslutet. Det är således i detta memorial visadt, att det finnes intressen för slagthus på andra ställen än i de största städerna. Men om en snilleingifvelse dikterat detta, denna siffra 50,000, kan jag icke följa med den ärade reservanten. Det är dock visst, att de landtbruksekonomiska intressena komma att lida på detta. Ty herrarne kunna vara förvissade om, att, om det blir slagthus och kontroll i de större städerna, en del af det sålunda kontrollerade köttet kommer att gå till de mindre. Det finns icke någon rimlig anledning att sätta åttonde paragrafen i

sammanhang med den nu föredragna andra paragrafen, utan vi kunna med full trygghet öfverlemnna åt herrar stadsfullmäktige i alla Sveriges städer att fatta beslut i denna fråga. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besignings-
och slag-
tvång.
(Forts.)

Herr Ohlsson i Vexjö: Då talaren på östgötabanken sade, att vi reservanter föreslogo en separatlagstiftning, vill jag blott häremot påpeka, att vi väl skola lagstifta för praktiska behof och icke för framtida önskemål. De praktiska behofven torde för närvarande fullt tillfredsställande tillgodoses genom införande af slagttvång i förening med offentliga, kommunala slagthus i de tre närmsta konsumtions- och exportorterna.

Då talaren på vermlandsbanken talade om någon min "snilleingifvelse", vill jag fästa hans uppmärksamhet derpå, att det tillvägagångssätt vi reservanter föreslagit följts af nästan alla länder i Europa. Man har börjat med de större städerna och sedan utsträckt — eller tänkt sig utsträcka — slagttvånget till att omfatta äfven de medelstora. Den nyssnämnde talaren kunde hafva inhemtat detta i den kongl. propositionen i fjor uti de delar, der det talas om Tysklands slagthusväsende. Jag skall be att ur denna kongl. proposition få uppläsa 5 rader, på det herrarne må se, huru man betraktar frågan i Tyskland: "Den i Braunschweig år 1890 hållna sextonde konferensen af tyska föreningen för offentlig helsovård förordade införande af obligatorisk köttkontroll i hela Tyskland samt ansåg, att i större och medelstora städer en betryggande köttkontroll vore möjlig endast i offentliga slagthus med slagttvång" (sid. 35). Och ännu för närvarande finnas offentliga slagthus *med slagttvång* endast i de största och en del medelstora städer i Tyskland. De största och medelstora städer der motsvara de städer reservanterna tänkt sig berättigade till slagttvång hos oss. Det är nog skäl, att då man slår in på en för vårt land helt ny lagstiftning afseende rätt att införa slagttvång, man framgår med nödig försigtighet. Det är icke underligt, att landtmännen, som hysa fruktan för detta slagttvång, emedan de icke kunna öfverskåda dess verkningar på de näringsgrenar, som deraf närmast beröras, och som väl veta, att detta slagttvång innebär ett djupt ingrepp i näringsfriheten och i nu rådande och bestående förhållanden på ett dem nära berörande område — det är icke underligt, säger jag, om de med en viss tvekan inlåta sig på en dylik lagstiftning.

Jag yrkar fortfarande, herr vice talman, bifall till reservationen.

Herr Henricson: Herr vice talman! Den föregående talaren sade, att vi skulle lagstifta för praktiska behof. Men skall det vara praktiskt att lagstifta för de stora, men säga till de små, som vilja hafva del af lagen: "Den är icke för er, utan för de stora"? Jag tror det icke. Det är dessutom alldeles gifvet, att i städer, der slagthus finnas, man realiserar djur fördelaktigare än

Om förslag
till lag an-
gående kött-
besigtning-
och slagt-
tvång.
(Forts.)

der slagthus ej finnas. Jag vågar påstå, att erfarenheten i fram-
tiden skall komma att visa detta.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Ohlsson i Vexjö: Jag vill blott gent emot den siste
talaren framhålla, att det är icke blott denna 2 §, som handlar
om och innefattar bestämmelser angående slagthus, utan äfven den
3 §. Hufvudbetydelsen af 2 § ligger i slagttvånget. Äfven i dessa
små städer, Helsingborg, Trelleborg med flera, kunna få anläggas
exportslagthus, om det enskilda initiativet ur affärslifvets synpunkt
anser detta behöfligt. Der får äfven enligt § 3 anläggas annan
slagterianstalt, om konsumenterna i staden vilja hafva kreatur och
kött undersökta både före och efter slagten. Äfven de små och
medelstora städernas intressen äro således genom denna lag, sådan
den föreligger enligt reservanternas förslag, på ett fullt tillfreds-
ställande sätt tillgodosedda, lika väl som de stora städernas. Detta
är min bestämda öfvertygelse och mening.

Herr friherre Peyron: Jag ber att få yrka bifall till § 2
af utskottets förslag. Jag kan ej förstå, hvarför man enligt reser-
vanternas förslag skulle utesluta sådana städer, som redan nu
ifrat för slagthus och som hafva varit använda som exporthamnar
under åtskilliga föregående tider.

Det är icke endast den stad jag representerar, utan äfven
Landskrona och i viss mån Trelleborg, som framdeles komma att
blifva ändå mer betydande exportorter.

Att, såsom reservanterna föreslagit, inskränka slagttvånget till
de större städerna i Sverige, der det icke finnes många städer,
som hafva 50,000 invånare, det är att behandla städerna temligen
styfmoderligt. Om det hade varit ett annat land, der det finnes
många städer med 50,000 invånare eller deröfver, hade jag kunnat
förstå det.

Vi hafva ju dock åtskilliga exportstäder, så väl Helsingborg,
Landskrona som Karlstad, hvilken sistnämnda stad exporterar till
Norge.

Jag kan därför icke gå in på reservationen, utan yrkar bifall
till 2 § i utskottets förslag.

Herr Redelius: Till hvad min kamrat i utskottet, herr Ohl-
sson, förut anført till förmån för reservationen vid den nu före-
dragna paragrafen ber jag att få tillägga, att det tvång man här
talar om trycker icke på städerna, utan på landsbygden. Jag yr-
kar bifall till reservationen.

Herr John Olsson: Det förefaller mig, som om reservanterna
förbisett, att Första Kammaren redan fattat beslut i enlighet med
utskottets hemställan. Jag vill till dem hemställa, huruvida de
tro, att, sedan Första Kammaren fattat ett sådant beslut, och Andra
Kammaren nu skulle fatta beslut i enlighet med reservanternas
förslag, det skulle kunna vara möjligt att göra en sammanjemk-

ning mellan dessa båda beslut? För min del kan jag icke antaga, att detta är möjligt. Och hela lagen skulle således falla, om Andra Kammaren följer reservanterna i denna punkt.

På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Om förslag till lag angående köttbesigtning och slagtvång.
(Forts.)

Herr Ohlsson i Vexjö: Hvad lagutskottet kan komma att i sammanjemkningsafseende göra i detta fall, kan jag ju icke säga, men nog kan man väl tänka sig en sammanjemkning möjlig, om sådan eljest af pluraliteten inom utskottet anses önskelig.

Öfverläggningen var slutad. Herr vice talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena propositioner *dels* på antagande af utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf och *dels* på antagande af paragrafens lydelse enligt reservationen. Herr vice talmannen fann den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall antaga den af utskottet föreslagna lydelsen till § 2 i förevarande förslag till lag angående köttbesigtning och slagthus, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren antagit den af reservanterna föreslagna lydelse af sagda paragraf.

Omröstningen utföll med 97 Ja och 71 Nej; varande alltså paragrafen antagen, med den lydelse, som af utskottet föreslagits.

§§ 3 och 4.

Antogos.

Herr A. Hedin begärde ordet och yttrade: Jag tillåter mig hemställa, huruvida herr talmannen må finna det nödigt att de återstående paragraferna, vid hvilka väl icke någon diskussion kommer i fråga, skola uppläsas, eller om det icke kan vara nog, att paragrafernas nummer angifves.

Denna hemställan bifölls.

Återstående §§ 5—7 samt 9—15.

Antogos.

Rubriken till lagförslaget äfvensom bestämmelsen angående tiden för lagens trädande i kraft.

Godkändes.

Slutligen förklarades utskottets *hemställan* vara besvarad genom kammarens i ämnet fattade beslut.

§ 4.

Till bordläggning anmälde:

Första Kammarens protokollsutdrag:

n:o 222, innefattande kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af gällande bestämmelser angående handeln med vin och malt-drycker i stad, och

n:o 225, med delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 13, i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående afskaffande af lärareprof inför domkapitlen.

Dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,⁵² på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.